

Ref KB Oca
SOU

Homosexuell prostitution

– en kunskapsinventering

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2015



National Library
of Sweden

SOU 1995:17

Rapport för 1993 års prostitutionsutredning

Ref KB 06
SOU

Homosexuell prostitution

– en kunskapsinventering

SOU 1995:17

Rapport för 1993 års prostitutionsutredning



Statens offentliga utredningar
1995:17
Socialdepartementet

Homosexuell prostitution

– en kunskapsinventering

Rapport för 1993 års prostitutionsutredning
Stockholm 1995

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningskontor.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Fax: 08-20 50 21
Telefon: 08-690 90 90

Svara på remiss. Hur och Varför. Statsrådsberedningen, 1993.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:
Regeringskansliets förvaltningskontor
Arkiv- och informationsenheten
103 33 Stockholm
Fax: 08-790 09 86
Telefon: 08-763 24 81

Eva Tiby
Kriminologiska institutionen
Stockholms universitet
24 februari

Homosexuell prostitution

- en kunskapsinventering

Förord

Föreliggande rapport är resultatet av en litteraturstudie om manlig homosexuell prostitution och en inventering av svenska myndigheters, organisationers och nyckelpersoners kännedom om och erfarenhet av manlig homosexuell prostitution. Uppdraget har utförts inom ramen för Prostitutionsutredningen.

Undertecknad vill här framföra ett tack till de personer, organisationer och myndigheter som har bidragit till studien med sin kunskap och sina erfarenheter. Tack också till Göran Söderström för lån av litteratur samt till Benny Henriksson, Pia Lundahl, George Sved och Meta Borgblad för konstruktiva synpunkter.

februari 1995

Eva Tiby

Innehåll

Del I Svensk och utländsk forskning om homosexuell prostitution

- 1 Inledning 5
 - 1.1 Kvinnlig homosexuell prostitution 6
 - 1.2 Metod och material i forskning om homosexuell prostitution 6
 - 1.2.1 Definition av homosexuell prostitution 7
 - 1.2.2 Urvalsmetoder i studier om homosexuell prostitution 8
- 2 Är homosexuell prostitution ett problem? 11
 - 2.1 Konsekvenser av homosexuell prostitution 12
 - 2.1.1 Våld mm 12
 - 2.1.2 Hiv/AIDS 14
- 3 Manlig homosexualitet 17
 - 3.1 Inledning 17
 - 3.2 Förtryck mot homosexuella 17
 - 3.3 Olika typer av homosexuella 18
 - 3.4 Möten och risker 19
 - 3.4.1 Några skillnader mellan kvinnors och mäns respektive homo- och heterosexuellas sexualitet 20
 - 3.4.2 Hiv och AIDS 20
- 4 Homosexuell prostitution 22
 - 4.1 Historisk utveckling 22
 - 4.1.1 Kopplingen homosexualitet och prostitution 25
 - 4.1.2 Sexuell identitet 26
 - 4.2 Förutsättningar för homosexuell prostitution 28
 - 4.3 Säljarna 29
 - 4.3.1 Inledning 29
 - 4.3.1.1 Sverige 29
 - 4.3.1.2 Danmark 29
 - 4.3.1.3 Norge 30
 - 4.3.1.4 England 30
 - 4.3.1.5 (Väst)Tyskland 30
 - 4.3.1.6 Nederländerna 31
 - 4.3.1.7 USA 31
 - 4.3.1.8 Kanada 32
 - 4.3.2 Sexturism 33
 - 4.3.3 Bordellprostitution 33
 - 4.4 Köparna 34
 - 4.5 Platser, priser och akter 36
 - 4.5.1 Platser 36
 - 4.5.2 Priser och akter 37
 - 4.6 Nutida utveckling 39
- 5 Skillnader och likheter mellan manlig homosexuell och kvinnlig heterosexuell prostitution 41
 - 5.1 Inledning 41
 - 5.2 Sexuell attraktion? 41
 - 5.3 Platser och priser 42
 - 5.4 Osynlighet 42
 - 5.5 Socialt sammanhang 42
 - 5.6 Koppleri 43
 - 5.7 Skador 43

- 5.8 Våld 44
- 5.9 Olika behandling av kvinnor och män 44

- 6 Åtgärder mot manlig prostitution och för manliga prostituerade 45
- 6.1 Utgångspunkt att prostitution är negativt 45
- 6.2 Utgångspunkt att prostitution inte är negativt 46

Del II Svenska myndigheters, organisationers och nyckelpersoners kunskap om homosexuell prostitution

- 7 Studien 48
- 7:1 Enkätundersökningarna och kompletterande intervjuer 49
- 7:1:1 Polismyndigheterna 49
- 7:1:2 Socialtjänsten 50
- 7:1:3 RFSL 51
- 7:2 Nyckelpersoner 55
- 7.2.1 Inledning 55
- 7.2.2 Nyckelpersoner med särskild kännedom om homosexualitet och homosexuell prostitution 55
- 7.2.3 Nyckelpersoner inom socialtjänsten 57
- 7.2.3.1 Göteborg 57
- 7.2.3.2 Lund 59
- 7.2.4 Nyckelpersoner inom polisen 60
- 7.3 Telefonintervjuer med säljare 62
- 7.4 En kund, tidigare själv prostituerad 64

- 8 Avslutning 67
- 8.1 Utländska respektive svenska studier 67
- 8.2 Skillnader mellan kvinnlig heterosexuell och manlig homosexuell prostitution 67
- 8.3 Debut i prostitutionen 67
- 8.3.1 Olika typer av manlig homosexuell prostitution 68
- 8.4 Sorti ur prostitutionen 69
- 8.5 Resultat av den svenska studien 69
- 8.6 Uppgifter för framtiden 71

Litteratur 72

Del I Svensk och utländsk forskning om homosexuell prostitution

1 Inledning

Uppgiften

Utredningen har i direktiven (1993:31 s 3) ålagts att kartlägga både den heterosexuella och den homosexuella prostitutionen. En ytterligare uppgift är att undersöka huruvida omfattningen av prostitutionen förändrats över tid. Då den homosexuella prostitutionen tidigare inte kartlagts i Sverige, låter en jämförande studie sig ej göras. Däremot har, som ett första steg mot en kartläggning av homosexuell prostitution i Sverige, en studie genomförts för att inventera myndigheters, organisationers och nyckelpersoners erfarenheter av och kunskap om homosexuell prostitution i Sverige.

Syfte, material, metod och frågeställningar

Syftet med studien har varit att göra en kunskapsinventering om homosexuell prostitution. Materialet som studien grundas på är dels en litteraturstudie av både inom- och utomskandinaviska verk. Dels tre enkätundersökningar, ett antal nyckelpersonsintervjuer och en djupintervju. Ett par frågeställningar är centrala i rapporten:

1. Är manlig homosexuell prostitution ett problem?
2. Vad är det för skillnader mellan homosexuell och heterosexuell prostitution? Och vad har dessa skillnader för implikationer?

Några begrepp

I en svensk studie om sexuella förhandlingar (som inte är av prostitutionskaraktär) mellan män används begreppet "män som har sex med män" för att beskriva den sexuella *handlingen* i stället för att bestämma den sexuella *identiteten* på aktörerna (Henriksson 1994a s 22 not 1). Som kommer att framgå av denna rapport föreligger det oklarheter om huruvida de män som *handlar* med andra män där varan är sex, identifierar sig som homosexuella. I fortsättningen av denna studie avses med homosexuell prostitution primärt handlingen, inte identiteten. Dessutom avses endast manlig homosexuell prostitution (se dock avsnitt 1.1). Både begreppet homosexuell prostitution och manlig prostitution avser här könshandel mellan män, oavsett om någon av dem är, eller anser sig vara, homosexuell.

De prostituerade åldrar finns återgivna i en del undersökningar, men inte i alla. Det förekommer dessutom en glidning i åldersbegreppen, vilken kan exemplifieras med att begreppen pojkar, ynglingar, unga män, yngre män förekommer utan att det anges vilka åldrar som avses. I denna rapport används begreppet ynglingar, då de manspersoner som undersökningen gäller är mellan 15 och 20 år. När det gäller personer över 20 år används begreppet män. Med pojkar avses personer under 15 år.

1.1 Kvinnlig homosexuell prostitution

På grund av att studien om homosexuell prostitution inte visar några tecken på att kvinnlig homosexuell prostitution förekommer i Sverige berörs ej denna form närmare. Detta betyder dock inte att könshandel kvinnor emellan inte förekommer, utan endast att utredningen inte har fått några indikationer om sådan handel. Vilket kan tolkas som att om kvinnlig homosexuell prostitution förekommer, är den betydligt mindre vanlig än manlig homosexuell prostitution. Anledningen till detta kan i så fall finnas i könsens olika inställning till sexualitet över huvud taget, en fråga som inte närmare kan utvecklas här.

Att homosexuella kvinnor förekommer i prostitutionen har utredningen fått indikationer på, men i dessa fall har det varit fråga om kvinnor som säljer sex till män.

Förekomsten av kvinnlig homosexuell prostitution diskuteras i en amerikansk studie från slutet av 70-talet. Där intervjuades ett större antal lesbiska kvinnor om sina eventuella erfarenheter av homosexuell prostitution. Två procent av kvinnorna hade betalat i pengar för att ha sex med en annan kvinna. Nio procent hade betalat på andra sätt än monetärt för sex med en annan kvinna. När det gällde frågan om att få betalt, svarade nio procent att de hade fått betalt i pengar för sex. Femton procent hade fått betalt för sex på andra sätt (Jay & Young 1979 s 532). De kvinnor som inte hade fått betalt i pengar, hade i stället fått drinkar, middagar, presenter, kläder och sällskap (Jay & Young 1979 s 533). Kvinnorna som betalat för sex på andra sätt än med pengar hade lämnat ersättning i form av "*blood, guts and emotion*", "*love and affection*", "*giving up autonomy*" (Jay & Young 1979 s 533). Svaren visar hur svårt det är att göra stringenta undersökningar om prostitution.

Av studien framgår sammanfattningsvis att de lesbiska kvinnorna är signifikant mer negativa gentemot prostitution (både som köpare och säljare) jämfört med de homosexuella männen (Jay & Young 1979 s 259 och 533).

1.2 Metod och material i forskning om homosexuell prostitution

Forskning om sexualitet är svår bl a på grund av att sexualitet i sig hör till den privata, personliga sfären (Pieper 1979 s 240). Forskning om homosexualitet är, på grund av att homosexualitet (fortfarande) är tabubelagd eller i vissa länder till och med kriminaliserad, än svårare. Lägg därtill prostitution, och svårigheterna tredubblas.

Metodutvecklingen på området homosexuell prostitution pågår. De krav som ställs på forskning om avvikande beteende har sent slagit igenom på detta forskningsområde. Det är först på 1980-talet som de mer anekdotiska, impressionistiska och ibland homofoba bidragen blir numerärt sekundära (Weeks 1980/81 s 114, Boyer 1986 s 20) och man börjar t ex använda kontrollgrupper vid undersökningar av homosexuell prostitution. Det har påpekats att forskningsmetoderna har växlat i takt med kulturella attityder till homosexualitet (Boyer 1986 s 31).

Förutfattade meningar om människors sexualvanor och särskilt om avvikande grupperns levnads- och sexuella mönster är av särskilt stort

intresse i detta ämne. Det har påpekats att homosexualiteten historiskt sett är en ganska ny företeelse, skapad av läkares och sexologers behov av att dissekera, kategorisera och benämna alla olika sexuella variationer som de träffade på i sin praktik. Homosexualitet i form av homosexuellt beteende har alltid förekommit, men inte i form av en homosexuell identitet (Henriksson 1992 s 5). Å andra sidan har det påpekats att det moderna homosexuella begreppet inte är någon normativ och kontrollerande uppfinning av det vetenskapliga etablissemanget. Silverstolpe hävdar att det moderna homosexuella begreppet har växt fram som ett led i en medveten emancipatorisk intressestrategi (Silverstolpe 1989 s 14).

I studien som skett inom Prostitutionsutredningen ingår både en litteraturstudie och en empirisk undersökning byggd på metodtriangulering (Fontana 1994 s 363). Inom det samhällsvetenskapliga forskningsfältet gäller det att med olika metoder skildra verkligheten. Det kan röra sig om kvantifierbara mätningar, kvalitativa djupintervjuundersökningar, dolda eller öppna observationsstudier eller deltagande studier. Alla metoder har sina för- och nackdelar. Tillsammans kan ofta flera olika metoder ge en mer fullständig bild än en enskild metod.

De här nyttjade metoderna är dels kvantitativt inriktade, en enkätundersökning med strukturerade frågor och svarsalternativ till polis- och socialmyndigheter, dels kvalitativt inriktade intervjuer med nyckelpersoner (key informants), varmed avses personer, som genom sitt yrke eller organisering i förening eller annat förhållande, har särskild kännedom om ett fenomen, i detta fall homosexuell prostitution. I studien ingår även en djupintervju med en man som nu köper sexuella tjänster av yngre män och som när han var yngre sålde sådana tjänster till äldre män. Tillvägagångssättet för studien (som utförts november 1993 - augusti 1994) beskrivs i Del II under avsnittet 7 Studien.

1.2.1 Definition av homosexuell prostitution samt gränsdragningsfrågor

I studier om homosexuell prostitution används flera olika definitioner. Arbetsdefinitionen som används i det danska projektet *Socialt arbejde med mandlige prostituerede* fokuserar på sex (eller samvaro) mellan två män, vari ingår en handelsrelation där det från den prostituerades sida handlas med sex eller samvaro och med materiella värden (pengar, mat, kläder, husrum etc) från kundens sida (Dansk Sygehus Institut 1992 s 13).

En mer preciserad definition används i en artikel om homosexuell prostitution i (dåvarande) Västtyskland. Förutom själva transaktionen med sex och pengar (eller motsvarande), ingår även frånvaron av personligt engagemang eller intresse av sexualakten i sig från den prostituerades sida (Pieper 1979 s 239, se även Calkins 1976 s 44). Området präglas således av gränsdragningsproblem. West pekar på svårigheterna att skapa en enhetlig definition, bl a när det gäller frågan hur frekvent eller kontinuerlig saluhållningen med sex måste vara för att kallas prostitution. Han menar att detta är lika svårt att avgöra som frågan hur många stöder en person måste begå för att kallas tjuv. Dessutom påpekar han att handlingar som exempelvis sexuella tjänster utan kroppskontakt, t ex posering och telefonkontakt, samt betendet att gå med på sex för att få en löneförhöjning o dyl, oftast faller utanför definitioner av prostitution. Han menar att dessa handlingar också bör kallas prostitution (West 1992 s xv-xvi).

Definitionsproblemet diskuteras frekvent i forskningen om homosexuell prostitution (se t ex Bechman Jensen 1990 s 51, Coleman 1989 s 133). Så har t ex van der Pool diskuterat fördelar och nackdelar med en snäv respektive en bred definition av manlig homosexuell prostitution. En definition med brett perspektiv är att sextjänster tillhandahålls i utbyte mot pengar, andra varor eller tjänster i frånvaro av personligt engagemang och intresse av akten i sig från den prostituerade. En definition med snävt perspektiv inbegriper sextjänster från en man till en annan för pengar inte bara tillfälligt utan som huvudsaklig inkomstkälla, reguljärt över flera månader eller år (van der Pool 1992 s 261).

Van der Pool förespråkar den senare definitionen eftersom den förra omsluter allt från liftaren som betjänar bilisten till professionella homosexuella prostituerade (van der Pool 1992 s 261). Författaren menar att även sådant som knappt påminner om homosexuell prostitution kallas så, vilket kan ha lett till uppfattningen att homosexuell prostitution har ökat starkt, till och med nått epidemiska proportioner (vilket har hävdats av bl a Caukins 1976 s 449). Nackdelarna med att ha en elastisk eller mycket vid definition är att det blir svårt att designa representativa urval vid studier av könsmarknaden och att det blir svårt att lokalisera intervjupersoner.

1.2.2 Urvalsmetoder i studier om homosexuell prostitution

Just urvalsprocessen är essentiell när det gäller prostitutionstudier. Den är grunden för hela studien och urvalet bestämmer resultatet. Flera olika urvalsmetoder är möjliga:

- att få hjälp av myndighetspersoner och deras akter som förs över ynglingar som prostituerar sig (exempelvis socialtjänst och fältarbetare) (Boyer 1986 s 66, West 1992 s 3),
- att annonsera för kontakt med intervjupersoner (Dahl m fl 1990 s 379; Procenter 1993 s 10),
- att använda sk snöbollsteknik, varvid en intervjuad tillfrågas om han känner till flera som kan tänkas vilja ställa upp i undersökningen (Dahl m fl 1990 s 34, Jay & Young 1979 s 6 f, Dannecker & Reiche 1975 s 9 f). Samma metod har även kallats "Chain referral method" (Waldorf 1993 s 113),
- att använda sig av en guide, som känner till förhållandena i miljön (Borelius & Nordin, intervju),
- att använda sig av nyckelpersoner, som beskriver miljöerna och händelserna där (Pro-senteret 1993 s 6),
- att själv delta som öppen observatör i miljön och under en längre tid lära känna intervjupersonerna (Prieur 1993, van der Pool 1992 s 266f),
- att själv ha deltagit i prostitutionen och i mer berättande form återge denna (Hell 1981).

I undersökningar om homosexuella mäns sexualvanor, (utan prostitutionskaraktär), med anledning av hiv-smitta har forskarna dels direkt frågat personer som syns ute i miljöerna (Prieur 1988 s 19), dels verkat som deltagande dold observatör (Henriksson 1994).

Metoderna har olika fördelar och nackdelar. Huvudsaken är att metoden diskuteras i arbetet så att validitet och reliabilitet kan avgöras. Här kan påpekas att man i kvalitativa studier ofta laborerar med de alternativa begreppen sanningsvärde och överförbarhet för validitet respektive konsistens eller överensstämmelse för reliabilitet (Merriam 1994 s 177f). Metodutvecklingen pågår och flera studier omfattar nu kontrollgrupper (Boyer 1986, Earls 1989). Avsikten med detta är att gå ett steg längre än enbart deskriptiva skildringar av prostitutionsmiljöerna. Man vill ha möjlighet att undersöka vilka faktorer som är speciella för de ynglingar och

män som prostituerar sig. I Boyers studie från USA, där homosexuell prostitution är kriminaliserad, har kontrollgruppen bestått av ynglingar som inte är prostituerade, men har annat "avvikande beteende", oftast mindre brottslighet (Boyer 1986 s 66).

Ett problem, som har uppmärksammats av Earls & David, är osäkerheten om huruvida det observerade beteendet eller det intervjupersonen berättar om verkligen är prostitution. Författarna fick hjälp av den lokala polisen att hitta ställen där homosexuell prostitution förekom. Därefter observerade de händelseförloppet en längre tid. Urvalskriteriet för att tillfråga en man om han ville ställa upp på intervju var om mannen kontaktade minst en individ, ofta en äldre man, om någon slags förhandling skedde samt om mannen lämnade platsen med den äldre mannen. Nästa gång mannen sågs i miljön tillfrågades han om han ville ställa upp på intervju (Earls & David 1989 s 405).

Risken att urvalskriterierna ska utgöra en svaghet har tidigare påpekats (SOU 1993:98 s 48, Pricur 1988 s 19). Det material som homosexforskningen grundar sig på härstammar oftast från öppna homosexuella, dvs personer som har erkänt sin homosexualitet både för sig själv och för andra, släktingar, vänner och arbetskamrater. En annan undersökningsgrupp är ynglingar/män som varit eller är synliga i sin homosexualitet eller i homosexuell prostitution på grund av problem i samband med aktiviteterna, t ex prostituerade ynglingar, som har kontakter med socialtjänst eller polis. I vissa undersökningar är det med andra ord troligt att man har en överrepresentation av intervjupersoner med problem (Dahl, Jensen m fl 1990 s 106). Urval som är lätta att få tag i, t ex personer som sitter i fängelse eller på andra institutioner har kallats "convenient samples". Ett sådant urval kan t ex innehålla en högre andel problemtyngda personer, samt kanske en högre andel hiv-smittade homosexuella prostituerade än vad som skulle vara fallet om urvalet var bredare (Waldorf 1993 s 110). Man kan på goda grunder anta att även andra grupper av homosexuella och manliga homosexuella prostituerade finns. Nämnda problem leder till att undersökningsresultaten sällan eller aldrig kan generaliseras till en vidare grupp homosexuella eller manliga homosexuella prostituerade. Exempel på mer osynliga grupper inom den homosexuella prostitutionen är unga pojkar (Dansk Sygehus Institut 1992 s 40). Att man ändå kan utgå från att det förekommer, eller har förekommit, att unga pojkar prostituerar sig, grundar sig bl a på intervjuer med prostituerade män som berättar att de startat sin verksamhet i mycket unga år (Social- og sundhedsforvaltningen 1992 s 34).

Ett annat exempel på "osynliga" grupper inom den homosexuella prostitutionen är män som har mer fast kundkrets, eller som får kontakter genom bekanta, ofta i högre sociala skikt i samhället. På olika väl grundade antaganden är utgångspunkten i forskning om homosexuell prostitution oftast att det finns manliga prostituerade såväl *under* den synliga prostitutionen vad gäller åldrar, som *över* vad gäller social status. Inom ramen för utredningens undersökning kan sådana antaganden inte göras, men inte heller uteslutas.

Sammanfattningsvis är det tveksamt om ett slumpmässigt eller ett representativt urval över huvudtaget kan erhållas ur gruppen manliga homosexuella prostituerade, eftersom verksamheten sker i löndom (Waldorf 1993 s 113). På grund av att homosexualitet är tabubelagd, torde det, oavsett om homosexuell prostitution är kriminaliserad eller inte, vara en verksamhet som sker i det fördolda (se t ex Van der Poel 1992 s 266 angående holländska förhållande. Detta innebär att studierna sällan kan generaliseras till att gälla utanför den undersökta gruppen. Som kommer att framgå av

litteraturstudien överensstämmer emellertid miljö- problem- och personbeskrivningar till viss del i många av studierna, vilket bidrar till att ge en översiktlig bild av manlig homosexuell prostitution, framför allt gatuprostitutionen. Slutsatser från utomskandinaviska länder till svenska förhållanden bör dock göras med försiktighet.

2 Är homosexuell prostitution ett problem?

I detta kapitel diskuteras huruvida homosexuell prostitution är ett problem utifrån de konsekvenser som prostitutionen har, både för individen och för samhället.

En huvudfråga (som tyvärr inte kan besvaras) är naturligtvis omfattningen av den homosexuella prostitutionen - hur många prostituerade finns det? Hur vanligt är det? Som påpekats finns brister vad gäller definitioner och svårigheter i att se och räkna de aktuella personerna. Exempel på svårigheterna ges av West, som inte använder termern "estimate" utan i stället "guesstimate", när han uppskattar det antal homosexuella prostituerade som franska myndigheter en gång nämnt (13 000 pojkar under 18 år) (West 1992 s xii). I 1981 års prostitutionsutredning sägs följande:

"Den homosexuella prostitutionen mellan män är betydligt mindre omfattande än den heterosexuella prostitutionen och den kan knappast sägas utgöra något större problem, varken beträffande antalet prostituerade eller de sociala konsekvenserna."
(SOU 1981:71 s 92 min understrykning).

I Borg m fl finns ett nästan likalydande stycke:

"Den homosexuella prostitutionen mellan män är betydligt mindre omfattande än den heterosexuella prostitutionen. I den homosexuella prostitutionen saknas i stort sett det traditionella könsrollspel som i så hög grad präglar den heterosexuella prostitutionen."
(Borg m fl 1981 s 510).

Skillnaden mellan styckena är att i det första fallet betraktas homosexuell prostitution uttryckligen inte som ett större socialt problem. I det andra fallet är denna slutsats inte med, trots att de olika författarnas slutsatser grundade sig på samma material. Detta ger en fingervisning om att ämnets problemnivå kan uppfattas på flera olika sätt, beroende på vilka värderingar och utgångspunkter man har. Den utredning om prostitution i Sverige som gjordes av Leif GW Persson år 1991 behandlar inte manlig homosexuell prostitution (Persson 1991).

Frågan huruvida prostitution är ett problem ställs också i övrig skandinavisk forskning. Bechman Jensen diskuterar huruvida man undersöker prostitutionen eller snarare dess omständigheter eller förutsättningar. Han ställer vidare frågan för vem prostitutionen är ett könspolitiskt problem (Bechman Jensen 1990 s 44). En utgångspunkt är att det är synd om de prostituerade, att de ska hjälpas genom sociala insatser. Bechman Jensen hävdar att detta låser fast forskningen och placerar den i facket eländesforskning. Dahl m fl tar också upp frågan om vad problemet egentligen är samt uppmanar till att undvika en moraliserande hållning (Dahl m fl 1990 s 23).

Den skandinaviska forskningen om homosexuell prostitution fokuserar på problemspekten. En av anledningarna till detta är att forskningen skett inom projekt som är inriktade på åtgärder mot prostitutionen. Utgångspunkten i Skandinavien är, enligt Bechman Jensen, att prostitution inte är en nödvändighet, att den reflekterar samhällsstrukturer, t ex maktförhållanden och könsroller, att den inte existerar på grund av den prostituerades egenskaper, utan på grund av samhällsmässiga

förhållningssätt, att prostitutionens aktörer är offer för ett system och bör få samhällets hjälp samt att prostitutionens praxis snarare bestäms av könsköpare och profitörer än av de prostituerade (Bechman Jensen 1990 s 48).

2.1 Konsekvenser av homosexuell prostitution

I det danska materialet konstateras att homosexuell prostitution är ett stort socialt problem på grund av negativa konsekvenser för den prostituerade:

- svårigheter att skilja privata personliga sexuella kontakter från könsandel, att anknyta kärlek och sex, att ha ett kärleksliv med en partner, samt svårigheter med kärleksupplevelser,
 - känslomässig förvirring, osäkerhet, nedsatt självförtroende och självförakt,
 - ändrad sexuell självbild, skuld känslor av att uppskatta sex med män
 - utsatthet för förnedrande situationer,
 - risk för sexuellt överförda sjukdomar,
 - risk för våld och hot om våld. Här är transvestiter och transsexuella prostituerade särskilt utsatta (Socialpolitisk forlag 1992 s 20).
- Dessutom anförs att den homosexuella prostitutionen är osynlig och de prostituerade får ingen hjälp (Socialpolitisk forlag 1992 s 5).

Inom det danska projektet *Socialt arbejde med mandlige prostituerede* har problem hos de ynglingar, som kontaktats inom projektet, listats. Många av de prostituerade har problem med ekonomi, bostad och levnadsförhållanden. De har psykosociala problem, bristande vuxenkontakt, bristande förmåga att knyta an till människor, social isolering och bristande sociala nätverk. De utsätts för risker när det gäller våld och våldtäkt. De har svårt att sätta sexuella gränser till kunderna, de har en hög smittorisk för sexuellt överförbara sjukdomar. Dessutom är alkohol och narkotikamissbruk frekvent. Ingen har alla dessa problem, men alla har något eller några av dem (Dansk Sygehus Institut 1992 s 6). Huruvida dessa problem är orsak till prostitutionen, följer av den eller överhuvudtaget beroende av den, tas inte upp.

Høigård & Finstad konstaterar i ett norskt arbete att ju längre tid man utsätter sig för prostitutionen, desto starkare konsekvenser får det. I den manliga prostitutionen är säljarna i allmänhet yngre än säljarna i den kvinnliga prostitutionen. Bara i undantagsfall har män över 25 år en marknad, medan kvinnorna till 45 procent är över 25 år. Den manliga prostitutionskarriären är således kortare än kvinnornas (Høigård & Finstad 1986 s 296). Men eftersom männen är yngre när de inleder sin karriär, kan skadorna av prostitutionen börja tidigare. Män har en större förmåga att isolera sexuella aktiviteter som enskilda händelser, medan kvinnor generellt sett är mer känslomässigt involverade och därmed mer sårbara, menar författarna. Den invasion av personligheten som ofta blir resultatet av kvinnlig heterosexuell prostitution har således inte direkt motsvarighet i den manliga homosexuella prostitutionen (Høigård & Finstad 1986 s 298).

2.1.1 Våld mm

I den kvinnliga prostitutionen är den vanligaste roll-fördelningen när det gäller våld, att mannen är våldsutövare och kvinnan offret. I den manliga prostitutionen finner vi inte samma klara mönster. I Høigård & Finstads Oslo-

undersökning visas att det är ovanligt med våld från kunden, däremot är det en betydande kriminalitet från säljarna mot kunderna, särskilt då ynglingarna agerar i gäng. De kan då rikta in sig på en presumtivstitutionskund, t ex med en yngling som lockbete, för att råna mannen (Høigård & Finstad 1986 s 280).

Av Wests London-studie framgår att sexuellt våld mot gatuprostituerade ynglingar var den vanligaste våldformen som dessa blivit utsatta för (West 1992 s 113). West påpekar emellertid att de flesta transaktionerna sker utan våld och hot. West visar framför allt att det finns en viss överlappning mellan prostitution och kriminalitet för de gatuprostituerade ynglingarna, men inte för övriga prostituerade ynglingar i undersökningen (West 1992 s 129). Han hävdar att prostitution faktiskt kan hindra en del ynglingar från att begå allvarliga brott. Flera av de som tidigare var brottsbelastade hade övergått till att leva av vad prostitutionen gav (West 1992 s 129).

I Boyers USA-studie konstateras att de intervjuade prostituerade ynglingarna hade omfattande sociala problem och att verksamheten hade samband med annan kriminalitet eller kunde leda till sådan. Boyer visar att de intervjuade i sin barndom hade varit mer utsatta för våldsbrott och att de var mindre kriminella, i båda fallen i jämförelse med kontrollgruppen. (Boyer 1986 s 104).

Boyer delade upp sina manliga intervjupersoner i homo- och heterosexuella prostituerade (i båda fallen med manliga köpare) och det visade sig, att skillnaderna i egen kriminalitet var mycket starkare mellan homosexuella och heterosexuella prostituerade än mellan gruppen prostituerade totalt och kontrollgruppen. De heterosexuella prostituerade rapporterade allvarligare brottslighet (Boyer 1986 s 104). Utsattheten för våldtäkt (under livstiden) skiljde sig också starkt åt mellan grupperna. Ingen i kontrollgruppen rapporterade våldtäkt, jämfört med 21 procent av de heterosexuella prostituerade och 42 procent av de homosexuella prostituerade (Boyer 1989 s 171).

I Cates & Markleys USA-studie påpekas att den homosexuella prostitutionen är en våldsam arena. Bara under projektiden mördades två kunder av manliga prostituerade för finansiell vinning. Under perioden förekom också en hel del misshandel (Cates & Markley 1992 s 697). En orsak till våldsamheten uppges vara fientlighet mellan kund och prostituerade, ibland även rena hatkänslor (Caukins & Coomhs 1976 s 446). Cates beskriver hur den prostituerade har negativa känslor på grund av den kontroll som kunden har och kunden har negativa känslor på grund av att han måste betala för sexuell njutning (Cates 1989 s 151).

En annan orsak till våldshändelser kan vara att förhandlingssituationen mellan köpare och säljare i den homosexuella prostitutionen är präglad av diskretionsbehov. Man vill, där prostitution är kriminaliserat, undvika att bli tagen av polisen, eller att t o m ragga upp en civil polisman. De prostituerade männen berättar om olika strategier för att undvika sådant, t ex att försöka kysa den presumtive kunden. Något sådant skulle enligt uppgift en polis aldrig gå med på (Luckenbill 1984 s 342). En annan försiktighetsåtgärd är utvecklandet av ett *equivocal* (tvetydigt) språk. I och med det kan missförstånd lätt uppstå, det kan gälla typ av akt, plats där akten ska ske, priset osv. Missförstånden kan i sin tur leda till konflikter och våld (Luckenbill 1984 s 343). En ytterligare komplikation är att parterna i prostitutionen sällan vänder sig till myndigheter, däribland polis, om de blir lurade eller utsatta för våld (för utveckling av detta tema, se Herck & Berill 1992).

I en holländsk studie skildras våldet mot köpare i den homosexuella prostitutionen. Modellen liknar den norska då det förekommer gäng med så kallade pseudo-prostituerade. De yngsta används som lockbeten för kunden och resten av gänget rånar eller misshandlar honom. Detta är enligt van der Poel snarast en imitation av prostitution. Ynglingarna framstår som prostituerade om tillfälle ges, oftast för att uppnå något annat än en prostitutionkontakt, t ex bögknackning eller utpressning (van der Poel 1992 s 264).

Även i tyska studier beskrivs riskerna för våld och utpressning med kunden som offer (Pieper 1979 s 247f). Wagner menar att säljarens homofobi ofta kan ligga bakom våld från en heterosexuell säljare mot en homosexuell kund (Wagner 1990 s 45).

Dahl m fl konstaterar att bilden av våld inom homosexuell prostitution i Köpenhamn visar kunden som den fysiskt underlägsna parten, vilken lätt blir offer för utpressning, rån och överfall. Men författarnas intryck stämmer inte med den bilden. De har funnit att också de danska prostituerade i stor utsträckning är utsatta för våld (Dahl m fl 1990 s 248). Man konstaterar dock att avsikten inte är att avgöra vem av parterna som är mest utsatt för våld repektive mest våldsamt. Det viktiga är att våld verkar vara en del av förhållandet mellan de två parterna (Dahl m fl 1990 s 250).

I skildringar av länder med sexturism kan man formulera det som att våldet utövas på ett annat plan, genom exploatering av den prostituerade ynglingen som är beroende av inkomsten från verksamheten (Mathews 1987 s 56), hävdas bl a att prostitutionen ofta ses som en vänskapsrelation och att betalningen för sex ska ses som en vänskapsgåva (Mathews 1987 s 62, se även Allyn 1993 s 136). Mathews hävdar också att man prostituerar sig av fri vilja och att det är fråga om en ömsesidig exploatering. Den prostituerade får ju fördel av den homosexuelle kundens behov, medan kunden får fördel av de ekonomiska förhållandena i den prostituerades hemland (Mathews 1987 s 71 not 13).

I Prieurs avhandling om mexikanska ynglingar som prostituerar sig berättas om hur de maskerar sig till kvinnor och raggat upp kunder. Det våld som vissa av transvestiterna utsätts för om männen upptäcker att de prostituerade egentligen inte är kvinnor, visar enligt Henriksson (Henriksson 1994 s 3) att de flesta män går på bluffen. Det visar också att prostitutionen kan vara en våldsamt arena.

Av utredningens eget material framgår att kunden oftast är offret när det förekommer våld eller andra kriminella handlingar i eller runt den manliga prostitutionen.

2.1.2 Hiv/AIDS

Ett av problemen i prostitutionen, även den homosexuella, är risken för hiv-smitta. Ett svenskt projekt i Göteborg, en norsk undersökning och ett par danska projekt som rör manlig homosexuell prostitution har som uttalat syfte att (bl a) förebygga hiv-smitta (Borelius & Nordin 1992 s 6, Pro-senteret 1993 s 3, Dahl m fl 1990 s 25, Usynlighet 1992 s 25, Dansk Sygehus Institut 1992 s 4). För problematiken om homosexualitet (utan prostitution) och hiv, se Henriksson 1994 a).

Som nedan kommer att utvecklas, är det inte givet att så kallad osäker sex (t ex utan kondom) tillämpas i högre grad vid tillfälliga sexuella kontakter, däribland prostitutionskontakter, än vid sexuell aktivitet mellan parter som

levt i en relation en längre tid (Prieur 1988 s 110, se kapitel Manlig homosexualitet). Av Göteborgsundersökningen framgår dock att det finns köpare som är beredda att betala den prostituerade mer för att slippa använda kondom (Borelius & Nordin 1991 s 22. Se även Dahl m fl 1990 s 298).

Dahl m fl ägnar ett kapitel åt frågan om de homosexuella prostituerade och hiv/AIDS (Dahl m fl 1990 s 271f). En intressant utveckling är att flera av de intervjuade prostituerade har övergått från lösa till fasta kunder i samband med epidemin och rädslan för smitta (Dahl m fl 1990 s 275, 276, 296).

Det anses som mera säkert att ha sex med fasta kunder, vilket kan ha flera förklaringar:

- att man därmed menar att man utsätter sig för färre hiv-positiva kunder och på detta sättet skyddar sig bättre,
- att man i högre grad kan lita till att ens fasta kunder inte är smittade och att de inte utövar osäker sex med andra (Dahl m fl 1990 s 296). Här bör en risk uppmärksammas. Om prostitutionen omskrivs till ett kärleksförhållande kan det innebära fara för en mer smittfarlig sexpraxis (Pro-senteret 1993 s 18).

Om det är så att osäker sex oftare praktiseras med en person (eller flera) som man känner och har en kärleksrelation till, än med främlingar, talar detta för att riskmedvetandet kan vara större när man har sex med okända än med kända män. Det material Dahl m fl baserar rapporten på består av intervjuer med 30 manliga prostituerade. Av dessa är 26 hiv-testade (mellan en och 20 gånger) och sex är hiv-positiva (Dahl m fl 1990 s 282). Det understryks att materialet är för litet för att vara representativt för samtliga homosexuella prostituerade. Både av Dahls danska studie och den norska undersökningen i Pro-senterets regi framgår att en del män i prostitutionen tror att man kan se vem som är smittad (Dahl m fl 1990 s 287 och Pro-senteret 1993 s 17).

I en amerikansk studie redovisas en ökning av antalet annonser om prostitution sedan AIDS-epidemin brutit ut. Detta tyder enligt författaren på att just prostitutionen som gäller call-men har ökat markant (Waldorf 1993 s 113). Av samma studie framgår också att en större andel av urvalet manliga prostituerade som verkar som call-men, jämfört med det urval som hörde till gruppen hustlers (som oftast tar direktkontakt med kunderna på gata, bar o dyl), var hiv-smittade. Nästan 23 procent av call-men-gruppen var hiv-positiva jämfört med drygt tio procent av den andra gruppen. En av anledningarna till den högre andelen smittade call-men kan vara att de generellt sett är äldre än ynglingarna i hustler-gruppen. De har med andra ord haft en längre exponeringstid för smittan. De identifierade sig oftare som homosexuella och hade deltagit i analsex oftare än den andra gruppen (Waldorf 1993 s 123). Waldorf refererar även en italiensk undersökning där hiv-smitta undersökts i tre olika urval: manliga homosexuella prostituerade, manliga homosexuella utan prostitutionskontakter och intravenösa narkomaner. Andelarna hiv-positiva var då 11, 17 respektive 49 procent (Waldorf 1993 s 111 om Tirellis undersökning 1988).

I Earls & Davids kanadensiska studie fokuseras inte specifikt på hiv/AIDS, men vid jämförelse mellan gruppen prostituerade män och kontrollgruppen framkom, att en av de mest markanta skillnaderna gällde huruvida personen haft venerisk sjukdom. 42 procent av de prostituerade männen hade haft sådan sjukdom jämfört med 14,6 procent av dem som ingick i kontrollgruppen (Earls & David 1989 s 405).

I en thailändsk så kallad Gay guide, som riktar sig till manliga homosexuella turister, refereras en nyligen gjord undersökning som visade att mellan en och drygt tre procent av manliga sk sexworkers var smittade av hiv. Den högsta andelen fanns i Pattaya. Genomsnittet var 2,33 procent smittade. En

motsvarande studie bland kvinnliga "sexworkers" visade andelar som var dubbelt så höga (Allyn 1993 s 145). En av anledningarna till detta skulle kunna vara att barägarna på gayställen är väl informerade om AIDS och sprider informationen vidare. Det har påpekats att barägare får kondomer gratis av myndigheterna, men att de i många fall inte ger dessa vidare till sina bar-boys, utan låter dem betala för gratiskondomerna, vilket knappast underlättar skyddsarbetet. Ynglingarna hiv-testas var tredje månad (West 1992 s 322).

För att kunna svara på frågan om manlig homosexuell prostitution är ett problem måste:

a. frågan preciseras - problem för vem? För samhället, för köparen, för säljaren, för grupper av homosexuella utanför prostitutionen?

b. frågan gälla en preciserad form av prostitution. Av litteraturstudien och undersökningen framgår att det finns flera olika typer av manlig prostitution. En del typer, t ex gatuprostitutionen, präglas av misär, missbruk och misshandel. Andra former, t ex massageprostitutionen, liknar mer en yrkesverksamhet. Problembilderna är inte desamma för alla former.

Med utgångspunkt från den mest synliga av de manliga prostitutionerna, gatuprostitutionen, kan följande problem tänkas följa av könshandeln.

För *samhället* är prostitutionen ett problem om rådande ideologi motsätter sig sex som en handelsvara. Om kriminalitet och andra sociala problem följer i könshandelns kölvatten är också detta ett samhällsproblem.

För *köparen* kan prostitutionsmiljöerna vara farliga vad gäller risker att utsättas för olika slags kriminalitet, risker att utsättas för hiv-smitta och risker att utveckla en negativ självbild.

För *säljaren* kan prostitutionsverksamheten vara nedbrytande för självbilden, för sexlivet, kärlekslivet och det sociala livet. Också för honom finns det risker för våld, annan brottslighet och sjukdomar.

För *grupper av homosexuella* utanför prostitutionen kan denna form av homosexuella akter, innebära problem om man strävar efter att homosexualitet ska bli en jämställd samlevnadsform till heterosexualiteten. Prostitutionen framstår då som en gammalmodig form av homosexuellt beteende, en form "*som mer liknar hordom än äktenskap*" (Nilssons terminologi, 1993 s 10)

3 Manlig homosexualitet

Som en bakgrund till nästkommande kapitel om manlig homosexuell prostitution ges först en kortfattad beskrivning av några frågeställningar, som kan vara av relevans för förståelsen av prostitutionsdynamiken.

3.1 Inledning

I en internationell jämförelse är forskning om homosexualitet en eftersatt disciplin i Sverige. Vid ett av Socialstyrelsen år 1989 anordnat symposium om homosexuell forskning togs detta upp och man pekade på vikten av att i framtiden få någon vetenskaplig instans, som kontinuerligt kan följa upp den allt mer rikhaltiga, och samtidigt alltmer vetenskapligt tungviktiga litteraturen om homosexualitet och näraliggande områden (Söderström 1989). Som jämförelse kan nämnas att det i Holland finns två universitet med centra för tvärvetenskaplig forskning om homo- och bisexualitet (SOU 1993:98 s 10).

För närvarande pågår en sammanställning och analys av forskning om homosexualitet. Denna undersökning är finansierad av Folkhälsoinstitutet (arbetet utförs av Göran Söderström och beräknas bli publicerat under 1995 på Carlssons förlag). Folkhälsoinstitutet finansierar också en undersökning om våld mot homosexuella, så kallade Hate Crimes (arbetet utförs av Eva Tiby och beräknas bli publicerat i slutet av 1995). Från att ha varit *ett* forskningsämne, "homosexualitet" med sin orsaksforskning och patologiska beskrivningar av den avvikande homosexuelle, har ämnet utvecklats och delats in i underämnena som (inom samhällsvetenskapen) bli innehåller sexuella beteendeförändringar med anledning av hiv-smittan, våld mellan homosexuella (kvinnor respektive män), parbildning, familjebildning, levnadstilar, gay-rörelsen som organisation, homosexuella och handikapp, homosexuella och droger osv.

3.2 Förtryck mot homosexuella

För utförlig beskrivning om förtryck mot homosexuella kan hänvisas till McCubbins *Homosexförtryckets historiska rötter* där tre olika teman tas upp: 1. homosexualitetens historia från primitiva samhällen till dagens västerländska industrisamhälle 2. könsrollernas historia under samma tid och 3. klasssamhällets framväxt.

Vidare kan hänvisas till Hegers *Fångarna med rosa triangel*, vilket syftar på den märkning med olikfärgade trianglar som gjordes i de tyska koncentrationslägren under andra världskriget. Färgen var till exempel röd för politiska fångar och rosa för homosexuella. Judarna hade den gula sjärnan (se även Silverstolpe 1984 s 127).

Förtryck mot homosexuella i form av enskildas eller grupper hot och våldsbrott inklusive mord har sedan 80-talet ibland rubricerats som "Hate Crimes" Begreppet används även om brott mot personer på grund av deras ras, religion eller etniska ursprung. Brotten begås ofta av grupper av ungdomar, mer eller mindre organiserade och är avsedda dels att skada offer, dels att förnedra eller skrämja hela grupper av människor (Herek & Berrill 1992 s xiii).

I Sverige har våldet mot homosexuella (både kvinnor och män) uppmärksammas av Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL). Ett nummer av medlemstidningen Kom Ut ägnas åt temat våld mot homosexuella (Kom Ut 1/92). Av ett PM inför möte med justitieministern 931011 framgår att våldsbrotten mot homosexuella och attentaten mot RFSL-lokaler varit många och i flera fall organiserade (RFSL PM den 11 oktober 1993). RFSL:s förslag till justitieministern var bl a att regeringen i sitt förslag om straffskärpning vid brott med rasistiska motiv även uttryckligen borde inkludera brott på grund av hat mot homosexuella. Så skedde ej. Justitiekommittén påpekade emellertid att straffskärpningsbestämmelsen inte endast inbegriper de grupper som omfattas av skyddet i bestämmelsen hets mot folkgrupp.

"Även andra diskriminerande motiv än ras, hudfärg, mm kan utgöra grund för tillämpning av straffskärpningsbestämmelsen. Ett sådant motiv kan vara diskriminering av någon på grund av dennes sexuella läggning" (1993/94 JuU 13 s 14).

Fram till 1970-80-talet präglades merparten av homosexforskningen av en orsaksorientering (SOU 1993:98 s 9) med framlyftning av det sjukliga, perversa och neurotiska. Hur blev individen X homosexuell och varför? Undermeningen var att om man hittar en orsak till homosexualitet kan också åtgärder vidtas för att bota den homosexuelle. Tilläggas kan att homosexualitet avkriminaliserades 1944 och att Socialstyrelsen år 1978 avlägsnade homosexualitet ur sjukdomsklassificeringen.

Ett exempel på att orsaksforskningen inte längre är den allenarådande utgör Karin Lützens tes om *The Magic Moment* som gäller homosexuella kvinnor. Resonemanget har även applicerats på homosexuella män (Henriksson 1994a s 13). Kvinnor blir lesbiska för att de får en betydelsefull upplevelse som gör det meningsfullt att leva lesbiskt. Om de samtidigt befinner sig i en tid och en kultur som har utvecklat kategorin homosexualitet ligger det nära till hands att ta den till sig. Mer mytiskt eller dramatiskt behöver det inte vara, menar Lützen (Lützen 1989 s 30).

3.3 Olika typer av homosexuella

En skillnad mellan äldre och nyare forskning om homosexualitet utgör distinktionen mellan olika grupper av homosexuella. Det är numera tydligt att det inte finns *en* homosexuell typ, utan en mångfald grupper med olika livsstilar, värderingar och normer (Bolin 1993 s 55, Weeks 1980/81 s 115).

En grov indelning i olika typer av homosexuella män är enligt Henriksson:

- Den *latinamerikanska* som styrs hårt av könsroller, där penetrerande män inte ses som homosexuella även om de har sex med män. Det är endast de (sexuellt) mottagande männen som ses som homosexuella. För närmare beskrivning av denna typ av homosexualitet, se *Male Homosexuality in Central and South America* (Murray 1987).

- Den *grekiska* modellen är vuxna män som har sex med tonårspojkar.

- Den *moderna* västerländska homosexuella mannen är en mer åldersjämlig man där den homosexuella identiteten spelar stor roll. Inom den senare kulturen används begreppet "bögg", vilket ska uppfattas som ett uttryck som är vedertaget även inom homosexuella grupper (SOU 1993:98 s 51 och sid 13).

Schmitt och Sofer (1992) använder i sitt arbete om homosexualitet i muslimska länder citationstecken kring benämningen "homosexualitet" (Schmitt och Sofer 1992 s ix bl a). Detta är föranlett av den utbredda homoerotiska kulturen. I muslimska länder definieras en man som homosexuell endast om han har den mottagande rollen i sexualakten. Den penetrerande parten i anala samlag ses inte som homosexuell (de Martino 1992 s 28), vilket kan likställas med den latinamerikanska modellen. I antologin *Sexuality and Eroticism Among Males in Moslem Societies* beskrivs också sexuell samvaro mellan män och ynglingar utan att utövarna betraktas som homosexuella (de Martino 1992 s 26, Janssen 1992 s 85). Detta är närmast att jämföras med den grekiska modellen.

I Gay-guide till Thailand kommenteras också svårigheterna att definiera homosexualitet och där påpekas att begreppet "gay" är oprecist både i Västvärlden och i Thailand (Allyn 1993 s 121).

En uppskattning av andelen homosexuella i befolkningen som ofta används, och som baserar sig på Kinseys rön, är att ungefär 10 procent av befolkningen är homosexuell. Homosexutredningen resonerar om denna andel, men menar att den kan vara något lägre om man avser dem som är uteslutande homosexuella (SOU 1984:63 s 38). Andelen homosexuella män som är öppna med sin läggning, dvs går ut med att de är homosexuella, torde vara tämligen liten.

3.4 Möten och risker

I homoxellitteraturen finner man stundom distinktionen mellan öppet och dolt homosexuella män. Den dolt homosexuelle mannens kontakter har beskrivits som snabba, ordlösa och med främlingar (Delph 1978, se även Bolin 1993 s 60). En av anledningarna till detta kan vara rädslan att bli identifierad som homosexuell. En rädsla som var än mer befogad under perioder då homosexuella var mer utsatta än idag för samhällets, och polisens, hot och då man behövde utveckla ett kommunikationssätt som inte kunde uppfattas av oinvigda (se vidare Henriksson 1994a s 5). Huruvida dolt homosexuella män är mer utsatta för våldsbrott än öppet homosexuella män är inte klarlagt. Det kan dock finnas flera risksituationer för den dolt homosexuelle, om det i hans livsföring ingår att söka sexuella kontakter med andra okända män i parker, pissoirer mm. Det bör dock uppmärksammas att inte endast dolt homosexuella män söker kontakter på sådana ställen (Henriksson 1994a).

Det har påpekats att det krävs en "kulturell kompetens" för att delta i kommunikationen på sk erotiska oaser för homosexuella män (Henriksson 1994 a s 5). Av detta följer också att det krävs en viss kompetens av forskaren, polisen eller socialtjänstemannen för att kunna avgöra, vad det är hon eller han observerar. Framförallt gäller det frågeställningen huruvida det är ett vanligt kontaktagande mellan homosexuella män eller om det är fråga om en prostitutionskontakt.

Fenomenet bögnackning (att slå ner och råna en man som gärningsman/männen identifierar som bögn) har lång tradition. En anledning till överfall mot bögnar kan vara vetenskapen eller tron hos gärningsmanen att bögen inte kommer att göra motstånd eller anmäla brottet på grund av skamkänslor för sin läggning (Doll, Pinto & Wilson 1991 samt Herek & Berrill 1992).

3.4.1 Några skillnader mellan homo- och heterosexuellas respektive kvinnors och mäns sexualitet

Flera studier visar att skillnader i sexualitetsfrekvens inte går mellan heterosexuella par och homosexuella par, utan mellan kvinnor och män (SOU 1993:98 s 56. Se även Borg m fl 1981 s 497 samt SOU 1981:71 s 88). Några av förklaringarna är att män kan ha lättare att skilja mellan sexualitet och emotionellt engagemang samt att lättillgängliga miljöer för tillfälligt sex finns för homosexuella män (SOU 1993:98 s 55. Se även Prieur 1988 s 38ff).

En annan skillnad mellan kvinnors och mäns sexualitet gäller monogami. Henriksson redovisar studier som visar att 66% av de tillfrågade manliga homosexuella paren förhåller sig icke-monogamt under de två första åren av relationen. Motsvarande andelar för de kvinnliga homosexuella paren är 15 procent och för heterosexuella par 13-15 procent. (SOU 1993:98 s 64).

3.4.2 Hiv och AIDS

Ett par skandinaviska undersökningar om homosexuella mäns sexualitet går på djupet för att beskriva villkoren för den, men framför allt för att vinna en insikt om varför riskbeteenden fortfarande tillämpas (Prieur 1988, Henriksson 1992). Undersökningar om homosexuella mäns sexualvanor före och under AIDS-epidemin visar att många har förändrat sina vanor och tillämpar säkrare sex. Prieur exemplifierar detta när hon återger gay-tidningen Killens "*Tio gyllene sexregler*" från 1978 (Prieur 1988 s 57). Ett par exempel är

"Experimentera. Lek utan regler. Bryt mot konventionerna."

"Var fräck, var oanständig, snuskig och vållustig."

Tio år senare utgavs en broschyr av Oslo Helseråd, "*10 helsevettregler for menn som har sex med menn*". Majoriteten av de reglerna tar sikte på ansvar, att låta bli, samt att ha kontroll. På många sätt en motsats till 1978 års regler (Prieur 1988 s 58).

Samhällets inställning till och föreställningar om homosexualitet kan ha ett starkt samband med riskbeteenden. Om det finns ett förakt för homosexuella i samhället kan detta leda till självförakt och förakt för den egna sexualiteten hos den homosexuelle. Detta kan i sin tur leda till urskiljande av sexualiteten från resten av jaget, vilket kan resultera i en typ av sexualitet som inte accepteras i samhället. Och föraktet för homosexuella fortsätter (Prieur 1988 s 166).

Medvetenheten om smittorisker har medfört en försiktighet som praktiseras särskilt när det gäller sex med okända män (och i vissa fall sex med okända män på vissa platser, t ex pissoirer (Prieur 1988 s 153)). AIDS har tvingat homosexuella män att praktisera säkrare sex och detta kan också ha medfört en nedgång i antalet partners. Det har dock påpekats att ett större antal partners inte behöver medföra större risk för smitta, det väsentliga är huruvida man praktiserar säkrare sex eller inte (Henriksson 1994a s 3). Det är enligt flera studier troligare att ju längre en relation varar, desto mer övergår man från säkrare sex till osäker sex (SOU 1993:98 s 63; Henriksson 1994a s 10, Prieur 1988 s 110, Dahl, Jensen m fl 1990 s 305).

I Prieurs rapport *Kjærlighet mellom menn i aidsens tid* presenteras intervjuer om sexualvanor med 64 homosexuella män. Författaren har särskilt riktat in frågorna på riskbeteende avseende hiv-smitta. Inför urvalsprocessen valde författaren mellan att rekrytera från medlemsorganisationer, genom kontakttelefon eller att fråga män på gay-ställen.

Hon valde det sistnämnda och poängterar att hon inte har intervjuat "den genomsnittlige homosexuelle mannen". Avsikten var att intervju sexuellt aktiva män och de kunde förmodas frekventera urvalsställena i hög grad (Prieur 1988 s 19).

Prieur behandlar den sk pissoirkulturen (varmed avses mäns homosexuella akter i offentliga men undanskymda miljöer) och ifrågasätter om kulturen enbart är utvecklad från förtryck mot homosexuella, då de *tvingades* söka kontakter på pissoirer, parker och andra undanskymda ställen (Prieur 1988 s 46 f, se även Chauncey 1994). Prieurs intervjupersoner berättar om önskan om sex "rakt på sak", om tystnaden (se även Delph 1978) och om anonymiteten som råder på kontaktplatser för homosexuella män. Ingredienser som - för en utomstående - kan likna agerandet i den heterosexuella prostitutionen. Vilket också kan förklara att uppgifter om förekomst och frekvens av homosexuell prostitution kan variera stort, beroende på kunskapen om den homosexuella kulturen hos betraktaren (se t ex SOU 1981:71 s 92, Borelius & Nordin 1991 s 6). Av intresse för Prieurs undersökning är som ovan påpekats beteenden för att undvika smittorisk för hiv. Kondomanvändning är här en viktig fråga. Att inte ta emot säden i munnen kan uppfattas som ett budskap om bristande hängivenhet, menar Prieur (se även Henriksson 1994a s 15). Prieur påpekar att man i den anonyma sexualiteten främst kommunicerar med sin egen fantasi, medan man i en tätare relation har sex som kommunikation med den andre (Prieur 1988 s 108). Det är som tidigare påpekats inte nödvändigtvis tryggare att ha sex i fasta förhållanden. Det kan vara lättare att begränsa den sexuella utlevelsen med en tillfällig partner än med "kjäresten" (Prieur 1988 s 110).

Prieurs undersökning visade att de bögar som hade mest riskfyllt sex, dvs utsatte sig för störst smittorisk för hiv, skiljde sig markant från andra bögar i några avseenden. Bögarna med riskbeteende var oftare dolt homosexuella, hade oftare sex efter alkoholbruk och hade oftare haft fler än tusen sexualpartners. I jämförelse med bögar som inte uppvisade ett riskbeteende hade de svagare sociala nätverk, mer sällan förhållanden som varat över ett år, de var mer sällan testade för hiv och mer sällan var de medlemmar i någon homosexuell organisation (Prieur 1988 s 67).

4 Homosexuell prostitution

Då det för närvarande inte finns någon aktuell svensk litteratur på området, presenteras i detta kapitel primärt utländsk forskning om homosexuell prostitution. Det bör observeras att omfattningen av, och möjligen också innehållet i, den manliga homosexuella prostitutionen troligen skiljer sig åt vid en jämförelse mellan Sverige och t ex USA. Eventuella slutsatser om svenska förhållanden utifrån internationell forskning bör, som påpekats tidigare, göras med försiktighet. När det däremot gäller danska och norska erfarenheter på området, finns det anledning att tro att förhållandena är mer likartade de svenska.

Presentationen bygger på dels en genomgång av ett dussintal större arbeten om homosexuell prostitution som utgivits sedan slutet av 70-talet, dels en genomgång av resultatet från en artikelsökning i Sociofile på "male prostitution" och "homosexual prostitution", ett 20-tal artiklar. Detta ska inte uppfattas som en uttömmande litteraturgenomgång utan snarare som en exemplifierande. Syftet har varit att få en bredd bl a genom att redovisa omständigheter från flera olika länder och kulturer.

4.1 Historisk utveckling

Temat homosexuell prostitution förekommer i olika former i historisk litteratur. Ett exempel är *The Love of the Samurai, A Thousand years of Japanese Homosexuality* (Watanbe & Junichi 1989). Ett annat är *The Delight of Hearts. Or What You Will Not Find in Any Book*, som bl a innehåller "Interesting stories concerning young hustlers" (al Tifashi 1988).

I Chaunceys *Gay New York* behandlas bl a homosexuell prostitution. Bokens huvudtema är manlig homosexualitet i New York 1890-1940 och ett deltema är det osynliggörande som den manliga homosexuella kulturen utsattes för efter andra världskriget.

Den traditionella uppdelningen mellan homosexuella män i "males and fairies" (dvs en manlig respektive en kvinnlig roll) beskrivs och förklaras bl a med att de män som hade sexuellt samröre med "fairies" kunde ha detta utan att riskera att stigmatiseras eller förlora sin status som "normala män" (Chauncey 1994 s 6). Vid sekelskiftet hörde majoriteten av de manliga prostituerade till gruppen "fairies" som sålde sex till män. Författaren påpekar att köparna oftast inte identifierade sig som homosexuella (Chauncey 1994 s 67).

På temat att en del "heterosexuella" män köpte sex av män på grund av kvinnobrist tar Chauncey upp kontrasten mellan italienska och judiska immigranter och deras respektive inblandning i gripanden för "homosexual disorderly conduct" (vilket inte alltid behövde innebära prostitution). Italienerna hade en dubbelt så hög andel av gripanden jämfört med de judiska immigranterna trots att de två grupperna var numerärt ungefär lika stora (Chauncey 1994 s 72). En av förklaringarna till detta kan ha varit olika sexuella kulturer från respektive hemland/kultur. En annan kan ha varit större brist på kvinnor i den italienska gruppen. Medan den judiska immigrantgruppen var tämligen jämnt könsfördelad, bestod den italienska av ca 80 procent män i åldrarna 14-40 år (Chauncey 1994 s 73 f).

I och med depressionen på 30-talet utvecklades en ny typ av manlig prostituerad, "the Hustler". Det var ofta fråga om ungdomar eller män från den amerikanska landsbygden, arbetslösa och icke-homosexuella. Männerna drevs till prostitutionen av arbetslöshet och fattigdom (Chauncey 1994 s 192).

Chauncey beskriver dessa nya prostituerade män som aggressiva och maskulina. De tog över handeln och tvingade bort de mer feminina "fairies". Han skildrar också bristen på "privacy" som en av orsakerna till att polis och andra myndigheter har förväxlat homosexualitet och homosexuell prostitution. Runt sekelskiftet fanns i New York flera mötesplatser och många småhotell som hyrde ut rum till män i par. Myndighetsaktiviteter stoppade emellertid dessa möjligheter och drev ut de homosexuella på gator, torg och mindre öppna offentliga platser (Chauncey 1994 s 158 f, 170f, 184f). På grund av faran att bli arresterad (antingen för homosexuell anstötthet eller homosexuell prostitution) utvecklades strategier för förhandlingar mellan männen emellan. Man utvecklade t ex koder som inte var förståeliga eller ens skönjbara för någon annan än andra män i subkulturen. Detta kom i litteraturen att kallas för ett sjätte sinne (jämför "Equivocal language", Luckenbill 1984 s 343 och 348, Chauncey 1994 s 188).

En av de mötesplatser för homosexuella män som författaren tar upp är "the Baths". Han menar att dessa var homosexuella mötesplatser där prostitutionen hade en väldigt blygsam plats, om den alls förekom. En av orsakerna till frånvaron av prostitution på baden kan ha varit entréavgiften, en annan kan vara att det var svårt att ordna finanserna på plats, helt enkelt på grund av frånvaron av kläder att förvara pengar i (Chauncey 1994 s 229). Att prostitution inte förekom på baden berodde enligt författaren huvudsakligen på att gästerna var mer intresserade av sex med andra män än av prostituerade och handel med sex (Chauncey 1994 s 220).

Historiska skildringar av homosexuell prostitution i Sverige gäller bland annat den så kallade *soldatprostitutionen*. Beskrivningarna av denna form av prostitution är likartade både från Sverige (Hell 1981, Parikas 1994/95, Henriksson 1994b s 3 och Söderström [kommande]) och Danmark (Jersild 1953 s 95 f) samt Tyskland (Oswald 1906 och 1991). Hells artikel rör 20- och 30-talets Stockholm, Parikas manus rör tidsperioden slutet av 1800-talet till 1965 och Oswald beskriver *Männliche Prostitution im Kaiserlich Berlin*. Gemensamt för dessa arbeten är skildringarna av soldatens signaler om manlighet, renhet och anonymitet, som kunde vara attraherande för andra män. Vidare skildras soldatens behov av kassaförstärkning, civilt sällskap eller sexuella partners, var för sig eller i kombination.

I sin kommande bok "*Stockholms soldaters hemliga liv*" beskriver Parikas den prostitution som försiggick i Stockholm från slutet av 1800-talet fram till 1965 då soldater sålde sex till män. För studien har ett utdrag ur boken erhållits och författaren har intervjuats. Parikas' material består bl a av intervjuer med tio informanter, två djupintervjuer med män som själva sålt sig och sex intervjuer med köpare. Platsen för prostitutionen var Östermalm. Både kavalleriet, artilleriet och flottan hade sina kaserner i östra delarna av staden. Kontakterna skedde i parker och på gator. Stråken var framför allt Valhallavägen (se även Hell 1981) och området runt Engelbrektsplan.

Säljarna var soldater, ofta landsortsynglingar med heterosexuell identitet. De soldater som verkligen var homosexuella vågade, enligt Parikas intervjuer, inte visa det eller prostituera sig med män som köpare. Köparna var homosexuella litet äldre män.

Intervjuerna i Parikas` studie visar att soldaterna hade behov av pengar, att de var synliga i sina uniformer och att de var attraktiva, "renliga, vältränade och avlusade". Vidare hade de behov av andra kontakter, att få komma ut och kanske hem till någon (värnpliktiga var illa sedda gäster på caféer o dyl). "En brud fick man ju inte" resonerar en av informanterna, som varit säljare. Han menar också att de unga, vältrimmade soldaterna var attraktiva för bögar. Och om den egna inblandningen säger informanten: "Och du vet ju, en grabb i den åldern, han är ju kåt, och det visste dom".

Enligt informanten kände befälen till vad som pågick. Det var samtidigt (tyst) accepterat - pojkarna "behövde så sin vildhavre" - och illa sett, eftersom det sociala anseendet kunde skadas för hela kåren. Informanten berättar att det inte enbart var sex. Ofta kunde det räcka med att bögar fick titta på en, ta litet.

"Fast vissa fick göra det i ändan på en, för att dom tyckte att det var skönt, eller suga. Det var lite olika så där. Det handlade ju om prostitution egentligen. Men det känslomässiga man hade att ge, det var kontakt."

Kännedomen om den här inkomstmöjligheten spreds från soldat till soldat. Oftast hängde man med någon kompis som kände en bög. Informanten berättar också om brott, våld och trakasserier.

"Och det var rån, helvete, planerade rån till och med. Det var en bög som gick med på... som var ganska låtpåverkad. Och det var ju organiserat. Det var flera stycken då man gick ihop och sa att den ska vi knacka och ta ifrån han allt. Det vet jag hände både då och då."

Den fd säljaren berättar också att våldet mycket sällan anmäldes,

"om det inte hände något riktigt otäckt, om dom fick åka till sjukhus. Ju ensammare han var, desto värre fick han det".

Denna prostitutionsform med långa traditioner upphörde i mitten av 60-talet. Parikas pekar på några faktorer som påverkade förändringen:

- uniformstvänet slopades vilket innebar att soldaterna inte längre var synliga på samma sätt,
- dagpenningen höjdes vilket betydde att soldaterna hade något mer pengar att röra sig med,
- nattpermission infördes och i och med detta kunde (en del) soldater åka hem över natten (Parikas 1994, manusutkast).

Flera skildringar från 1950-talet rör den svenska sk homofiljakten, däribland *Homofiljakten - ett skådespel i Göteborg på 50-talet och dess intressenter* (Andersson 1983). I Anderssons rapport beskrivs en förändring av bilden av den homosexuella mannen, från feminina homosexuella till inbitna brottslingar och sexualfixerade samhällsparasiter (Andersson 1993 s 6). Författaren beskriver bakgrundsfaktorerna till homofiljakten. Media och myndigheter utgick från att en omfattande och ökande pojkprostitution förekom. Författaren menar att det intressanta är varför åtgärder mot pojkprostitutionen vidtogs just vid denna tidpunkt. En anledning skulle kunna vara att gruppen "ungdomar" var en ny företeelse, man var örolig för det uppväxande släktets moralbildning. Homosexualitetens avkriminalisering 1944 kan också ha spelat roll (Andersson 1993 Inledning och s 10).

I uppsatsen *Bara bögförtrycket blomstrade* behandlas också samhällets åtgärder mot den sk kriminella homosexualiteten, varmed avsågs sexuell kontakt med ungdom under 18 år (Pettersson 1983 s 171). Uppsatsen innehåller en historisk tillbakablick bl a över avkriminaliseringen av homosexualitet 1944 samt myndigheternas syn på homosexuella och

homosexuella prostituerade. Detta skildras genom ett antal sk homosexuella affärer, där de mest kända är Kejne- respektive Haijbyaffärerna (Se t ex Lennerhed 1994, kapitel 3).

Peterssens arbete avslutas med slutsatsen att det inte fanns något faktaunderlag för talet om att pojktoprostitutionen hade ökat (Petersson 1983 s 170). Författaren pekar på att det kom mer att handla om homosexualitet än frågan om vad det är som drar ut ungdomen i prostitutionen. Författaren utesluter inte heller att det kan ha funnits andra än rent sakliga argument bakom myndigheternas agerande, nämligen strategier att få personalförstärkning till polis och barnavårdsnämnd (Petersson s 171), dvs så kallade rollintressen.

I en opublicerad uppsats behandlas den manliga homosexuella kulturen i Göteborg under decennierna kring andra världskriget (Nilsson 1993). I arbetet diskuteras även kopplingen mellan homosexualitet och homosexuell prostitution. Den sk utekulturen bland homosexuella män beskrivs och förklaras bl a med bostadssituationen och homosexförtrycket. Ensamma män stod sist i bostadskön och att utöva sin homosexualitet i ett inackorderingsrum kunde få otrevliga följder. Den sk pissoir-kulturen beskrivs också. Det "manliga homosexuella rummet" på gatan, i parker och pissoirer (som på den tiden ofta var sk gemensamhetsinrättningar, dvs med plats för flera män på en gång) började enligt Nilsson hotas på 50-talet. Staden började riva flermanspissoirerna för att ersätta dem med enmanspissoirer (Nilsson 1993 avslutande kommentarer s 2).

Andra praktiska, situationellt inriktade åtgärder som vidtogs för att få bort homosexuella män respektive prostitutionen var att avlägsna eller klippa ner buskagen i de parker där männen möttes samt att installera bättre belysning på de aktuella mötesplatserna. Det homosexuella rummet hotades efterhand också av andra grupper, tex narkomaner och deras knarkhandel.

Idag kan man, till skillnad för några decennier sedan, leva ett homosexuellt liv hemma (Nilsson 1993 s 3). Författaren konstaterar att det manliga homosexuella rummets tyngdpunkt har flyttats från stadens offentlighet till privata och halvprivata rum. (Huruvida detta även gäller för den homosexuella prostitutionen är oklart.) Nilsson beskriver också hur den homosexuella identiteten kom att ändras efter mitten av 50-talet. En effekt av att man mer frångick en uppdelning i kvinnligt och manligt i de homosexuella rollerna var att "heterosexuella" män inte attraherades av homosexuella prostituerade män. Dessutom ökade den materiala levnadsstandarden, så att de män som sökte prostitutionskontakter med män som substitut för kvinnor fick råd att uppsöka kvinnliga prostituerade i stället (Nilsson 1993 s 10).

Nilsson menar att utvecklingen av homosexualiteten har ändrats från att vara en kopia av hordom till att bli en kopia av äktenskapet (Nilsson 1993 s 10). Som en effekt av detta har prostitutionen, ideologiskt och/eller faktiskt en mindre betydelse i den homosexuella världen.

4.1.1 Kopplingen homosexualitet och homosexuell prostitution

Frågan om huruvida den manlige prostituerade som säljer sex till andra män är homosexuellt identifierad har sysselsatt merparten av forskarna på detta fält.

Att variationen är så stor som mellan 50 och 85 procent homosexuellt identifierade prostituerade (Coleman 1989 s 137) kan förklaras av att olika forskare har studerat olika typer av homosexuell prostitution.

I vissa kulturer är prostitution en vanlig form för sexuell utlevelse bland manliga homosexuella, antingen som köpare eller säljare medan homosexuell prostitution inom den västeuropeiska kulturen numera är ganska marginell (Söderström, manusutkast).

4.1.2 Sexuell identitet

Typen av manlig prostitution är ofta relaterad till sexuell orientering (Coleman 1989 s 137). Detta kan vara en anledning till att den prostituerade sexuella identitet har rönt så starkt intresse. Tendensen vad gäller andelar *homosexuella* manliga prostituerade är att tidigare studier uppvisar färre andelar *homosexuella* prostituerade än senare studier (Earls & David 1989 s 416).

I Wests engelska studie av 50 gatuprostituerade ynglingar i London påpekas att just svaren på frågan om sexuell identitet kan betraktas med viss misstro. Särskilt när det gällde de ynglingar som var mycket macho och som uttryckte en anti-gay inställning (West 1992 s 32).

Ett sätt att undersöka huruvida manliga prostituerade är homosexuella, är helt enkelt att fråga männen om deras sexuella identitet. En annan infallsvinkel är att fråga homosexuella män som intervjuas av andra anledningar än prostitution om de har erfarenhet av prostitution. Prieur intervjuade 64 män, varav merparten kontaktats på ett gay-ställe i Oslo, om deras sexvanor med hänsyn till aids-risken. Hon frågade dessutom om dessa män hade erfarenhet av att prostituera sig. Av de 64 männen hade åtta sådan erfarenhet, dvs 12,5 procent (Prieur 1988 s 81). Boyer refererar en amerikansk undersökning där 35 procent av 1038 homosexuella män hade erfarenhet av att sälja eller köpa sexuella tjänster (Boyer 1986 s 202).

I en annan studie från USA har ett större urval av homosexuella män tillfrågats om de någonsin har betalat för sex. Svaren gavs på en skala från *alltid* till *aldrig*. 75 procent av männen svarade *aldrig*, vilket innebär att en fjärdedel av dem hade betalat för sex i pengar. Det var en något högre andel som hade betalat för sex på andra sätt än genom pengar, 28 procent. Andelen som *fått betalt* för sex någon gång i pengar var ungefär lika stor, 24 procent medan 32 procent ansåg sig någon gång ha *fått betalt* för sex på annat sätt än monetärt. Flera män var mer positiva till att få betalt än till att betala (Jay & Young 1979 s 259).

I en undersökning av prostituerade ynglingar i en förort till Mexico City (i en utpräglad macho-kultur) beskrivs hur de, klädda som kvinnor och/eller med hjälp av kirurgiska ingrepp, framför allt för att få kvinnliga former, säljer sexuella tjänster till män (Prieur 1993). Ynglingarna ses som homosexuella medan kunderna inte gör det eftersom de har den penetrerande macho-rollen (Henriksson 1994 s 4). I studier från Filippinerna och från Mexico framhålls att den manliga prostitutionen är mer accepterad där än i västvärlden. De unga männen bidrar ofta med sin inkomst till familjeförsörjningen och bidrar till att västvaluta kommer till landet (Mathews 1987 s 59, Henriksson 1994 s 3).

Vid jämförelse mellan västerländska länder och länder där homosexuell prostitution, bl a på grund av sexturism, är mer omfattande och systematiserad med t ex mellanhänder och bordellverksamhet, tenderar

andelen homosexuella bland de prostituerade att vara lägre i sex-turistländerna, t ex Filipinerna (Mathews 1987 s 60f). West säger om pojktoprostitutionen i Thailand att ynglingarna snarare är bisexuella än homosexuella (West 1992 s 322). I Jacksons rapport om homosexualitet i Thailand beskrivs "kathoey" vilket närmast kan översättas till transvestiter. Författaren påpekar att kunderna till dessa inte ses som homosexuella, eftersom de prostituerade närmast betraktas som alternativ till kvinnliga prostituerade (Jackson 1989 s 194 f).

En ytterligare infallsvinkel på kopplingen mellan homosexualitet och homosexuell prostitution är det faktum, att en del ynglingar prostituerar sig för att agera ut sin sexualitet samtidigt som den förnekas (Cates 1989 153, Socialpolitisk forlag 1992 s 10). Vilket kan tolkas som att tabut mot homosexualitet är starkare än tabut mot att sälja sexuella tjänster. Aktiviteten i prostitutionsmiljön motiveras med att den är ett sätt att tjäna pengar. Høigård & Finstad påpekar att detta knappast underlättar anpassningen till en "öppen modern homofilroll" (Høigård & Finstad 1986 s 286). Slutligen erinras i flera av studierna om att homosexualitet långt in i modern tid varit kriminaliserad och att det var först under sent 60-tal som gay-rörelsen startade. De platser där de homosexuella (männen) har funnits har varit de skumma, dolda platserna. Och kontakterna har ofta beskrivits som handel och platserna som marknader, oavsett om betalning skett för sexmötena eller inte (Weeks 1980/81 s 120).

I Boyers avhandling *Male Prostitution: A Cultural Expression of Male Homosexuality* berättar författaren hur hon har utgått från tidigare studier i ämnet, vilka redovisat att en stor andel av prostituerade män inte är homosexuella. Boyer valde ut ett 50-tal prostituerade ynglingar och 50 ynglingar till en kontrollgrupp. Planen var att få fram vilka faktorer som tydligast skilde manliga prostituerade från andra ynglingar med "avvikande" ibland brottsligt beteende (dock inte prostitution) (Boyer 1986 s 70). I hennes material var 70 procent av de prostituerade ynglingarna homo- eller bisexuella jämfört med 4 procent av de icke prostituerade ynglingarna. Det var den mest signifikanta skillnaden mellan de två grupperna. Boyer konstaterar att hon i stället skulle ha haft en grupp homosexuella, icke prostituerade, ynglingar som kontrollgrupp. Hon fann dock inte tillräckligt många för att kunna utforma undersökningen på det sättet.

Ett viktigt resultat av Boyers undersökning gäller de homosexuella ynglingarna. Hon påpekar att det är mycket specifika faktorer som avgör i vilken subkultur den homosexuella kommer att hamna. De flesta av "hennes" ynglingar var isolerade och hade inte något nätverk av homosexuella vänner. De var hänvisade till offentliga platser, särskilt till gatorna, för att interagera med andra homosexuella. Deras ringa ålder gjorde att de inte kunde delta på de gay-scener som utgörs av barer, klubbar och saunor o s v. (Boyer 1986 s 204).

I Prestons självbiografiska amerikanska handbok om manlig prostitution berättar författaren om hur han (på 50-talet) frekventerade ställen för manlig homosexuell prostitution och sålde sex där på grund av att det var det enda sätt han kände till där han kunde få homosexuella kontakter (Preston 1994 s 3). Samme författare berättar om studenter som han har haft som kunder. De var på grund av sin ringa ålder utestängda från gay-barer (Preston 1994 s 129). För svenska förhållanden påpekar Henriksson vikten av att det finns träffställen för homosexuella, bl a för en någorlunda harmonisk utveckling av den homosexuella identiteten bland ungdomar som söker homosexkontakter (Henriksson 1992 s 30).

4.2 Förutsättningar för homosexuell prostitution

Att homosexualitet är tabubelagd och skamlig, eller som i vissa länder kriminaliserad, kan bidra till uppkomsten av manlig prostitution. Något som i viss mån motsäger detta är att manlig prostitution verkar vara vanligare i Köpenhamn än i Stockholm. Köpenhamn anses som en mer gay-vänlig stad än Stockholm (t ex har Danmark haft en lag om registrerat partnerskap flera år innan Sverige införde motsvarande lag. Vidare finns det betydligt flera etablissemang för homosexuella i Köpenhamn än i Stockholm). Av Prestons amerikanska handbok om homosexuell prostitution framgår vidare, att San Francisco, känd som homosexuellas Mecka, har en bra marknad för prostitution (Preston 1994 s 120). En möjlig förklaring till menings-skiljaktigheter mellan forskare (och mellan andra) i fråga om förutsättningar för homosexuell prostitution kan vara, att man baserar sitt kunnande på vitt skilda urval. Det finns som framgår nedan, ett flertal olika typer av manliga prostituerade, från den nedgångna narkomanen till den lyxprostituerade.

En förutsättning för att homosexuell prostitution ska uppstå eller fortgå är att kunderna inte får det de betalar för gratis och utan lång raggningstid. Föreställningen att den som betalar för sex så att säga "måste" betala kan ställas mot påståendet att kunderna och säljarna ibland kommer från den vanliga gaykulturen, men av olika anledningar vill pröva på att betala eller få betalt (Preston 1994 kapitel 5 *Who buys?*).

I Caukins & Coomhs studie om bakgrundsfaktorer hos prostituerade ynglingar presenteras några av de individuella bakgrundsfaktorerna som var gemensamma för dem. Dessa faktorer kan också sägas utgöra förutsättningar för prostitutionen. Avsaknad av både utbildning och arbete, behov av snabba lättförtjänta pengar, social isolering, starkt behov av att accepteras, brister i social förmåga och bakgrund i ett splittrat hem, ofta med avståndstagande föräldrar var vanligt hos dessa ynglingar (Caukins & Coomhs 1976 s 449). Med tanke på att dessa förhållanden torde vara vanliga för ett mycket större antal ynglingar än vad som - veterligen - återfinns inom prostitutionen, kan faktorerna möjligen anses vara nödvändiga, men inte tillräckliga för att leda till prostitution.

En modell av förutsättningarna för debut i och sorti ur manlig prostitution har utarbetats av Pieper. De faktorer som påverkar ynglingens debut i prostitutionen är både individuella och strukturella. På ett yttre plan måste ynglingen känna till att fenomenet prostitution finns. Om han har kamrater som är inne i prostitutionen, eller har prövat på, har det en stor påverkan på hans egen inblandning (se även Høigård & Finstad 1986 s 275 angående norska förhållanden). Efter att ha prövat har ynglingen första chansen att göra sorti. Om han gör det beror på egna resurser, upplevda risker och vilka alternativ han har. Ju längre han stannar i prostitutionen, desto svårare blir det att lämna den. De utgångar som står öppna (i varierande grad) är om han ser/har lagliga möjligheter till ett annat liv, t ex arbete, om han startar en (traditionell) kriminell karriär eller om han väljer att gå in i det homosexuella samhället, gay-rörelsen (Pieper 1979 s 249).

När det gäller homosexuell prostitution i sex-turistländer, t ex Thailand, kan det enligt en del författare vara så att den prostituerade faktiskt inte har några alternativ till att sälja sig. Eller åtminstone själv uppfattar det så efter en tid inne i prostitutionen (West 1992 s 322).

4.3 Säljarna

4.3.1 Inledning

Typen av prostitution kan som påpekats ovan ofta vara relaterad till sexuell orientering (Coleman 1989 s 137). I den homosexuella gatuprostitutionen, som är den mest synliga, finns störst andel heterosexuella prostituerade, medan andelen homosexuella stiger i prostitutionstyper där inte enbart sex är handelsvaran. Detta förklarar varför andelen homosexuellt identifierade säljare i den manliga prostitutionen varierar starkt från studie till studie (Coleman 1989 s 137).

4.3.1.1 Sverige

I den enda nutida publicerade svenska undersökningen om homosexuell prostitution, som gäller Göteborg, nämns flera olika förekommande typer. Gatuprostitution är den mest synliga formen, därefter nämns annonsprostitution genom kontaktannonser i herrtidningar och i sk sexkontakttidningar. Man säger sig också veta att prostitution förekommer på restauranger, badhus och i sexvideolokaler samt att kontakt genom Heta linjen sker. Vidare nämns former med fasta kunder. Av dessa olika typer är det primärt gatuprostitutionen som är undersökt (Borelius & Nordin 1992 s 11f).

I den gamla prostitutionsutredningen används flera olika ålderskategorier: unga pojkar, yngre män, unga män och män. Vad denna indelning grundar sig på, eller var åldersgränserna går, framgår ej av utredningen. I den utredningen nämns gatuprostitution, prostitution på restauranger, nattklubbar, bad, samt prostitution genom kontaktannonser. Säljarna är uppdelade i fem kategorier:

- a. heterosexuella pojkar/män, ofta med inslag av invandrartonåringar,
- b. yngre pojkar/män som prostituerar sig tillfälligt,
- c. yngre män med drogproblem,
- d. unga män som är osäkra på sin sexuella läggning,
- e. män med klart homosexuell identitet som prostituerar sig regelbundet under en längre tid (Borg m fl 1981 s 506, se även SOU 1981:71).

4.3.1.2 Danmark

I Dahls undersökning av homosexuell prostitution i Köpenhamn indelas de prostituerade huvudsakligen i tre typer (Dahl m fl 1988 s 42)

- a. "trækkedrenger" som förhandlar på gator och i liknande miljöer,
- b. "massörer" som har egna massageateljéer,
- c. "individuellt prostituerade" som inte ingår i några sammanhang med andra prostituerade, det kan vara ynglingar med fast kundkrets, sk call-boys eller ynglingar som är arbets- och bostadslösa (Dahl m fl 1988 s 83 f).

Det finns en hierarki mellan de tre typerna där de gatuprostituerade (trækkedrengerne) står lägst och massörerna högst (de individuellt prostituerade kan variera). Kunskapen om de olika typerna varierar, men man vet mest om de minst osynliga, trækkedrengerne. Inom det danska PAF-projektet (Prostitution af fyrer) har man konstaterat att flera förhållanden är gemensamma för de prostituerade ynglingarna. De har dålig ekonomi och svårt med bostad. Levnadsförhållandena är knappa och psykosocialt har de låg självkänsla. De har bristande vuxenkontakter, bristande förmåga att knyta an till människor, vilket kan sammanfattas i begreppet social

isolering. De har också mer eller mindre utbrett alkohol- eller narkotika-missbruk. Ingen av dem har alla problemen, men alla har några av dem (Dansk Sygehus Institut 1992 s 6).

4.3.1.3 Norge

I den norska undersökningen om manlig prostitution (Pro-senteret 1993) nämns flera olika typer av prostitution. De prostituerade gör både vanliga "turer", dvs följer med en kund för en enstaka sexakt, men de kan också ha fasta kunder, och i några fall bor den prostituerade hemma hos kunden en tid (Pro-senteret 1993 s 10). Den synligaste formen är gatuprostitutionen, medan förekomst av kontaktannonser och sk kept boys också finns. Något som börjar bli mer frekvent i Oslo är prostituerade män som har massageinstitut (Pro-senteret 1993 s 16). Författarna pekar på svårigheterna att beskriva den prostituerade. Han är mellan 12 och 40 år, han har kontakt med socialen, är arbetslös eller fast anställd, med svår uppväxt eller från ett gott hem och debuten skedde mellan 12 och 20 år. Författarna pekar på att det inte heller här finns *en* typ (Pro-senteret 1993 s 10).

4.3.1.4 England

West menar att prostitutionen som finns på gatan inte nödvändigtvis är typisk. Det finns spridning mellan hemlösa gatuprostituerade och sofistikerade män som bedriver eskortservice, men mångfalden har hittills ignorerats och allt ljus har fallit på de sämst lottade (West 1992 s xiii). I Wests undersökning av 50 gatuprostituerade ungdomar som har kontakt med Streetwise Youth-gruppen i London, kommer ungdomarna till 80 procent från sk "trasiga hem" (West 1992 s 20). I flera fall finns en bakgrund med sexuella övergrepp. West menar dock att det inte finns några bevis på att sådana övergrepp leder till prostitution. Man bör enligt honom titta närmare på huruvida t ex rymningar hemifrån i unga år, placering utom hemmet och otillräcklig omvårdnad om den unge i stället kan vara orsaker till prostitutionen (West 1992 s 50f).

Det bör här påpekas att majoriteten av de undersökningar som finns om manlig prostitution rör gatuprostituerade ungdomar. I Londonstudien ingår intervjuer med 50 sådana (plus ett antal fd prostituerade), men också ett 20-tal intervjuer med egna företagare (massörer) (West 1992 s xix). Generellt sett hade massörerna bättre uppväxtvillkor, bättre kontroll över sina liv samt färre dåliga erfarenheter av prostitutionen än de gatuprostituerade (West 1992 s 236 f). Skildringar av eller indikationer på förekomst av prostituerade pojkar återfinns ofta i studier om (eller marknadsföring av) sexturism. Men det finns indikationer på, eller till och med bevis för att bamprostitution även förekommer i västvärlden (West 1992 s 283).

4.3.1.5 (Väst)Tyskland

Picpers undersökning av homosexuell prostitution i (Väst)Tyskland (1979) innehåller fyra olika typer av prostituerade män.

- *The delinquent*, är den avvikande, kriminelle, som gärna opererar i gäng. Inom denna grupp återfinns ungdomar som i hög grad lever upp till den traditionella mansrollen, bl a beroende på ett starkt gruptryck att vara heterosexuell.

- *The isolate* är den isolerade som vill tjäna lätta pengar, ofta med rymningar i bakgrunden.

- *The inept* är den handikappade, fysiskt eller mentalt handikappad

- *The Gay* är den homosexuelle mannen som har kontakter med andra homosexuella, men vill tjäna litet extra (Pieper 1979 s 247-249).

4.3.1.6 *Nederländerna*

I en holländsk undersökning om manlig prostitution delas de prostituerade männen in i fyra grupper, beroende på hur starkt knutna de är till prostitution.

- *Hustlers*, män som förtjänar sitt levebröd genom en bred repertoire av illegala aktiviteter, men också prostitution.

- *Pseudo-prostitutes*, ynglingar, som framstår som manliga prostituerade om tillfälle ges, oftast för att uppnå något annat än en prostitutionskontakt. Det kan vara utpressning eller bögknackning som är huvudmålet. Dessa ynglingar förekommer ofta i gäng och använder de yngsta som lockbeten. De imiterar prostitutionen men praktiserar den oftast inte. Det förekommer att de utför sexuella tjänster, men framför allt exploaterar desina homosexuella kunder .

- *Occationals* är män som i huvudsak lever konventionellt, men då och då förekommer i prostitutionen. Det kan vara ett sätt att fördriva tiden, att experimentera med sin sexuella läggning, äventyrsbehov mm som ligger bakom. Huvudsakligen består gruppen av män från homosexuella subkulturer eller män som är ambivalenta till sin sexuella läggning.

- *Professionals* är män som är en del av prostitutionsvärlden. De har vänner och kollegor som känner till verksamheten. Van der Pool understryker att det är de professionella som är kärnan i prostitutionen. Men det är de andra, amatörerna, som vi vet mest om eftersom de får experternas uppmärksamhet (van der Pool 1992 s 265).

4.3.1.7 *USA*

Boyer beskriver primärt gatuprostitution, men över hälften av hennes ca 50 intervjupersoner hade även involverat sig med en sk sugar-daddy (Boyer 1986 s 109). Hennes grupp bestod av ynglingar och män mellan 15 och 23 år. Majoriteten av de prostituerade var utbildade, arbetslösa, hängde omkring på dagarna, hade ofta hoppat av från skolan. De kom primärt från lägre sociala skikt, men inte alltid. Splittrade hem var vanligt. Jämfört med kontrollgruppen hade de prostituerade, under sin livstid, varit utsatta för sexuella och fysiska övergrepp i mycket högre grad (Boyer 1986 s 20 och 94).

En ytterligare indelning presenterar Cates:

- a. heltidsprostituerade på bar eller gata
- b. heltidsprostituerade call-boys eller kept boys
- c. deltidsp prostituerade (t ex studenter)
- d. ungdomsbrottslingar som använder prostitution som lockbete för att råna och utöva våld mot bögar (Cates 1989 s 151).

Cates har också en lista på faktorer som är gemensamma för många av de prostituerade ynglingarna: behovet av snabba pengar, behov av accepterande, brist på språk, splittrade hem, fysiska och sexuella övergrepp, misslyckande i skolan, ensamhet samt homosexuell identitetskris (Cates 1989 s 152).

Av flera studier framgår, att många prostituerades bakgrund är starkt präglad av utsatthet (mobbing, hot, våld) på grund av homosexuell läggning. Trakasserier har skett i familjen av den unges föräldrar och släktingar. Coleman konstaterar att en del av ynglingarna till och med har

kastats ut av föräldrarna. Rymningar förekommer också, men är inte lika vanliga som i de kvinnliga prostituerades bakgrund (Coleman 1989 s 136, 139, 141, se även West 1992 s xii samt Waldorf 1993 s 127). Utan pengar, utan bostad, utan stöd i vuxenvärlden och med ett stort behov av att bli accepterad händer det då att den unge "tas om hand" av en äldre man, som betalar den unge för sex, antingen i form av pengar, bostad och/eller droger. Coleman menar att stigmat för homosexualitet är en av huvudsakerna till att en ung homosexuell man hamnar i prostitutionen (Coleman 1989 s 147).

En typindelning som gjorts av Coleman innehåller sju olika kategorier av manliga prostituerade:

-*The Street hustler* är den gatuprostituerade ynglingen/mannen som står längst ner i hierarkin.

-*The Bar hustler* prostituerar sig på barer.

-*The Punk* kallas en yngling/man som används av andra män i fångelsemiljöer.

-*The Drag* är en transvestit som ger sig ut för att vara kvinna och sällan avslöjas på grund av att sexualteknikerna som används inte inbegriper den prostituerades genitalier.

-*The Brothel* är en manlig prostituerad antingen i en sk heterobordell för kunder som vill ha omväxling eller i sk homobordell (vilket är ovanligt förekommande).

-*The Call boy* har ofta en egen rörelse som han annonserar om i gaytidningar och kontaktblad. Kunden ringer och beställer tjänster.

-*The Kept boy* är högst rankad i prostitutionshierarkin. Han har oftast endast en kund, en sugar daddy, som försörjer honom en längre tid och i gengäld utför han sexuella tjänster eller/och samvaro. (Coleman 1989 s 133).

Ju högre upp i hierarkin, desto osynligare blir den prostituerade för fältarbetaren och forskaren. Med dessa former av prostitution tilltar också svårigheterna att formulera en enhällig definition av begreppet prostitution (liksom i den kvinnliga heterosexuella prostitutionen). Coleman delar dessutom in den homosexuella prostitutionen i fyra grupper, beroende på aktivitetsgrad hos den prostituerade:

-situationell prostitution, sker vid behov av pengar. Till denna grupp hör enligt Colemans studie, dryga 40 procent,

-vanemässig prostitution är en del i livsstilen, dit också viss kriminalitet och gängverksamhet hör. Knappt 40 procent i studien hänfördes till den gruppen,

-heltidsmässig professionellt inriktad prostitution, drygt 10 procent,

-deltidsmässig professionellt inriktad prostitution, knappt 10 procent (Coleman 1989 s 135).

4.3.1.8 Kanada

I en kanadensisk undersökning, där en kontrollgrupp om 50 personer matchats med 50 prostituerade ynglingar avseende ålder, kön och socioekonomisk status, framkommer signifikanta skillnader grupperna emellan (Earls & David 1989). De faktorer som ökar riskerna för den unges inblandning i homosexuell prostitution är enligt författarna följande: att inte bo med sina föräldrar, att bo eller ha bott i fosterhem, att ha bevittnat våld mellan föräldrarna, att ha eller ha haft venerisk sjukdom, att ha haft sex med någon i familjen och att ha svag anknytning till arbetslivet (Earls & David 1989 s 405).

4.3.2 Sexturism

Typifieringen av homosexuell prostitution och karaktäristika för säljarna utom Europa, Nordamerika och Australien skiljer sig åt när det gäller länder med sexturism som Filippinerna (Mathews 1987) och Thailand (Wågberg 1994), men även Mexico (Prieur 1993). Av Prieurs antropologiska studie om prostituerade ynglingar i en förort till Mexico City framgår, att just den observerade gruppen nästan uteslutande var transvestiter och att de flesta levde på att prostituera sig som kvinnor med heterosexuella män som köpare. Av Mathews studie i ett sk red light district i Manilla framgår att sugardaddy-förhållanden är vanliga. Pojken köps av turisten för den tid denne tillbringar på orten. När tillgången på prostituerade är god, blir pojkarna "possessiva" gentemot köparen, sin sugar daddy. Motsatsen gäller i västvärlden, t ex i Australien, där tillgången på prostituerade ynglingar uppges vara mindre god (Mathews 1987 s 55).

Av Wågbergs förberedande fältstudie i Bangkok, Thailand, framgår att förhållanden som "verkar vanliga" är att turisten och den prostituerade skapar tillfälliga äktenskapsliknande relationer, där man umgås socialt och sexuellt under den tid som turisten befinner sig i landet (Wågberg 1994 s 2). Den mest frekvent beskrivna prostitutionsformen i Thailand är *the Barboy*. Denne är knuten till en bar dit kunden kommer och väljer ut en yngling. Antingen kan sedan sextjänsten utövas i särskilda rum på baren eller så kan kunden ta med ynglingen ut ur baren, vilket då kostar mer (West 1992 s 320, Thailand Out s 112, Allyn 1993 s 12 och 120).

4.3.3 Bordellprostitution

Om man med bordell menar ett etablissemang där köpare kan få tag i och välja mellan flera olika prostituerade samt på stället utöva akten, så passar beskrivningarna av vissa sex-turistområden i Thailand och Filippinerna väl in. Emellertid finns det även i Europa bordeller där en man kan köpa sex av ynglingar. En annons om ett sådant etablissemang i Amsterdam innehåller bl a följande:

".....Amsterdams oldest gay male bordello. Prostitution is legal in Netherlands and the Why Not is a bar where anybody can feel welcome..... There are some youthful looking 18-year-olds here as well as men in their 20:s and if you meet someone you like you can retire with him to one of the large, clean and attractively decorated bedrooms, each of which is furnished with a double bed, shower and video. Lubricants and condoms are provided in each bedroom, and your chosen partner will usually expect you, the customer, to wear a condom. The charge for the complete service is usually held about Hfl 175. Tips are not expected but are naturally appreciated. S/M partners can also be arranged along with the use of the adjoining S/M room, or if you are unable to visit the club, a young man can be sent to your hotel (price Hfl 200)" (West s 302).

Författaren berättar om fördelarna med bordeller jämfört med gatuprostitution, t ex möjligheten att kalla på hjälp om något skulle inträffa (West 1992 s 304). En annan fördel är enligt West att bordellpojkarna hiv-testas var tredje månad. Det påpekas dock att existensen av bordeller inte har eliminerat gatu- och barprostitutionen i Amsterdam. Det finns alltid några som saknar motivationen eller stabiliteten som krävs för att ta en anställning på en bordell, t ex knarkare och kriminella (West 1992 s 308).

Sammanfattningsvis finns exempel på alla typer av säljare i könshandeln män emellan. Det är dock inte möjligt att avgöra vilken säljartyp som är den

vanligaste. Det troligaste mönstret torde vara att ju större stad, desto större spridning i formerna. Klart är att det är de prostituerade från de lägsta nivåerna i prostitutionshierarkin som man vet mest om.

4.4 Köparna

Studier av dem som köper sexuella tjänster av prostituerade män är, liksom i den heterosexuella prostitutionsforskningen, mer sällsynta än studier av dem som säljer sexuella tjänster. En anledning kan t ex vara att kunden är svårare att engagera för intervju (Luckenbill 1984 s 339, se även Pieper 1979 s 243).

Det har påpekats att kunden i den prostitutionen män emellan är dubbelt utsatt. Det är visserligen inte ärorikt att vara kund i den heterosexuella prostitutionen, men i vissa miljöer kan det vara en del i mansrollen att betala en kvinna för sex (Høigård & Finstad 1986 s 278). Det är däremot inte i linje med mansrollen att köpa sex av män (för en annorlunda inställning, se Preston, där författaren menar att andras vetskap om att han prostituerade sig ökade hans attraktionskraft i den vanliga gay-kulturen [Preston 1994 s 131]).

I västvärldens homosexuella prostitution betraktas kunden, som tidigare nämnts, ofta som den underlägsna parten som lätt blir offer för utpressning, rån och överfall (se t ex Høigård & Finstad 1986 s 170). Det finns dock uppgifter i andra undersökningar som visar att även säljaren är utsatt för våld (Dahl m fl 1990 s 248, West 1992 s 99f).

I Göteborgsstudien *Sex för pengar på mäns vis* har man inte någon direkt information om köparna, utan endast indirekt information om dem genom säljarna (Borelius & Nordin 1992 s 24 not 33).

I 1981 års prostitutionsutredning gjordes en karaktäristik över "kunden" i den manliga prostitutionen. Han kan vara:

- nybörjaren som startar sin homosexuella karriär i prostitutionen,
- den *bekväme* (prostitutionen innebär inga personliga eller på annat sätt krävande inslag eller förpliktelser)
- den med *särskilda önskemål* (t ex endast vilja ha unga pojkar, eller vara intresserad av särskilda sexinslag som det är svårt att hitta en frivillig partner till),
- den *utslagne* eller *utkonkurrerade* från den fria sexmarknaden (t ex på grund av utseende eller ålder)
- den *gifte* eller heterosexuellt sammanlevande (och alltså ha större motstånd mot eller större svårighet att inleda en homosexuell relation av mer varaktigt slag) (Borg m fl 1981 s 504 f).

I den danska studien *Træk av den mandlige prostitution* har 28 kunder intervjuats per telefon (kunderna ringde upp sedan de sett en annons från forskningsprojektet). Dessa kunder var mellan 24 och 68 år, två tredjedelar av dem var mellan 35 och 50 år och hälften av dem bodde med kvinnor (Dahl m fl 1990 s 46).

I Oslo-studien har kundens motiv att köpa i stället för att söka sex på fria marknaden undersökts. Motiven var t ex att man inte vågar gå på sk homosexställen, att det är slitsamt att ragga och att det är för stressigt att vara i homosexmiljöerna. Dessutom påpekats att man som gift och "heterosexuell"

inte har "raggningskompetens". Ett ytterligare motiv är att "man betalar för det man vill ha". I Oslo-studien har man också fått vetskap om att det förekommer att äldre homosexuella män, "onkler i närmiljön", samlar unga pojkar hemma hos sig, och där kan det förekomma prostitutionsmoment (Pro-senteret 1993 s 6f, s15). Flera av kunderna berättar också om utlandsresor, bl a sexresor till Thailand, Polen, Berlin och fd Sovjet (Pro-senteret 1993 s 18). Ofta görs i dessa fall en omskrivning av prostitutionen. Man vill inte se det som att man betalar för en vara, man är i stället snäll och ger en gåva (se även Allyn 1993 s 136).

Den sparsamma informationen som West fått från de fåtal London-kontaktarna med köpare visar att dessa, liksom de prostituerade, är en heterogen samling. De är från alla klasser, är gifta eller ogifta, själviska eller omtänksamma, förhastade eller hämmade, vill ha sex eller bara slippa ensamhet, vill ha vanligt sex eller speciella ritualer. Det visade sig också att deras motiv att köpa sex varierar. Många köpare behöver emellertid sex som de inte kan eller vågar ha annat än med prostituerade. En kund berättar om sina samvetsbetänkligheter och skuldkänslor över inblandningen i prostitution: "*I am a Christian and follow as such a Person who, as you know, welcomed Prostitutes.*" (West 1992 s 276). Kunden berättar, efter denna Jesusliknelse, hur de flesta av hans säljare har avtjänat straff, varit på ungdomshem och liknande. Han har dock själv aldrig blivit utsatt för brott av säljarna (West 1992 s 276).

I Londonstudien är ett fåtal kunder intervjuade, och i övrigt har de beskrivits av säljarna, t ex genom en uppskattning av ålder på den första manliga kunden. Av de 46 ynglingarna som gjorde en sådan uppskattning uppgav 18 att den första kunden var runt 40 år, 15 uppskattade åldern till runt 30, nio uppskattade den till över 50 och fyra trodde att kunden var i 20-årsåldern (West 1992 s 78).

Även i en västtysk studie beskrivs kunderna genom säljarna. Kunderna vill ofta ha unga prostituerade. En del kunder vill bara ha sällskap, andra vill "utbilda" den yngre och visa upp honom på fina fester mm (Pieper 1979 s 244). Ännu en västtysk studie fokuserar på köparna och då framför allt på deras åldrar. Det visade sig att i åldrarna under 51 år hade i genomsnitt tio procent av de intervjuade "vanliga" homosexuella männen någon gång köpt sextjänster. Ju äldre de var, desto högre andel hade köpt sådana tjänster. I åldrarna från 51 och uppåt hade ca 40 procent av männen haft prostitutionskontakt som köpare (Dannecker & Reiche 1975 s 130).

I den holländska studien beskrivs kunderna indirekt genom en sammanfattning av säljarnas uppfattning av vad köparna vill ha, vilken i sin tur kan sammanfattas med att de kan vara lika intresserade av sociala som sexuella färdigheter (van der Pool 1992 s 268 f).

I Boyers amerikanska studie beskrivs kunden som 30-60 år, oftast medel-/överklass, med varierande sexuell identitet, där det vanligaste är att vara dolt homosexuell. I Caukins amerikanska studie intervjuades 20 kunder i den homosexuella prostitutionen. Kunden söker enligt författarna ofta sex med ett supermaskulint objekt (Caukins & Coohms 1976 s 440 och 448).

I studien från Manilla, Filippinerna, beskrivs kunden som turist. Det verkar som om kunden på sex-turistorter har en mindre skamfylld roll än kunden i västvärlden. Turistkunden för in västvaluta i landet, och han bidrar till en ynglings (och kanske hela hans familjs) överlevnad. Dessutom finns ett helt näringsliv runt prostitutionen i dessa länder. (Mathews 1987 s 55, 59, 62. Se även Wågberg 1994 samt i synnerhet Allyn 1993).

En beskrivning av köparna i sex-turistländer finns också i *Out in the World*. Man beskriver där hur prostitutionen blomstrade i Thailand på grund av den stora kundtillströmningen av amerikanska soldater, som var stationerade i området. De sökte både kvinnor och män som sexsäljare. Den första gaybaren som liknade barerna för kvinnliga prostituerade uppstod 1970 som en utveckling av heterosex-turismen. Sedan dess beskrivs utvecklingen av gaybarer med prostitution som explosionsartad, från 20 till 60 stycken (Miller 1992 s 113).

4.5 Platser, priser, akter

4.5.1 Platser

Inledningsvis bör erinras om de dokumenterade svårigheterna att skilja mellan homosexuellt kontakttagande och kontakttagande i den homosexuella prostitutionen (van der Poel 1992 s 266). Diskretion är kännetecknet för homosexuell prostitution, vilket gör att den är mycket svårupptäckt (Weeks 1980/81 s 128). När förekomst av manlig prostitution rapporteras av någon som inte lärt sig se skillnad mellan homosexuellt kontakttagande och kontakttagande för könshandel kan det leda till allvarliga felslut.

Typen av platser där homosexuell prostitution förekommer beskrivs i stort sett på samma sätt i både svenska och internationella studier. Det är då framför allt fråga om gatuprostitutionen (som platsbestäms).

När det gäller andra former, t ex annonsering i tidskrifter och tidningar, sker akten oftast på en plats som säljaren disponerar. När det gäller eskortservice bestämmer köparen platsen, inte sällan i det egna hemmet eller i ett hotellrum. När prostitution bedrivs på badhus sker akten ofta där. I den mån prostitution förekommer på sk sexvideoklubbar kan akten ske på plats, men det kan också vara fråga om att ta kontakt på etablissemang för att utföra akten på annat ställe. En skillnad mellan homosexuell prostitution, som bedrivs i länder där prostitution är kriminaliserad och i länder där den inte är kriminaliserad, är att säljaren i länder med kriminalisering hellre ser att akten sker i ett hem med liten insyn. Är det fråga om en säljare som inte har något hem blir det köparens hem. Denna lösning innebär också större risker för båda parter att utsättas för brott, t ex rån eller våld.

I studier om prostitution där parterna tar kontakt utomhus, finns flera uppgifter om att handeln inte sker på samma platser som den kvinnliga heterosexuella prostitutionen (se t ex Cates 1989 s 152). I vissa fall har den (mindre omfattande) manliga prostitutionen fått flytta på sig just för att den kvinnliga finns där. Några studier beskriver att båda formerna utövas sida vid sida (Pieper 1979 s 241 om Väst-Tyskland). I Göteborgsstudien beskrivs miljöer i närheten av dem där den kvinnliga prostitutionen förekommer (Borelius & Nordin 1992 s 17).

Den förra prostitutionsutredningen beskriver homosexuell prostitution som ett storstadsfenomen med koncentration till Stockholm och Göteborg. Den förekommer på vissa gator och torg i Stockholm, Göteborg och Malmö samt på centralstationer (SOU 1981:71 s 89).

I den danska studien nämns platser som Hamnen, Rådhusplatsen, Centralen, spelhallar, parker, bögbarer, hotell, saunor och offentliga toaletter (Dahl m

fl 1990 s 51, se även Social & sundhedsforvaltningen 1992 s 34). Men har dock noterat att förekomst av prostitution på olika ställen kan skifta snabbt.

I den norska undersökningen påpekas att arenorna för homosexuell prostitution inte är bestämda. Kontakterna och akterna kan i viss bemärkelse ske överallt. Det är dock ofta fråga om platser som många människor passerar, vissa stråk och parker där bara den invigde kan se vad som försiggår. Kommunikationen sker genom signaler och koder och är ofta ordlös (Pro-senteret 1993 s 15).

Även i den holländska studien beskrivs svårigheterna att skönja prostitutionen och att bestämma vilka platser den förekommer på. Man påpekar att prostitution inte är förbjuden i lag och att Holland är ett liberalt samhälle när det gäller sexuella avvikelser, men trots detta sker den manliga prostitutionen under ytan (van de Poel 1992 s 266). Som påpekats under avsnitt bordellprostitution, finns i Amsterdam även homosex-bordeller för män.

Från de amerikanska studierna kan nämnas platser i närheten av gay-barer och något särskilt område i centrum (Cates 1989 s 152). Coleman skiljer på tre zoner: "sextrade zone, gay ghetto zone and high class zone" (Coleman 1989 s 135).

I de utomeuropeiska länderna är platserna framför allt turistställen, där det också är vanligt med mellanhänder, t ex barägare, motellägare, som hyr ut lokal för akten och som även "hyr ut" den prostituerade (Mathews 1987 s 59, se även West 1992 s 320 f, Allyn 1993 s 120f.). Av en rapport från en förberedande fältstudie om prostitution i Bangkok, framgår att prostitutionsdistrikten är ytterst kompakta och består av en blandning av affärsidkare, restauranger, barer med dansöser och dansörer, thaiboxning och levande musik. Särskilda träffplatser för homosexuella finns också, men där förekommer ingen prostitution (Wågberg 1994 s 3).

4.5.2 Priser och akter

Ersättningsformen för den sexuella tjänsten kan variera från pengar och varor till resor och betalning för bostad mm. Formen beror på vilken typ av prostitution det är fråga om. I gatuprostitutionen är det vanligast med reda pengar, i sugar daddy-förhållanden kan ersättningsformen variera mer.

I 1981 års prostitutionsutredning undersökte man prissättningen i en tidskrift för homosexuella kontakter. Mellan 20 och 30 annonser studerades och man fann att priserna (då) varierade mellan 100 och 200 kronor. Priset beror på vad det är för sexuell tjänst som erbjuds. Indelningen från lägsta till högsta prisklass är att säljaren onanerar åt kunden med hand, säljaren onanerar åt kunden med mun och det dyraste är anala samlag. Varianterna kan förekomma enskilda eller i kombination (Borg m fl 1981 s 504).

Høigård & Finstad har i den norska undersökningen konstaterat att det inte finns så mycket pengar att hämta i den homosexuella prostitutionen (Høigård & Finstad 1986 s 274). Priserna i den *heterosexuella* prostitutionen följer "prostitutionssociologin", vilket innebär att kvinnopriserna följer narkotikapriserna, en sexuell akt för en påtändning. I den homosexuella prostitutionen finns ett annat mönster, där hand- och munsex kostar något mindre, mellan 200-400 kronor. För analsex betalas det mer än för samma slags akt i den kvinnliga prostitutionen. Den prostituerade som följer med kunden hem (och alltså tillbringar mer tid med honom) får mer betalt om det är en kvinnlig jämfört med en manlig säljare (Høigård & Finstad 1986 s 276).

En av anledningarna till att det är billigare med längre sanvaro i den homosexuella prostitutionen kan vara, att det i vissa fall inte bara finns en finansiell vinning för den manlige säljaren (se vidare avsnitt 5.2 Sexuell attraktion?). En annan kan vara att den prostituerade mannen inte lider någon "förlorad arbetsinkomst" under de timmar han tillbringar med en kund. Det finns indikationer på att en prostituerad man inte kan ta kunder lika frekvent som en kvinnlig prostituerad kan. Detta beror bl a på att köparen i den homosexuella prostitutionen ofta vill ha bevis på sexuell upphetsning hos säljaren, och i många fall kan sådan kanske inte presteras lika frekvent som den prostituerade kvinnans skådespel, vilket kunden stundom misstar för lust.

En prostituerad kvinna i Turkiet får 4000 turkiska pund, medan motsvarande tjänst från en man betalas med 6000 turkiska pund. En förklaring uppges vara att manliga prostituerade är "renare" än kvinnorna, de menstruerar inte. En annan förklaring skulle kunna vara att kvinnorna och männen har olika typer av kunder. Männenn har oftast bilburna kunder i gatuprostitutionen medan kvinnorna ofta finns på bordeller och akten kan utövas på plats. Det skulle enligt författaren helt enkelt kunna vara så att de bilburna kunderna har mer pengar (Janssen 1992 s 88).

Luckenbill har i den amerikanska artikeln *The Dynamics of the Deviant Sale* beskrivit de sju steg som krävs för att en könsaffär ska äga rum:

1. kontakt
2. kontroll om båda parter har intresse av affär
3. överenskommelse om affär
4. överenskommelse om villkoren
5. bestämmande av en plats för akten
6. akten
7. avslutande av affären (Luckenbill 1984 s 337).

Behovet av diskretion i den här affärsverksamheten har tidigare påpekats. Detta kan bl a leda till att missförstånd uppstår t ex vad gäller vilken typ av sex som ska utövas, om betalning över huvudtaget ska ske, om priset och om när, hur och var betalning ska ske. Detta är faktorer som kräver diskussion och förhandling, vilket försvåras av diskretionsbehovet (Luckenbill 1984 s 343 och 348). Priserna uppges till 20-45 dollar för en snabb affär och 75-200 dollar för en hel natt. Priserna varierar starkt beroende på säljarens attraktivitet och sociala förmåga (Luckenbill 1984 s 345).

I den holländska studien där framför allt professionell homosexuell prostitution beskrivs, understryks att det snarare är sociala än sexuella färdigheter som lönar sig. Taxan för en affär kan ligga mellan 50 och 1000 dollar, där sex är en liten del av helheten för kunden. I kretsarna kring "the homo chic" förekommer sk kept boys (dvs motparten till en sugar daddy) och där kan den prostituerade betalas med 200-500 dollar per kväll eller några tusen dollar för ett par veckor (van der Poel 1992 s 268).

Priserna styrs av tillgång och efterfrågan. I städer med sextrism är det köparens marknad och priserna är låga. En jämförelse mellan Manilla på Filippinerna och Sydney i Australien, visar att 10 dollar kan äcka för att umgås med den prostituerade i 24 timmar om affären sker i Manilla. I Sydney är normalpriset 40 dollar för 30 minuter (Mathews 1987 s 62). I den thailändska gay-guiden berörs prisfrågan i prostitutionen under rubriken *The Gift*.

"Many Western Tourists admit that giving a financial gift, or a 'tip' to a Thai working man is the least pleasant part of Thailand's gay off

institutions. To give money the next morning seems, as one tourist said, 'well so sordid, so cheap, so awful. It means paying for it'"
(Allyn 1993 s 136).

Författaren menar att det inte är fråga om ren betalning, utan om en gåva från en med högre status, en som har möjlighet att vara generös, till en som är fattigare (Allyn 1993 s 136). Efter detta presenteras en pristlista på vad "short term" = tre timmar med en bar-boy, kostar, vad längre samvaro och vad olika slags specialservice kostar (Allyn 1993 s 136-137).

4.6 Nutida utveckling

Flertalet av studierna bygger på för litet eller för specialiserat material för att kunna utgöra grund för generaliseringar. Dessutom har författarna sällan gjort några tidigare studier, varför jämförelsematerial saknas. Man kan med andra ord inte uttala sig om utvecklingen i säkra ordalag. Trots detta har det påståtts att den homosexuella prostitutionen kommer att anta epidemiska former (Caukins & Coombs 1976 s 449). Detta påstående har bemötts bl a med argumentet att definitionen av homosexuell prostitution inte är stringent. Även sådant som knappt påminner om homosexuell prostitution kallas så, dessutom förväxlas ofta homosexuella kontakter med homosexuell prostitution (van der Poel 1992 s 261).

Göteborg

Det råder enligt informanterna från Göteborg stor osäkerhet om utvecklingen av homosexuell prostitution (Borelius & Nordin 1991 s 17). Man resonerar om huruvida den har antagit andra former än på tidigt 80-tal då man kunde se fyra-fem manliga prostituerade i centrum som höll ihop i smågrupper. De prostituerade män som författarna kommit i kontakt med i början på 90-talet känner ytterst sällan någon annan prostituerad man (Borelius & Nordin 1991 s 17).

Köpenhamn

I Köpenhamn har prostitutionen bland män genomgått stora förändringar under den senaste 10-15 års perioden. Tendensen går från synliga prostitutionsmiljöer på t ex Rådhusplatsen med flera prostituerade ynglingar till mera indirekta former (Dahl m fl 1990 s 11). I och med AIDS-epidemins start i början av 80-talet skedde en märkbar förändring av den öppna prostitutionsmarknaden. Det var framför allt antalet kunder som minskade (Dahl m fl 1990 s 274).

Även miljöerna på så kallade bøssebarer (barer som frekventeras av bögar) har ändrats under denna period. På 80-talet kunde barerna kopplas samman med homosexuell prostitution, men så är inte längre fallet (Dahl m fl 1990 s 54). I dag är barerna snyggare, mer accepterade och respekterade. De prostituerade finner inte längre plats där (Dahl 1990 s 61). I takt med ökning av indirekta kontaktformer, t ex massageannonser, flyttar den homosexuella prostitutionen inomhus. Detta kan medföra att riskerna för fysiska övergrepp ökar (Dahl m fl 1990 s 67, 69 och 77).

Oslo

Även i Oslo konstateras en förändring till indirekta kontaktformer för homosexuell prostitution, t ex massageinstitut och kontaktannonser (Pro-senteret 1992 s 16).

Nederländerna

Den holländska studien sammanfattas i frågeställningen om homosexuell prostitution ökar. Van der Poel tror inte det, utan snarare att vi har en alltför elastisk definition av homosexuell prostitution. Fram till 70-talet betraktades den manlige prostituerade som kriminell och mentalt störd. Detta var bl a en följd av att urvalsprocessen var inriktad på undersökningspopulationer från fångelser och liknande institutioner. Under 70-talet sågs den prostituerade som en del av ungdomsprostitutionen, som ett socialt problem (van der Poel 1992 s 272).

USA

I en amerikansk studie från 1976 påtalas att call-boy-formen har ersatt bordellen eftersom den förstnämnda anses mer effektiv (Caukins & Coombs 1976 s 441). Författarna tror att homosexuell prostitution kommer att öka till dess att ett upplyst samhälle erbjuder konstruktiva alternativ (Caukins & Coombs 1976 s 449). Coleman diskuterar fall då föräldrar har svårt med sin sons homosexualitet. I sådana fall har det hänt att pojken efter bråk med föräldrarna kastas ut eller rymmer och riskerar att hamna i prostitution. Om stigmat från homosexualiteten tas bort, skulle ynglingarna ha större möjligheter till positiv psykosocial och sexuell utveckling (Coleman 1989 s 147). Waldorfs studie visar att annonsprostitution har ökat i San Fransiscoområdet sedan AIDS-epidemin bröt ut (Waldorf 1993 s 113).

Sex-turism

Utvecklingen i sex-turist-länderna beror bl a på myndigheternas inställning till och insatser mot prostitutionen. Läget i Thailand har tidigare beskrivits - en explosionsartad ökning av antalet gay-barer med sk barboys eller sexworkers (Miller 1992 s 113).

I Marocko är läget ett annat på grund av myndigheternas insatser, vilka i sin tur är i linje med den islamska fundamentalismen. I Marocko florerade gay-sexturismen bara så länge myndigheterna lät bli att använda lagarna (West 1992 s 323). Före 1988 fanns både bordeller för homosexuella och hotell med öppenhet för män med ynglingar på rummen (West 1992 s 314).

Sammanfattningsvis finns ingen övergripande tydlig trend när det gäller utvecklingen av manlig homosexuell prostitution. Som redan påpekats beror tendenser till ökning, stabilitet eller minskning på vilken metod forskaren har och dessa varierar starkt studier och forskare emellan.

5 Skillnader och likheter mellan manlig homosexuell och kvinnlig heterosexuell prostitution

I detta kapitel sammanfattas de skillnader mellan manlig och kvinnlig prostitution som omnämns i litteraturen om manlig prostitution.

5.1 Inledning

Det råder inga tvivel om att den manliga och kvinnliga prostitutionsformen skiljer sig åt på många väsentliga sätt (bl a Bechman Jensen Jensen 1990 s 52). Som påpekats har den förra svenska prostitutionsutredningen konstaterat att den homosexuella prostitutionen är betydligt mindre omfattande än den heterosexuella kvinnliga prostitutionen och att den manliga inte tycks vara förknippad med fullt lika nedbrytande konsekvenser som den kvinnliga (Borg m fl 1981 s 494).

En särskild form av prostitution som inte närmare har berörts här är när ungdomar eller män ger sig ut för att vara kvinnor och prostituerar sig som sådana, antingen som transvestiter eller transsexuella. Denna form visar att indelningen i manlig homosexuell och kvinnlig heterosexuell prostitution inte är helt okomplicerad. Om den man som betalar en transvestit för sex tror att det är en kvinna, är det då homo- eller heterosexuell prostitution?

5.2 Sexuell attraktion?

En skillnad mellan kvinnlig heterosexuell och manlig homosexuell prostitution är frågan om sexuell attraktion från den prostituerade mot köparen. Borg m fl påpekar att den prostituerade i den svenska homosexuella köns handeln i en del fall kan uppleva sexuell attraktion gentemot köparen, medan detta praktiskt taget aldrig förekommer i den heterosexuella prostitutionen (Borg m fl 1981 s 508).

I den danska studien om socialt arbete med homosexuella prostituerade påpekas också att en prostituerad kvinna nästan aldrig har en känslomässig relation till kunden, men att en manlig prostituerad kan ha det gentemot sin kund. Detta har beskrivits som en sammanblandning av ren affärsverksamhet och uppnående av en form av ömhet, social trygghet och eventuellt egen utlevd sexualitet (Dansk sygehus Institut 1992 s 16).

Pricur tar i studien om *Kjærlighet mellom menn i aidsens tid* inte upp skillnader explicit, men hon beskriver hur en del bögar tar betalt under sin debuttid som homosexuella. Om de önskar sig många partners, varför inte tjäna pengar på det samtidigt? Hon menar att prostitution är ett sätt att pröva sin sexualitet, samtidigt som man håller avstånd till den. Om man känner både lust och skam, attraktion och avsky kan prostitutionen vara ett sätt att handskas med känslorna (Pricur 1988 s 81f). Veterligen tillämpas inte detta resonemang när det gäller flickors sexuella uppvaknande.

I den norska studien konstateras att det mellan parterna i den manliga prostitutionen kan uppstå attraktion eller annan form av involvering som är

ovanlig i den kvinnliga prostitutionen. Flera av de intervjuade berättar om kundernas önskan att säljaren ska få utlösning och tillfredsställelse. Den simulering och det skådespel som kvinnliga prostituerade ofta berättar om är (bl a av genitala skäl) svårare att prestera för den manlige säljaren (Pricur 1988 s 13 se även Pro-senteret 1993 s 19).

5.3 Priser och platser

I Høigård & Finstads studie tas också skillnader i priser upp. Det finns inte lika mycket pengar att tjäna i den homosexuella prostitutionen. Även i den förra prostitutionsutredningen berörs denna fråga. Man säger att unga män ofta nöjer sig med småsummor eller en tur i en flott bil, och konstaterar att den homosexuella prostitutionsmarknaden inte är speciellt lukrativ i Sverige (SOU 1981:71 s 91). Prisskillnader har berörts ovan (avsnitt 4.5 Platser, priser och akter). Här kan sammanfattas att skillnaderna ofta beror på vilken akt som utövas. Om säljaren följer med kunden hem och tillbringar flera timmar med honom, betalas ynglingen oftast mindre än kvinnan. En av anledningarna kan vara att ynglingen får ut något positivt av själva akten (Høigård & Finstad 1986 s 276, 281).

Som tidigare påpekats under rubrik *Priser, platser och akter* är mannen mer betalt i Turkiet, bl a på grund av att den manliga prostitutionen ses som renare (Neces s 88). Motsatt resonemang, men på samma grund, att mannen är renare än kvinnan, återfinns i Jacksons Thailandsstudie där sk Kathoeyes (transvestiter) beskrivs som ett slags substitut till kvinnliga prostituerade. De är billigare och könsumgänge med dem anses innebära färre smittorisker än med kvinnor (Jackson 1989 s 195).

Skillnader finns också vad gäller platser för kvinnlig respektive manlig prostitution. Tendensen är att den kvinnliga prostitutionen har bestämda platser, medan den manliga är mer spridd (Pro-senteret 1993 s 15). Även i en dansk studie har denna skillnad konstaterats (Dahl m fl 1981 s 50).

5.4 Osynlighet

På grund av ett dubbelt tabu mot homosexuell prostitution är företelsen ofta mer dold än den kvinnliga prostitutionen (Pro-senteret 1993 s 20, se även Pieper 1979 s 239 samt Lautmann 1990 s 5). Detta är också utgångspunkten i det danska projektet *Mandelig prostitution - en usynlighet* (Socialpolitisk forlag 1992).

Weeks påpekar också att manlig prostitution aldrig har varit tolererad som den kvinnliga. Den sistnämnda sägs uppfylla ett nödvändigt socialt behov (Weeks 1980/81 s 118). Samma tema återkommer i Stallbergs tyska artikel (Stallberg 1990 s 18).

5.5 Socialt sammanhang

Coleman beskriver ytterligare en skillnad mellan de två prostitutionsformerna. I den homosexuella prostitutionen kan man finna ett käratskap mellan de prostituerade och en sammanhållning som inte verkar vara lika vanlig i den heterosexuella prostitutionen. Ynglingarna syns ofta i grupper, och i vissa fall får Coleman känslan av att gruppen är en ersättning för familjen (Coleman 1989 s 138). Høigård & Finstad har noterat att det i Oslo är

vanligare i den manliga än i den kvinnliga prostitutionen att ynglingarna är en del av en gemensam social miljö. Skillnaden mellan "arbete" och fritid är mer renodlad hos kvinnor (Høigård & Finstad 1986 s 274, 283). Däremot finns stora likheter när det gäller debut i prostitution. Kamrater och deras koppling till prostitutionsmiljöer är det viktigaste för båda könen när det gäller att debutera i könshandeln (Høigård & Finstad 1986 s 275).

En skillnad mellan könen som tas upp av Weeks, är att de manliga prostituerade kan ta steget ut ur prostitutionen till en homosexuell subkultur (med fortsatt flera sexuella kontakter men utan betalning) medan motsvarande inte gäller för kvinnliga (heterosexuella) prostituerade (Weeks 1980/81 s 130).

5.6 Koppleri

En ytterligare skillnad mellan manlig och kvinnlig prostitution är att hallickverksamhet verkar vara frånvarande i den manliga prostitutionen (Weeks 1980/81 s 126, Lautmann s 14, Stallberg s 19). Även den svenska prostitutionsutredningen från 1981 konstaterar att koppleri vid homosexuell prostitution mellan män är relativt sett mindre vanligt än vid heterosexuell prostitution (Borg m fl 1981 s 509). Den viktigaste anledningen till skillnaden uppges vara könsrollsmönstren i den heterosexuella prostitutionen. Det finns i den manliga prostitutionen inte samma förutsättningar eller drivkrafter för hallickar. Ett ytterligare skäl är att den homosexuella prostitutionsmarknaden bedöms som liten, varför det inte går att tjäna stora pengar på de prostituerade.

Av Prestons självbiografi/handbok om homosexuell prostitution i USA framgår att hallickar är mycket ovanliga. Möjligen förekommer de när den som säljer sex är transvestit, då det mer är fråga om att efterlikna heterosexuell prostitution (Preston 1994 s 123-124).

5.7 Skador

Frågan om skador av prostitutionen tas också upp som en skillnad mellan könen. Gemensamma skador är känslöstörningar, en känsla av att vara ett slit och slängobjekt mm. I intervjuer kommer dessa effekter ofta fram hos flickor och kvinnor, men mera sällan hos ynglingar och män. Høigård och Finstad varnar för att dra slutsatsen att männen skulle vara mindre sårbara, det är ofta fråga om att de är mer ordkarga än flickor/kvinnor, och att män inte pratar på samma sätt som kvinnor om det de är med om (Høigård & Finstad 1986 s 295).

Skadorna påverkas av när debuten sker och hur länge den prostituerade säljer sexuella tjänster. Høigård & Finstads undersökning visar att pojkarna börjar tidigare, men håller på kortare tid än flickorna/kvinnorna (Høigård & Finstad 1986 s 296). En anledning att tro att pojkarnas skador är något mindre allvarliga, trots att de utsätter sig vid tidigare åldrar, är att män ofta kan isolera sexuella händelser som enskilda händelser, medan kvinnor ofta är mer känslomässiga och därmed mer sårbara (Høigård & Finstad 1986 s 297).

Sammanfattningsvis konstaterar de norska författarna att manlig prostitution skiljer sig från kvinnlig i och med att det för männen är kortare karriärer, något mindre skadeverkan, mer omfattande social miljö runt

prostitutionen, frånvaro av våld från kunder, svagare kundroll, och total frånvaro av hallickar (Høigård & Finstad 1986 s 299).

5.8 Våld

Vid våld i de heterosexuella prostitutionssituationerna är det oftast säljaren som utsätts för våld. Motsatsen gäller för den homosexuella prostitutionen (Høigård & Finstad 1986 s 280, West 1992 s 129, Cates & Markley 1992 s 697, van der Poel 1992 s 264, Pieper 1979 s 247, Wagner 1990 s 45). Dahl påpekar dock att den danska studien har visat att även säljarna i den homosexuella prostitutionen är utsatta för våld (Dahl m fl 1981 s 248).

5.9 Olika behandling av kvinnor och män

En utgångspunkt i den nutida forskningen om prostitution är att homosexuell prostitution är lika gammal som heterosexuell prostitution. Den sociala forskningen har emellertid begränsats till kvinnor som ger service till män (West 1992 s ix, se även Waldorf 1993 s 109).

Liknande ståndpunkt finns hos Wagner, som förvånas över att temat homosexuell prostitution är så dåligt utrett, trots AIDS-problematiken. Han menar att det är opportunt att framställa kvinnor, men tabu att framställa män, som sexualobjekt (Wagner 1990 s 39).

När det gäller sexturism kan en skillnad mellan attityder inom kvinnlig respektive manlig prostitution märkas i Mathews beskrivning av hur den prostituerade ynglingen behandlas. Författaren menar att om kunden behandlar ynglingen som en prostituerad är det samma sak som att objektifiera honom. För att motverka detta och stämpligen som prostituerad, utvecklas ett slags emotionellt förhållande mellan parterna för att inte direkt konfrontera ynglingens självbild (Mathews 1987 s 71 not 12). Författaren tar inte explicit upp att detta är en skillnad mellan manlig och kvinnlig prostitution, och det är därför oklart om denna form av "respekt" också förekommer i den kvinnliga prostitutionen.

6 Åtgärder mot manlig prostitution och för manliga prostituerade

6.1 Utgångspunkt att prostitution är negativt

Majoriteten av de (få) åtgärdsförslag som återfinns i studierna rör sociala insatser för de prostituerade ynglingarna. Dahl m fl spaltar upp de problem som är gemensamma för många av de prostituerade ynglingarna i Köpenhamn. Det gäller ekonomiska, psyko-sociala, sexuella och generella livsproblem samt problem i prostitutionslivet. På alla dessa områden måste ynglingarna få hjälp för att kunna motiveras att sluta med prostitutionen. Det påpekas dock att de prostituerade inte (lika litet som homosexuella män) är en homogen grupp (Dahl m fl 1990 s 308).

De råd som riktas till hjälparen är att det är viktigt att göra klart sina värderingar och att man ska vara villig att ändra dem. Ett annat råd är att hjälparen ska förhålla sig till verkligheten som den är, inte som man gärna vill att den ska vara eller bli (Dahl m fl 1990 s 311). Man bör respektera att de prostituerade prostituerar sig, det är deras val och deras liv, menar författarna. Andra insatser kan vara att främja deras möjligheter att träffa andra val, bl a att välja bort prostitutionen (Dahl m fl 1990 s 311). Man menar vidare att det är de prostituerade själva, inte experter, som ska lösa problemen.

Några punkter som är väsentliga att beakta för hjälparen är följande:

1. Att vara uppmärksam på den prostituerades egen förklaring till prostitutionslivet, för att man därigenom ska ha möjlighet att överväga alternativa handlingsmöjligheter.
2. Att man bör vara uppmärksam på vilken fas den prostituerade är i. Olika insatser kan krävas beroende på om det är en debutant eller en person som varit i prostitutionen en längre tid.
3. Att vara medveten om att många av ynglingarna i prostitutionen inte har tillit till samhällssystemet och myndigheterna.
4. Att många av de prostituerade männen söker en identitet som ger mening och en miljö där de är accepterade. Att bara ta bort den prostituerade från miljön hjälper oftast inte.
5. Att den prostituerade kan ha olika mått av personliga resurser för att klara av eller ta sig ur prostitutionen.
6. Att den prostituerade pga förnekande av prostitutionslivet kan vara ensam och socialt isolerad.
7. Att det pga påfrestningar inom prostitutionen och den sociala isoleringen kan vara så att den prostituerade gärna vill, men har svårt att prata om ämnet, även om han gärna vill.
8. Att man också måste arbeta med den prostituerades omgivning. Är han en del av en subkultur, bor han hos en kund som utgör ett "alternativt socialt system"? (Dahl m fl 1990 s 311).

Cates påpekar att effektiv intervention bland de unga homosexuella prostituerade måste innehålla erkännande av problem, acceptans av individen trots livsstilen samt utbildning om riskerna som är förbundna med ett prostitutionsliv (Cates 1989 s 156). Cates påpekar också att det är svårt med interventionen eftersom ynglingarna oftast inte söker hjälp (Cates & Markely 1992 s 705).

Coleman varnar för att utgå från att den prostituerade är homosexuell eller att bemöta denne med homofobisk inställning. För dem som är homosexuella behövs jagstärkande socialiseringshjälp och utbildning i en positivare uppfattning av sig själv och sin sexuella läggning. Man måste också hjälpa familjen och samhället att ta bort stigmat från homosexualiteten samt ge bättre möjligheter till positiv psykosocial och -sexuell utveckling för homo- och bisexuella ungdomar (Coleman 1989 s 147).

Något som är fundamentalt för att vidta åtgärder, är att över huvud taget kunna kartlägga förekomsten av homosexuell prostitution. För att kunna göra det krävs att förekomsten och de prostituerade syns. Då handlar det inte så mycket om att göra de prostituerade (och prostitutionen) mer synliga, utan om att göra social- och hälsovård mer seende (Socialpolitisk forlag 1992 s 33).

Krav på tid, tillit och "timing" är också väsentliga i den uppsökande verksamheten (Socialpolitisk forlag 1992 s 31). Målgrupperna inom prostitutionen är unga män som helt eller delvis prostituerar sig, både debutanter och mer erfarna. En annan målgrupp är de professionella personer som är involverade i sociala insatser mot homosexuell prostitution. Det övergripande målet är att bromsa de ungas utveckling mot prostitutionen. (Socialt arbete 1992 s 8).

I en artikel om nyligen påbörjat fältarbete inom socialtjänsten bland homosexuella prostituerade i Hamburg, framhålls vikten av att skaffa kunskap om de prostituerade, deras livsstil och behov. Man påpekar särskilt att det krävs försiktighet och respekt i arbetet eftersom flertalet av de inblandade inte identifierar sig som homosexuella och ännu färre som prostituerade (Möbius 1990 s 30).

I rehabiliteringsarbetet med homosexuella prostituerade är det sammanfattningsvis väsentligt att ha kunskap om stigmatiseringen av homosexuella. Boyer menar att prostitution är ett logiskt förhållningssätt dels utifrån det stigma som homosexuella utsätts för, dels utifrån den manliga sexualiteten över huvud taget där sexuell exploatering ingår (Boyer 1986 s 225). För att kunna vidta relevanta åtgärder och hjälpa de prostituerade ungdomarna måste man beakta deras begränsade valmöjligheter, påpekar författaren (Boyer 1986 s 80).

Ett övergripande mål för socialt hjälparbete med mer andlig inriktning är att verka för en sexualitet utan tabun, vilket man antar skulle göra prostitution överflödig (Wagner s 53).

I den genomgångna litteraturen om sex-turism i Thailand ingår inte hjälper eller stödåtgärder. Gay guiden består i stället av goda råd till kunden så att prostitutionen ska kunna fortgå smidigt. Det finns dock ett litet avsnitt under rubriken *Support to Quit*, som handlar om turister som bestämmer sig för att försörja en bar boy om han slutar som sådan (Allyn 1993 s 138).

6.2 Utgångspunkt att prostitution inte är negativt

I detta sammanhang ska även Prestons självbiografi/handbok nämnas. *Hustling A Gentlemans Guide to the Fine Art of Homosexual Prostitution* är en handbok i konsten att lyckas som prostituerad man (Preston 1994). Boken bygger på författarens egna erfarenheter som prostituerad och senare som kund. Vidare redovisas ett antal intervjuer med kollegor. Det är primärt

fråga om prostitutionsformen call-boy. Preston beskriver i detalj hur novisen bör bete sig i sin yrkesutövning. Utgångspunkten är just att det är ett arbete (Preston 1994 s 124 t ex). Det handlar om hur annonsen ska se ut, hur hemmet där akterna ska ske bör vara utrustat, vilka persedlar garderoben bör innehålla osv (Preston 1994). För att sköta arbetet på bästa sätt bör novisen anlita både revisor och advokat menar Preston (Preston 1994 s 168f).

Till skillnad från de flesta rapporter om manlig homosexuell prostitution redovisar Preston knappast några negativa sidor av "arbetet". Det största problemet är enligt författaren inte själva prostitutionen, utan den egna uppfattningen om prostitution. Även andras uppfattning kan vara besvärande för den prostituerade (Preston 1994 s 19). Till skillnad från många forskare anser Preston inte att den prostituerade är ett offer eller en person som exploateras. På grund av att många kunder är dolt homosexuella känner den prostituerade att han kan hjälpa kunden med dennes fantasier. "That is power" menar Preston (Preston 1994 s 23-24).

På bokens sista två sidor tas några frågor upp under rubriken "Why You shouldn't do it" (Preston 1994 s 173-175). Några av skälen att inte prostituera sig är att det är tidsbegränsat - man bör helst vara ung. Vidare är det negativt att pengarna "flyger iväg". Man tjänar mycket till en början men på grund av risken att anmälas för skattesmitning mm kan pengarna inte investeras eller sättas in på bank. Detta kan få till följd att den prostituerade spenderar pengarna i en snabbare takt (Preston 1994 s 174). Den prostituerade stämplas som avviker av omgivningen, det är tråkigt att vänta på kunder, ens partner kan opponera sig och man kan åka fast och hamna i fängelse (Preston 1994 s 174-175).

Sammanfattningsvis innehåller Prestons bok en hel del påståenden som är ovanliga i litteratur om homosexuell prostitution. Förklaringen till att prostitutionen kan beskrivas på så diametralt olika sätt (förutom att alla människor gärna försvarar det de själva är engagerade i) är att Prestons material baseras så gott som uteslutande på prostitutionsformen call boy. När det gäller andra former, till exempel gatuprostitution, avråder författaren läsaren från att pröva på eftersom gatuprostitutionen ofta präglas av desperation, större risker, exponering och konkurrens (Preston 1994 s 45f).

Del II Svenska myndigheters, organisationers och nyckelpersoners kunskap om homosexuell prostitution

7 Studien

Tillvägagångssättet för studien som utfördes under november 1993 - augusti 1994, har varit följande:

* Enkäter har skickats ut till landets samtliga polisdistrikt (117 st) med frågor om manlig prostitution vad gäller förekomst, omfattning, förändring, karaktäristika för säljare och köpare, kontaktsätt samt kriminalitet och andra problem i samband med homosexuell prostitution. Vidare har polismyndigheterna tillfrågats om vilka polisiära insatser som görs med anledning av homosexuell prostitution. Avslutningsvis ställdes frågan om nuvarande lagstiftning om prostitution och därmed sammanhängande kriminalitet är tillfredsställande.

Alla de 117 polismyndigheterna svarade på den första enkäten, med andra ord en svarsfrekvens på 100%. Av de polismyndigheter som svarat att manlig prostitution förekom inom distriktet, och alltså fick en fördjupad enkät, var det en myndighet som, trots påminnelse, inte svarade. Detta innebär att uppgifterna i det fallet är mycket knapphändiga.

* Till landets samtliga (422 st) chefer för individ- och familjeomsorg inom socialtjänsten sändes motsvarande enkät ut med relevanta ändringar för att passa socialtjänstens arbetsområde. I den enkäten ingick även frågor om aktuella ärenden inom socialtjänsten som gällde homosexuell prostitution samt olika typer av problem i samband med homosexuell prostitution. Vidare ingick frågor om vilka sociala insatser som görs med anledning av homosexuell prostitution generellt.

397 svar, från 343 orter, kom in till utredningen, med andra ord en svarsfrekvens på 93%. Bortfallet gäller genomgående, med ett undantag, mindre orter. Av de socialmyndigheter som svarat att manlig prostitution förekom inom distriktet, och alltså fick en fördjupad enkät, var det fyra av elva myndigheter (motsvarande åtta orter) som, trots påminnelse, inte svarade. Detta innebär att uppgifterna i dessa fall är mycket knapphändiga.

* Enkäter med frågor om homosexuell prostitution har sänts ut till 22 av RFSL:s 27 lokalavdelningar (Riksförbundet för sexuellt likaberättigande). Vid de lokalavdelningar som ej erhöll enkät har intervjuer i stället företagits, vilka presenteras som nyckelpersonsintervjuer. Frågorna gällde förekomst av homosexuell prostitution, förekomst av prostitutionsliknande former på orten samt organisationens eventuella insatser eller åtgärder i samband med vetskap om homosexuell prostitution. 15 av de 22 lokalavdelningarna besvarade enkäten. Till de återstående sju avdelningarna har påminnelse skickats, men svar har ej erhållits.

* Då ramen för kunskapsinventeringen inte har medgivit någon djupintervjuundersökning med de i prostitutionen inblandade, har jag valt att intervjua sk *nyckelpersoner* om prostitutionsformen. Dessa representerar bl a socialtjänsten, polisen och RFSL.

Under undersökningsperioden har polismyndigheten i Stockholm utrett flera fall av dödligt våld mot homosexuella män. Därvid har man konstaterat eller misstänkt att gärningsmannen och offret i flera fall har haft prostitutionskontakter. För belysning av brottsliga följdverkningar av prostitutionen har den ansvarige utredaren intervjuats.

* För att få kontakt med personer inblandade i homosexuell prostitution har utredningen bl a annonserat i gay-tidningen Reporter under senhösten 1994. Annonsen trycktes även upp på lössblad som distribuerades till ett flertal kända gay-ställen över landet (enligt adress- och annonsförteckningar i tidningen Reporter). Så mottog t ex krogar, barer, organisationer, gay-radiostationer m fl detta blad med en uppmaning till män som har erfarenhet av homosexuell prostitution att (anonymt och till kostnad av ett lokalsamtal) höra av sig till Prostitutionsutredningen. Förhoppningen var att informationen om utredningens efterlysning skulle spridas vidare över gränserna mellan organiserade mer eller mindre öppna homosexuella män och de som inte är öppna eller/och organiserade i gay-rörelsen. Denna del av undersökningen har dock ej givit önskat resultat.

* Utredningen har även infört annonser i dags- och kvällspress och riktat sig till säljare respektive köpare i prostitutionen generellt. Majoriteten av dem som hörde av sig (drygt 100 personer) var män som betalar för sex med kvinnor. Några av de män som ringde utredningen hade dock erfarenhet av att sälja sex till män. Dessa intervjuer presenteras kortfattat.

* Genom nyckelpersonerna har kontakt skapats med en man som verkat som prostituerad i sin ungdom, och som nu själv köper sextjänster. En djupintervju med denne man avslutar studien.

7.1 Enkätundersökningarna och kompletterande intervjuer

7.1.1 Polismyndigheterna

Från 20 polismyndigheter (motsvarande 27 enkätsvar) av de 117 myndigheterna svarade man att prostitution över huvud taget förekom. Två av svaren innehöll även uppgifter om homosexuell prostitution av större omfattning än enstaka fall. Dessa orter var *Göteborg* och *Stockholm*. När det gäller *Malmö*, där man på grund av befolkningsstorleken skulle kunna förvänta sig att denna prostitutionsform förekom, finns dock ingen kännedom om annan manlig prostitution än sådan med transvestiter som säljer sex till män. Från en ort, *Gävle*, svarade man kortfattat ja på frågan om förekomst av homosexuell manlig prostitution, och att den förekommer på hotell och restaurang. Från två andra orter, *Linköping* och *Nyköping* uppgavs svar som att manlig prostitution förmodligen förekommer, eller att det borde göra det.

Till de polismyndigheter som svarat jakande eller tvekan på frågan om homosexuell prostitution sändes i mars 1994 ytterligare en enkät. I denna fanns utförligare frågeställningar, som avsåg förekomst, förändring, antal, platser, kunder, antal prostituerade/kväll, kontaktformer, åldrar, nationaliteter, kriminalitet i samband med prostitutionen samt polisiära insatser med anledning av könshandeln.

Inte i något svarsformulär har alla frågor om homosexuell prostitution besvarats. En given anledning till detta är naturligtvis att prostitution (för

närvarande) inte är ett kriminellt beteende och polisen har därför sällan anledning att intressera sig för förekomsten som sådan.

Det bör uppmärksammas att polisen i ett fall angivit förekomst av manlig prostitution. Man har dock, trots påminnelse, inte svarat på uppföljningsenkäten. Inom ramen för utredningen har det inte varit möjligt att följa upp detta fall, eller andra fall av ofullständigt ifyllda enkäter, med närmare undersökning.

Det bör observeras att förekomst av manlig prostitution kan betyda att det har funnits ett sådant fall, likaväl som att det är mer frekvent. Ju större ort, desto högre frekvens kan man vänta sig här, liksom vid den kvinnliga prostitutionen. (Dock med undantag för Malmö, vilket torde förklaras av närheten till Köpenhamn.) Här kan hänvisas till Frühlings resonemang om befolkningstal och förekomst av prostitution, där författaren visar att prostitution förekommer i distrikt med vitt skilda befolkningstal, men i större relativ omfattning i distrikt med stigande antal invånare (Frühling 1978 s II-III).

Göteborg

Göteborgspolisen svarar att homosexuell prostitution förekommer i mindre utsträckning på ett par platser i centrum. En vardagskväll kan cirka fem manliga prostituerade synas där. På frågan om kriminalitet i samband med prostitutionen svarar polisen att man känner till egendomsbrott mot kunder samt våldsbrott mot de prostituerade (det framgår inte om gärningsmännen varit kunder eller sk bögknackare).

Stockholm

Stockholmspolisen (Södermalm) svarar att homosexuell prostitution förekommer men med okänd frekvens. Norrmalmspolisen svarar att homosexuell prostitution förekommer men att antalet prostituerade är okänt. Platserna är framför allt Stockholms Central, men även kontakt genom Heta Linjen förkommer. Flera invandrare finns bland de prostituerade männen.

Malmö

Malmöpolisen uppger att man för närvarande inte känner till homosexuell prostitution i staden. Från slutet av 80-talet fram till dags dato har man inte fått information eller indikationer på homosexuell prostitution. Däremot känner man till att enstaka transvestiter varit verksamma i prostitution med manliga kunder.

7.1.2 Socialtjänsten

I elva enkätsvar från socialtjänsten uppges homosexuell manlig prostitution förekomma, vilket motsvarar åtta orter, varav två med större frekvens, nämligen : *Göteborg* , *Stockholm* och en med viss frekvens, *Helsingborg*. Från fem orter, *Jönköping*, *Klippan*, *Malmö*, *Staffanstorp* och *Västerås* inkom svar där det handlade om enstaka fall. Till dessa åtta orter sändes, liksom när det gällde polisen, en utförligare enkät i mars 1994. Liksom polisenkät 2 är socialenkät 2 mycket knappordigt besvarad. Då socialtjänsten, till skillnad från polisen, har anledning att intressera sig för den manliga prostitutionsformen, är den låga kunskapsnivån något förvånande. På alla orter, utom Stockholm, Göteborg och Helsingborg, har man endast erfarenhet av något enstaka fall av homosexuell prostitution.

Göteborg

I Göteborg förekommer ett okänt antal homosexuella prostituerade. Antalet har förändrats och är nu (ospecificerat) större än för tio år sedan. Handeln förekommer på ett par platser i centrum.

Helsingborg

I Helsingborg uppges ett okänt antal homosexuella prostituerade förekomma i en centralt belägen park. Här påpekar man dock att det kan vara svårt att skilja raggning i homosexuella kretsar från homosexuell prostitution.

Stockholm

I Stockholm finns svar om homosexuell prostitution från tre av socialmyndigheterna. Antal och närmare detaljer är dock okända i vidare mån än att ett par parker samt vissa klubbar och badhus anges. När det gäller frågan om *sociala insatser* med anledning av homosexuell prostitution, besvaras den genomgående med att inga särskilda insatser eller resurser finns för sådan prostitution. Undantag är *Göteborg*, som hänvisar till sin prostitutionsgrupp.

7.1.3 Riksförbundet för sexuellt likaberättigande, RFSL

När det gäller enkäten till RFSL redovisas först svaren från Stockholm, därpå Göteborg och Malmö. I anslutning till informationen om Malmö redovisas även en intervju från en nyckelperson i Köpenhamn. Det geografiska avståndet mellan Malmö och Köpenhamn är så litet att bilden av homosexuell prostitution i Malmö skulle bli ännu mer ofullständig om inte marknaden i Köpenhamn nämns.

Stockholm

I Stockholm har tre RFSL-anställda män mellan 40 och 60 år i stället för att tillsändas enkätformulär intervjuats. Frågeställningarna överensstämmer dock med enkäten. Intervjuerna med dessa tre sammanfattas här för åskådlighetens skull under ett antal olika rubriker.

Förekomst och förändring av homosexuell prostitution

All tre informanter svarar att homosexuell prostitution förekommer, men att den är marginell. Om det är förändringar, förekommer dessa i perioder, beroende på tillgång på säljare. Antalet uppskattas till ett fåtal, mellan 10 och 25 prostituerade män.

Kontaktsätt och platser

De tre informanterna nämner alla Centralstationen och några särskilda platser där. En par krogar i city och en uterestaurang där nämns också. En av männen berättar om olika bad som mötesplatser. "De allmänna ragningsställena" (dvs utan prostitution) kan ibland fungera som kontaktställen för prostitution. Medan en av männen nämner Klara Norra Kyrkogata (och några områden däromkring), påpekar en annan att denna gata inte längre är aktuell. Alla tre pekar ut Heta linjen som kontaktsätt för prostitution, två av männen nämner 071-nummer och en nämner kontaktannonser i olika tidningar.

De prostituerade

De ynglingar och män som säljer sex är få, de som finns är unga, mellan 15 och 30 år. Ingen har uppfattat det som att vaneprostitution förekommer, männen växlar över tid. Det finns ett fåtal svenska prostituerade män, medan män från ett par angivna tomeuropeiska länder är vanligare. En av informanterna har också kännedom om ett par män från öststaterna. Informanterna berättar om tomeuropeiska män utan uppehållstillstånd som

är här på "turné". De förespeglas av förmedlare att det ska finnas vanliga arbeten i Sverige och försörjer sig ibland på prostitution när de stannar illegalt efter de tre tillåtna månaderna.

Kunderna

Kännedom om kunderna är mindre vanlig, alla informanterna säger dock att det är fråga om äldre bögar och sk smygbögar. "Landsortsbögar" och "homofober" förekommer också bland kunderna.

Betalning

Alla informanterna menar att det är ovanligt med reda pengar i den homosexuella prostitutionen. Möjligen kan de yngre utan inkomst ta emot pengar, annars är det oftare fråga om att kunden bjuder säljaren antingen på krogbesök eller resor. I en del fall försörjer kunden säljaren en tid, t ex genom att hysa honom hemma hos sig (Sugar-daddyförhållande).

Brottslighet

Enligt två av informanterna är prostitution egentligen en täckmantel för kriminalitet, så tillvida att den prostituerade är ett lockbete för egendomsbrott. Man berättar om fall där säljaren följt med kunden hem, låst in denne på toaletten och tagit med sig egendom från lägenheten. Det finns också ett par fall där säljaren stannat kvar i kundens lägenhet och utnyttjat honom för försörjning en tid. Kunden kan ha svårt att själv avlägsna säljaren och vågar inte be myndigheter om hjälp på grund av rädsla att avslöjas som bög.

Hot om våld förekommer också, liksom ficktjuveri vid kontakten. Ett annat tillvägagångssätt att få pengar eller annan egendom av kunden är att säljarna agerar i par, den ena uppehåller kunden med sex, den andra förser sig med värdeföremål från kunden eller hans lägenhet.

En av informanterna, som är samordnare för en grupp äldre homosexuella män inom RFSL berättar att tre av medlemmarna (som är ca 75 st) har blivit mördade under de senaste 18 månaderna. Det har dels rört sig om rituella bögmodr, dels urartad sexkontakt som lett till mord. Huruvida dessa brott varit förknippade med prostitution är inte klarlagt. Alla dessa informanter framhåller bögknackeri som betydligt vanligare än prostitution "*Alla man känner har varit utsatta för våld*", säger en av dem.

Göteborg

Inom RFSL-Göteborg rapporteras att man inte har någon egen kunskap om homosexuell prostitution. Man hänvisade till projektet mansprostitution inom socialtjänsten med vilka man samarbetat. Detta projekt har tidigare beskrivits i Del I.

Malmö

I Malmö intervjuades en RFSL-representant som berättade att homosexuell prostitution förekommer mycket sparsamt i Malmö. Man tror generellt att de som har intresse av att köpa eller sälja sex åker över till Köpenhamn i stället. 1990 förekom det att östeuropeiska ynglingar prostituerade sig på/vid offentliga toaletter. Den intervjuade menar att det är en stark ryktesspridning i gay-kretsarna, varför man borde ha hört talas om prostitution bland män om någon mer omfattande verksamhet förekom.

Från lokalavdelningen i Lund (där man inte svarat på enkäten) har den intervjuade hört att det varit möjligt att "*köpa (utomeuropeiska) pojkar i Malmö för fyra till fem år sedan*".

Köpenhamn

Eftersom det kan antas att Malmös (och Lunds) närhet till Köpenhamn påverkar antalet prostituerade män i näraliggande svenska städer, har en intervju företagits med en nyckelperson i Köpenhamn. Han verkar inom projektet Prostitution af Fyrer (PAF). Informanten uppskattar att antalet identifierade prostituerade män är 150 stycken (under en tvåårsperiod). Platserna för den manliga homosexuella prostitutionen (nittio procent av de prostituerade männen har män som kunder) är Centralstationen, ett torg och en centralt belägen park samt vissa gay-barer, dansställen och värdshus. Då tidigare kartläggningar inte har gjorts av denna prostitutionsform kan eventuell förändring inte uppskattas närmare.

Kontaktytorna som anges är gator, parker och liknande, 071-nummer, Heta linjen, annonsering, restaurang, hotell, klubbar, stationer o dyl. Informanten tillägger att fasta kontakter där den prostituerade ringer upp kunden också förekommer. Rangordningen över vilken form som är vanligast ser ut på följande sätt: 1. hotell, restaurang o dyl., 2. park eller gata, 3. bordell, annonsering eller eskort.

Åldrarna på de prostituerade anges i gatuprostitutionen till mellan 13 och 30, i parkprostitutionen mellan 16 och 40, i hotell- och restaurangprostitutionen mellan 19 och 30 samt i massage- och eskortprostitutionen mellan 21 och upp till över 40 år.

Informanten anger även att det inom prostitutionen förekommer utländska män som är tillfälliga besökare, t ex med turistvisum, främst inom gatuprostitutionen samt inom hotell/restaurangprostitutionen.

Jönköping

I Jönköping svarade man att viss homosexuell prostitution förekommer och att kontakterna tas på gata, i park, på café, restaurang och hotell samt på Järnvägsstationen. Omfattningen är okänd. Dessutom anges att en del yngre bögar "underhålls" av äldre med presenter, kläder, resor och dylikt. Det rör sig om mindre än tio kända fall i Jönköping. Man anger att lokalavdelningens inställning är att försöka ha personlig kontakt med dem det gäller och att informera dem om vikten av kondomanvändning. Informanten säger också att det kan vara svårt att nå fram till de aktuella personerna, då de enligt honom "tror att ungdomen skyddar dem" (mot sexuellt överförbara sjukdomar).

Norrköping

I Norrköping förekommer enligt RFSL enstaka fall av homosexuell prostitution med kontakt på gata, i park, på café och restaurang/hotell samt via 071-nummer. På frågan om andra liknande prostitutionsföreteelser förekommer berättar man följande. I ett bögpar, där den ena är i 20-årsåldern och den andra är ca 15 år äldre, har det förekommit att den yngre hade en del prostitutionskontakter och den äldre skjutsade honom till dessa. "Ingen hallick dock" anges i svaret. Från Norrköping berättar man också om en utländsk man som ville ha någonstans att bo mot sex. Han har även försökt få någon som kan stå som hans sambo för ändamålet att kunna stanna i Sverige.

Västerås

I Västerås känner man till några enstaka fall med kontakt på offentlig plats. I den mån RFSL får kontakt med homosexuella prostituerade pratar man om vikten av att skydda sig mot hiv-smitta.

Luleå

Från Luleås lokalavdelning meddelas att man inte känner till någon direkt prostitution, men att prostitutionsliknande former förekommer i någon liten omfattning. Man exemplifierar med sugar-daddy förhållanden, där försörjning och liknande förekommer. Föreningen har ingen klar policy i frågan utan anger att det finns två läger i föreningen. Det ena är helt emot homosexuell prostitution, medan andra trycker att det är upp till den enskilde om han vill prostituera sig eller om han vill utnyttja prostituerade.

Trestad

I Trestadföreningen känner man inte till någon prostitution annat än en yngling som fick betalt i form av restaurangbesök och Stockholmsresor. RFSL:s inställning är negativ. Man bedriver hiv-arbete genom upplysning och kondomutdelning.

Växjö

I Växjö känner man inte heller till någon prostitution annat än att det förekommer det att äldre eller medelålders homosexuella män "*sprider pengar omkring sig*". De som tar emot pengar eller låter sig bli bjudna på krogar eller resor betalar ibland tillbaka med sexuella tjänster. RFSL:s inställning är att det primärt är en fråga mellan de berörda personerna. Man varken fördömer eller uppmuntrar prostitution. Man erbjuder det sociala stöd som finns i föreningen samt gay-telefonjour.

Även Noaks Ark i Växjö har fått en enkät, vilken däremot besvaras med att det är "*ganska vanligt förekommande med manlig prostitution på hotell, restauranger och caféer*".

Övriga RFSL-svar

Lokalavdelningen i Gävleborg anger att homosexuell prostitution troligen inte förekommer. Informanten har frågat runt bland medlemmar och andra och de flesta har svårt att tänka sig att prostitutionsformen förekommer i någon större omfattning. "*Varför betala för något som man utan större svårighet kan få gratis?*" tillägger han.

Oavsett om homosexuell prostitution förekommer eller inte bedriver man långsiktigt hiv-preventivt arbete med anslag från Folkhälsoinstitutet. Arbetet är inriktat på upplysning och information, rådgivning och stöd i syfte att stärka den homosexuella identiteten, vilket i sig enligt avdelningens uppfattning i det långa loppet inte bara är hiv-preventivt, utan också förmodligen motverkar eventuell prostitution. Arbetet är inriktat på att främja bruket av säkrare sex och detta "*oavsett om sexuella handlingar sker efter ekonomiska transaktioner av endera slaget*".

I Halmstad är man osäker på förekomsten av homosexuell prostitution. Man påpekar att homosexuella prostituerade nog inte vill ha eller känner behov av RFSL-verksamhet. Däremot bedriver RFSL ett omfattande uppsökande hiv-preventivt arbete som bygger på att försöka nå alla med säkrare sex-information.

I Nyköping, Örebro och Östersund känner man inte till någon förekomst av homosexuell prostitution. I svaret från Helsingborg finns tillägget att det i så fall är i mycket ringa omfattning. "*Om någon skulle vara intresserad så skulle de säkert åka till Köpenhamn där det är vanligt.*"

Resterande svar kommer från *Borås*, *Piteå* och *Sundsvall* där man svarar nej på frågan om förekomst av prostitution eller prostitutionsliknande företeelser. Från *Borås*, med tillägget att det har förekommit vid ett enda tillfälle, som man känner till. Då varnades samtliga medlemmar i RFSL *Borås* för att ta kontakt med den prostituerade ynglingen. Från *Piteå* meddelar man att polischefen där har informerat föreningen om att en transsexuell utsockens person har "raggat" kunder i *Piteå*. Detta är den enda incident med homosexuell prostitution man känner till.

7.2 Nyckelpersonsintervjuer

7.2.1 Inledning

Nyckelpersoner (key informants) har beskrivits som "expert-vittnen" vilka bidrar med sin kunskap om arbets sätt, område och organisationer (Pearsall 1970). Att intervjua nyckelpersoner är dels en direkt källa till kunskap om konkreta förhållanden och information om nyckelpersonernas åsikter om dessa förhållanden, dels en form av ställföreträdande observation.

Syftet med att i denna studie använda nyckelpersoner är att under en begränsad tid över huvud taget få kännedom om eventuell homosexuell prostitution. Som påpekats i Del I finns det utländska studier där man har använt deltagande observation för att få en bild av den homosexuella prostitutionen. Inom ramen för denna undersökning har en sådan studie inte varit möjlig. Urvalsprocessen av nyckelpersonerna är känslig så till vida att man riskerar att få ett skevt urval, t ex personer från samma kretsar som har liknande erfarenheter, uppfattningar eller värderingar.

I denna studie har jag försökt undvika en sådan risk genom att välja nyckelpersoner dels från myndigheter som polis och socialtjänst, dels från RFSL. Vidare har personer utan starkare anknytning till RFSL-organisationerna, men med särskild kännedom om manlig homosexualitet respektive homosexuell prostitution, använts som nyckelpersoner.

7.2.2 Nyckelpersoner med särskild kännedom om homosexualitet respektive homosexuell prostitution

Stockholm

Journalisten Adam Sundberg presenterade under 1994 resultaten av en undersökning om våld mot homosexuella samt om homosexuell prostitution. Presentationen gjordes i form av två radioprogram i *Gay-radion* (*Stockholm* 88 mHz, 10 februari och 10 mars 1994). Nedanstående är sammanfattningar av dessa två program samt av samtal med Sundberg.

Sundbergs material består bl a av ett antal intervjuer med säljare och köpare i den homosexuella prostitutionen. Dessa har framför allt kontaktats på *Stockholms centralstation*. Sundberg berättar att han iakttagit händelserna och gått fram och frågat aktörerna om de vill berätta om vad som pågår. En del av dem var villiga att ställa upp, däribland *Niklas* 20 år. *Niklas* berättar att han är ett gatubarn sedan han flyttade till *Stockholm*. Han har levt som prostituerad sedan "han var ung". Han tycker inte att det är negativt, "man lär sig mycket" säger han i intervjun. Vintertid söker han upp någon som kan vara hans *Sugar daddy* och som kan hysa honom i bostaden. Priserna för engångsträffar varierar mellan 500 och 1000 kronor "för ett ligg". Han känner till någon så kallad *lyxprostituerad*, som kan få mellan 1500 och 6000 per natt. *Niklas* berättar att han känner många homosexuella prostituerade i

Stockholm och att det "mest är invandrare". Kontaktställen är "de sedvanliga" (vilka inte preciseras) och Heta linjen.

Lund/Malmö

I Lund har ett projekt kallat *Trygg identitet, säkrare sexualitet* dokumenterats av Erik Wågberg (Wågberg 1993). Projektet hade som syfte att sprida kunskap om hiv/AIDS till män som har sex med män. En av de kontakter som togs var med en 20-årig flyktingpojke som var prostituerad.

Ynglingen såg sig som heterosexuell och hade bara sex med män för pengar. Han ville inte "*beblanda sig med homosexuella*" och hade en kommersiell framtoning. Han beskrivs som välklädd och medveten om sin attraktionskraft. Vidare gav han intryck av att vara väl informerad om hiv/AIDS/sexuellt överförbara sjukdomar (men hade inga kondomer med sig, sådana fick han av interjuvaren). Vid ett tillfälle berättade ynglingen om sina livsmål som han fann omöjliga att realisera i Sverige. Han hade en generell negativ syn på svenskar, ville inte stanna i landet men kände ett familjetryck att stanna kvar. Han såg inga möjligheter att kombinera familjens förväntningar med sina egna. En av hans drömmar var att bli omhändertagen av en äldre man. Vidare framgår att de kontaktytor ynglingen använde för att träffa sina kunder var parker, toaletter, kontaktannonser och 071-nummer (Wågberg 1993 s 6).

Vid intervju med Wågberg framkommer att prostitutionen i Lund är sparsam. "*Möjligen hos några invandrapojkar*". I Malmö har den också mycket ringa omfattning. Det finns ett par män som prostituerar sig. Vid ett par platser i centrala Malmö var det förr vanligare med prostituerade män och köpare. På grund av våld, överfall mm på denna plats har dock prostitutionen där minskat.

Författaren säger att man bör vara mycket uppmärksam på att Malmö/Lund ingår i storstadsregionen Köpenhamn. Umgängesliv är mycket vanligt över gränsen och det kan förekomma att man åker över Sundet för att sälja eller köpa sex. Ett sätt att beskriva det friare och mer omfattande homosex-livet i Köpenhamn är att man i vissa gaykretsar kallar Köpenhamn och Malmö tillsammans "*Väst- och Öst- Köpenhamn*", där Väst står för Köpenhamn och Öst står för Malmö.

Författaren berättar också att det är många homosexuella män som åker över Sundet och testar sig för hiv i Köpenhamn i stället för på hemorten. Och att en del hiv-smittade män flyttar över till Köpenhamn eller till övriga Europa, framför allt av det skälet att det inte finns en smittskyddslag motsvarande den svenska där. Wågberg berättar om flera personer han känner som är så kallade "hiv-flyktingar".

Wågberg ger ett exempel på homosexuell prostitution i Köpenhamn. En icke-dansk, europeisk manlig prostituerad har ingått skenäktenskap för att kunna få uppehållstillstånd i Danmark.. Mannen annonserar efter manliga kunder och har mobiltelefon i bilen. De flesta kunder han har är gifta och betalar inte efter fast taxa. De får ge vad de tycker efteråt. Ersättningen har varierat mellan 100 kronor och en fin bil. Enligt uppgift är inkomsterna mycket goda, men mannen fortsätter parallellt sitt arbete som städare.

Wågberg berättar vidare att kunder och säljare i Malmö får kontakt t ex genom en gaytidning, att de manliga säljarna i allmänhet är yngre än kvinnliga säljare i den heterosexuella prostitutionen, men att ynglingarna inte får vara allt för unga på grund av att kunderna i regel söker "*en karl*".

Det finns dock ett helt spektrum av köparbehov, varför det är svårt att beskriva tyffall.

7.2.3 Nyckelpersoner inom socialtjänsten om homosexuell prostitution

7.2.3.1 Göteborg

Inledning

Som ett komplement till projektrapporten *Sex för pengar på mäns vis - om homosexuell mansprostitution i Göteborg* av Borelius & Nordin, har författarna intervjuats om projektets fortskridande. Intervjun har framför allt gällt frågan huruvida några förändringar på den homosexuella prostitutionsscenen har skett sedan 1991, då rapporten skrevs.

Initiativet till projektet togs av socialtjänsten. Man hade upptäckt att det förekom prostitution bland män och ville kartlägga den. I projektet använde författarna sig av en guide för att inte feltolka verkligheten. Guiden hade varit aktiv bl a på gatorna i flera år och hjälpte till att tolka händelserna. Man påpekar dock att det finns en risk också med att använda guide. Det kan hända att en sådan vill göra den "egna verksamheten" så normal som möjligt, i detta fall att de finns fler prostituerade än vad som egentligen är fallet. Huruvida detta har inträffat i projektet är inte klarlagt.

Säljarna

Frågan om varför det är så få intervjuade i rapporten (fyra + två) när man hade kännedom om ett tjugotal män i prostitutionen besvaras med att många skydde projektgruppen. "När vi närmade oss sprang de iväg." Dessutom var det stort intresse för projektet från massmedia och detta störde deltagarna, möjligen skrämde en del bort av detta också.

Platser

När det gäller beskrivning av vilka platser prostitutionen förekommer på, berättar författarna att de inte ville precisera mer än nödvändigt. Risken att preciseringar skulle medföra en ökad handel avhöll dem från det. Platserna har inte förändrats från projekttiden till dags dato.

Förändringar över tid

Projektet är inte längre ett fristående projekt, utan ingår i cityenhetens ungdomsgrupp. Man bedriver uppsökande arbete i riskmiljöer och knyter kontakter där. Man har även hand om unga flickor som prostituerar sig. Borelius och Nordin berättar att de i början av projektet kunde se många prostituerade, men att detta minskade efterhand, vilket eventuellt kunde bero på insatserna. Man hjälpte några och skrämde bort några.

Vid en jämförelse mellan tiden för Göteborgsrapporten (1991) och tiden för intervjun (mars 1994) framkommer vissa skillnader. De gäller t ex ynglingarnas nationaliteter. Då var det enbart svenska pojkar och män. Nu har man indikationer på att det också är östeuropeer och utomeuropeiska män. Det finns vidare rykten om asiatiska pojkar, men man är osäker på om det handlar om prostitution eller kärleksrelationer.

En annan skillnad vid jämförelse över tid är att arbetslösheten är mer utbredd nu, men det har inte visat sig i någon ökning av den (synliga) prostitutionen. Författarna menar att ungdomarna är mer sysselsatta nu, även om de inte har arbete.

En tredje skillnad vid jämförelse mellan 1991 och 1994 är att ett par "svagbegåvade" ynglingar i 18-årsåldern finns i prostitutionen, samt att kontakter alltmer sker genom sexvideoklubbar.

En fjärde skillnad är myndigheters och andras kännedom om homosexuell prostitution. I rapporten konstaterades att mycket få personer visste något om homosexuell prostitution 1991. Kunskapen betecknas som något bättre nu, bl a genom projektet. De vet att homosexuell prostitution förekommer, men det är oklart hur problemet hanteras i praktiken. Författarna önskar att fler tjänstemän skulle ha prostitution i bakhuvudet när de träffar en yngling "på glid".

Borelius & Nordin berättar också att de har haft kontakt med en man som suttit i fängelse i många perioder. Mannen hade sålt sig där hela tiden som ett sätt att få narkotika. Han påpekade att det inte fanns något sätt att få kondomer inom fängelset, vilket han var mycket upprörd över. I detta sammanhang bör smittorisken för hiv och andra sexuellt överförda sjukdomar uppmärksammas, påpekar författarna.

Åtgärder mot homosexuell prostitution och för de prostituerade

När det gäller åtgärder mot den homosexuella prostitutionen poängterar författarna att det finns ett kompakt motstånd mot RFSL i dessa kretsar. Många ser sig inte som bögar och skulle de gå in över RFSL:s tröskel "skulle de vara bögar". Det finns en föreställning att RFSL bara vill "missionera" - bara man kommer ut (dvs lever som öppet homosexuell) blir allting bättre. Författarnas slutsats av detta är att om något liknande projekt som det i Göteborg ska planeras bör det inte vara under RFSL:s ledning. Den kunskap som finns inom RFSL bör naturligtvis tas tillvara, men projekten ska inte vara under deras flagg, för då skräms många som behöver hjälp bort av rädsla för att stämpas som homosexuella, menar Borelius & Nordin. Man påpekar också att det är bra om det både är kvinnor och män samt både hetero- och homosexuella som arbetar i projekten.

Omfattning mm

Intervjun avslutades med en diskussion om omfattningen av den homosexuella prostitutionen i Göteborg. Man räknar med att det finns ca 200 prostituerade kvinnor i Göteborg och ungefär 20 män som prostituerar sig. Enligt tankeexperimentet att det är ca 10 procent av befolkningen som är

homosexuell (varav ungefär hälften män) skulle de 20 prostituerade männen gott och väl utgöra en andelsmässig motsvarighet till den heterosexuella prostitutionen. Det finns emellertid flera faller i tankeexperimentet. Den främsta är frågan huruvida de prostituerade ynglingarna är homosexuella.

Borelius och Nordins arbete med manlig prostitution fortsätter inom citysektionen. Man samarbetar med RFSL, har kontinuerliga möten samt arbetar på att utveckla personliga kontakter med manliga prostituerade. Frågan om det vore önskvärt att projektet skulle fortsätta, besvaras med att det är bra som det är nu, eftersom omfattningen av pojksprostitutionen är tämligen liten. Flera kvällar kunde man vara på pass och "*absolut ingenting hände*". Författarna framhåller också vikten av att kunna tolka det man ser, dvs att kunna avgöra om det är fråga om vanligt homosexuellt kontaktagande mellan män eller om det är fråga om prostitutionskontakter. Man berättar om kollegor som har "spanat" och trott sig se omfattande handel på toaletter mm, vilket i själva verket varit kontakt utan ekonomiska transaktioner.

7.2.3.2 Lund

Genom en av nyckelpersonerna fick jag vetskap om att man inom invandrarprojektet under Socialförvaltningen i Lund hade kännedom om homosexuell prostitution. Vid intervju med projektledaren Margarita López (maj 1994) framkom följande.

Inom invandrarprojektet fick López reda på att det fanns ungdomar, både flickor och pojkar, som sålde sex för att få olika droger. (De exakta åldrarna framgår ej, Lopez använder genomgående "flickor och pojkar"). Detta projekt är nu avslutat (se Socialförvaltningen i Lund, Invandrarprojektet 1993a). Ett nytt projekt om hiv/AIDS-förebyggande arbete med inriktning på invandrare och flyktingar fortgår. I ansökan om statliga medel för detta projekt påpekar man bl a att några ungdomar med invandrarbakgrund "*har ett speciellt sexuellt beteende*" (Socialförvaltningen i Lund 1993b). En av anledningarna till att prostitution inte nämns uttryckligen kan vara att det är oehört tabubelagt. Ungdomarna själva definierar inte det de gör som prostitution.

En del i problembilden som Lopez skissar är fortsatt hög invandring samt ökad hög arbetslöshet som främst drabbar ungdomar och inte minst invandrarungdomar. En ytterligare del är ökad tillgång till droger samtidigt som resurserna i kommunerna minskar, vilket ställer stora krav på ett effektivt preventionsarbete mot hiv/AIDS (Socialförvaltningen i Lund 1993b, s 2, punkt 11).

I en sammanfattning av Invandrarprojektet (hiv/AIDS) under januari - maj 1993 redovisas bl a samarbetet med RFSL, Lund. RFSL har föreslagit program för att nå homosexuella invandrare som man kan träffa i parker och på andra ställen. Man har också pekat på behovet av att ha en broschyr till alla invandrargrupper, som handlar bl a om sexualitet, hiv och smittskyddslagen (Socialförvaltningen i Lund, Invandrarprojektet 1993a s 2, punkt 11).

Av intervjun med Lopez framgår att det rör sig om åtta till nio flickor och fem till sex pojkar som prostituerar sig på olika håll i Lund. Lopez påpekar att projektet endast innefattar invandrarungdomar och att det kan finnas prostitution även bland svenska flickor och pojkar. Hon berättar om flera exempel i prostitutionen. En pojke var för två år sedan högfrekvent i prostitutionen, men har nu fått arbete och slutat med könshandeln. "*Det finns vägar ut*", konstaterar Lopez. En annan pojke hade en omfattande

kriminalitet som han ville komma ut ur och för att kunna skaffa pengar började han i stället sälja sin kropp.

De pojkar som prostituerar sig är enligt Lopez inte homosexuella. På frågan hur hon vet det blir svaret "*De verkar fungera väldigt bra med flickor, det ser ut så*".

Ett av de stora problemen med pojktoprostitutionen är att man absolut inte pratar om det. Man behöver pengar till droger, eller till litet dyrare kläder, detta är de främsta motiven som pojkarna anger. Det är mycket viktigt för invandrarungdomarna att skaffa sig status genom pengar och kläder. Exteriören är mycket viktig för tillhörigheten. Lopez oroas av att denna inställning går allt längre ned i åldrarna bland de invandrarungdomar hon känner till.

Alla pojkarna som prostituerar sig har ensamstående föräldrar, någon en ensam pappa. Föräldrarna vet i allmänhet inget om prostitutionen. Det är dessutom ett fåtal som *vill* veta något. Det finns ett starkt motstånd mot att ta in vetskapen om att ens eget barn prostituerar sig. Lopez exemplifierar med en ensamstående mor med en starkt kriminell son som dessutom prostituerade sig. Pojken skulle omhändertas, varvid modern skickade i väg honom till annan ort för att förhindra socialtjänstens insatser.

Platserna där könshandeln förekommer är inte kända för Lopez. Hon nämner en park där det kanske förekommer (just denna park har av en annan nyckelperson pekats ut som en plats där det har förekommit prostitution, men inte längre gör det). Kunderna har man ingen kännedom om i projektet.

Socialtjänsten samarbetar bl a med RFSL Lund i dessa frågor, då RFSL har viss kunskap som man behöver. Inom projektet fick man arbeta hårt för att få förtroende i invandrargruppen. I slutrapporten redogör Lopez för att det var svårt att nå fram till ungdomarna i början. Hon mötte två tabun, det ena att tala om droger, det andra att tala om sexualitet (Socialförvaltningen Lund 1993a).

Lopez markerar starkt att det "*inte går att moralisera*". Hon fick bra kontakt med några av pojkarna och det spreds sedan att "*hon var OK*". Strategin är att aldrig moralisera, utan i stället mycket informellt ge råd. Här är det bra att ha tjänstemän som själva är invandrare. Det finns en stor skepsis mot svenska myndigheter. Respekten för polisen brister helt. Ungdomarna vet att "*inget händer*" för att man inte är straffmyndig. Gemensamt för dem alla är inställningen att "*svenskar är skit, polisen är skit osv*".

Lopez understryker att prostitutionen är del i en komplex problemstruktur för dessa ungdomar. Därför är det nödvändigt att bedriva ett parallellt arbete: dels med identiteten, dels med de andra problemen som sexualitet, prostitution och kriminalitet. Hjälpinsatserna måste ske utanför regelrätt socialtjänst, eftersom myndigheter representerar makt som inte godtas av ungdomarna, avslutar Lopez.

7.2.4 Nyckelpersoner inom polisen

En av de traditionella platserna för mäns möten med män för sex är Stockholms Central. Transportpolisen i Stockholm har kartlagt övervakningsbehovet inom Centralstationen och Cityterminalen (1993). Av denna rapport framgår bl a följande "problemområden": vissa av toaletterna beskrivs som ett tillhåll för homosexuella män, som "*blottar sig, onanerar*

och ofredar andra som besöker toaletten". Ordningmännen har vid 14 tillfällen under maj 1993 ingripit och avvisat homosexuella män från toaletterna. Av rapporten framgår att det kan vara svårt att skilja homosexuell raggning från homosexuell prostitution för poliserna. Detta uttrycks bl a genom uttalandet att *"man kan också misstänka att det till viss del rör sig om prostitution"*

Förekomst av och problem med homosexuell raggning och eventuell prostitution har diskuterats av polisen och ansvarig personal på Centralstationen och Cityterminalen. Den ansvarige har anmanats att göra något åt problemet, bl a genom att undersöka huruvida några ombyggnader kunde göras, som skulle göra toaletterna mindre attraktiva som samlingspunkt, samt huruvida det var möjligt att byta dörren in till toaletten (foajén) och sätta in en glasdörr. Dörren har monterats under maj månad och genom ökad insyn och övervakning har denna typ av trafik på toaletterna minskat. Man tror dock att homosexuellt kontakttagande och/eller prostitution har flyttats över till andra toaletter på Centralstationen.

Av rapporten framgår också att män brukar samlas på ett café på Centralstationen. Enligt intervjuer med personalen där har man uppfattat det som att männen söker kontakt med varandra, går iväg över Klarabergsviadukten till Cityterminalen för att sedan återkomma efter en stund då det händer att överlämnande av pengar sker.

Av en intervju med en kriminalinspektör vid transportpolisen framgår att styrkan tog över ansvaret över T-centalen 1/5 1993. Arbetet är vid tiden för intervjun (6/12 1993) i sin början. Kartläggningsarbetet av problemen omfattar bl a intervjuer och enkäter med alla som arbetar på Centralstationen och som kan ha uppfattning om vilka problem som finns där. Det är således en mängd olika uppgifter och uppgifter med olika halt av insikt i om vad det är som försiggår. Några ur personalen rapporterar om utomeuropeiska män som raggat kontakter. Ingen har hört talas om eller sett några småpojkar i hanteringen.

Här kan tilläggas att man inom Norrmalmspolisen i Stockholm under sommaren 1988 lät inrätta en speciell patrull med inriktning på att kartlägga eventuell pojktoprostitution, eftersom polisen fått indikationer på sådan. Man kunde dock inte avslöja någon förekomst av sådan prostitution och var *"tvungen att acceptera resultatet"*, varvid patrullen upplöstes. Man har för närvarande inte någon särskild enhet eller patrull för kartläggning av eller utredning om pojktoprostitution, men om det uppstår nya indikationer kan sådan inrättas (Sundberg 1994).

Ett problem är, som påpekats, att urskilja vad som är vanligt homosexuellt manligt kontakttagande och vad som är prostitution. Oavsett om det är prostitution eller inte som försiggår, finns flera problem att lösa. Nyckelpersonen berättar om homosexuella män som gör sig skyldiga till förgärlig beteende på toaletterna. I ett fall var det en (civil) polisaspirant som enligt polisen råkade ut för ett närmande på toaletten när han var där i privat ärende. Han rusade ut och informerade sina kollegor som *"for in och grep mannen"*.

Transportpolisen planerar samarbete med SJ, SL, socialtjänsten och RFSL för att ta ett helhetsgrepp på problemet. Ökad synlighet av uniformerad polis anses nödvändig för att förhindra problemen i lokalerna. Avslutningsvis hoppas man att de nya kamerorna och monitorerna ska kunna bidra till ökad ordning på Centralstationen och Cityterminalen.

I december 1993 dräptes en man som enligt polisutredningen hade haft många prostitutionskontakter med andra män (Svea Hovrätt B 656/94). Det handlade om en man vars homosexuella sida var dold för vänner, anhöriga och alla som han inte hade prostitutionskontakter med. Med anledning av detta intervjuades den kriminalinspektör som utredde fallet. Denne berättar om svårigheterna att utreda sk homosexmord. *"När de lever ljusskyggt är det svårt med teknisk bevisning, svårt att reda ut vilka kontakter de har haft, ingen berättar frivilligt."* I samband med denna utredning säger sig kriminalinspektören förvånas över hur många homosexuella prostituerade det finns i Stockholm. Den dräpte mannen var en sk storkonsument, utredaren betecknar hans resor till huvudstaden 1-3 gånger i veckan som *"hysteriskt mycket"*. Många av kontakterna fanns antecknade i offrets telefonbok. Utredaren menar att det fanns *"massor av homosexuella prostituerade som man skulle kunna ha förhört"*. Han berättar vidare om kontaktytorna och aktörerna som är inblandade. Här nämns en gata i centrala Stockholm, Centralstationen och vissa sexvideoklubbar. På de senare träffas män för att göra upp om affären som genomförs på annat ställe. När det gäller de inblandade berättar utredaren: *"Aktörerna är ofta [utomeuropeiska män] som säljare och äldre svenska män som köpare, det kan också vara så att säljaren bor hos köparen. Vi har också indikationer på att män tar hit asiatiska ungdomar och delar på dem i tre månader."*

Dråpfallet är ett av ett tiotal "homosex-mord" man har haft hand om på våldsröten i Stockholm sedan 1989. Alla dessa är inte sk prostitutionsmord, men några är det. Just detta fall betecknar utredaren som *"ett tyf fall för dem som lever i det fördolda och utövar sin drift genom livsföring och kontaktsökande"*. Han konstaterar att det tydligen anses värre att vara bög än att köpa sex för pengar, och avslutar: *"Om man inte är öppen homosexuell ingår man i en riskgrupp för våld och mord."*

7.3 Telefonintervjuer med män som säljer sex

Prostitutionsutredningen har infört annonser i dags- och kvällspress, som har riktat sig till säljare (respektive köpare) i prostitutionen. Syftet var att genom löst strukturerade frågescheman få kännedom om bl a olika prostitutionsformer, kontaktytor och motiv att sälja respektive köpa sex mm. Majoriteten av dem som hörde av sig (drygt 100 personer) var män som betalar för sex med kvinnor. Ett par av de män som ringde utredningen hade dock erfarenhet av att sälja sex till andra män. Några av samtalen var av karaktären att männen nog egentligen skulle ha ringt till någon social jourverksamhet. De var inte intresserade av att berätta om det vi ville veta. Dessa män kunde vi dock hänvisa vidare till gay-jour, mansjour samt till RFSU och RFSL. Några män ringde upp och började berätta men ändrade sig sedan. Ytterligare ett par ringde upp för att kontrollera att vi var de vi utgav oss för att vara, och sa att de skulle återkomma för intervju, vilket de inte gjorde.

Annonstexten såg ut på följande vis:

Säljer du eller köper sexuella tjänster?

Den statliga prostitutionsutredningen behöver kunskap om prostitutionens former och innehåll. Säljer du eller köper sexuella tjänster på gatan, på hotell, på massageinstitut, på solarier, per telefon etc - ring anonymt till oss och berätta

Tel 020/xx xx xx

Mellan kl 11.00-18.00 mån, tis och onsdag

11.00-16.30 tors och fredag

Samtalen kostar bara en markering

varifrån i landet du än ringer.

Annonsen var införd i två perioder under november/december 1993 i tidningarna Expressen, Idag samt Gula Tidningen (Stockholm). Under november/december 1993 distribuerades en liknande annons till ett flertal sexvideoklubbar, homosexuella föreningar, dansställen, gay-radiostationer mm. Desutom infördes annonsen i gay-tidningen Reporter (december 1993).

Intervjuerna var ostrukturerade, dvs hållna i samtalsform med öppna svarsalternativ, närmast i berättelseform. Vi ville veta hur personen hade debuterat i prostitutionen, vilka former av prostitution personen deltog i, om några särskilda problem fanns och huruvida personen hade någon kontakt med myndigheter med anledning av prostitutionen samt om och i så fall hur en kriminalisering av könshandeln skulle påverka personen.

Förutom dessa frågeställningar besvarade säljarna frågor om ålder, civilstånd, bostadsort och yrke. Utredningen fick sammantaget elva samtal från säljare. Av dessa var sju män. Fyra män sålde sex till kvinnor, en man sålde både till kvinnor och män, och två män hade sålt sex enbart till män.

Trots att det är ett synnerligen begränsat urval av säljare, presenteras här några utdrag ur samtalen. De är att betrakta som två exempel på manlig prostitution, där säljaren ursprungligen inte haft för avsikt att sälja sex till män.

Männen var svenska. Den ena, en arbetslös byggnadssnickare, berättar att han gärna betalar kvinnor för att de ska låta honom posera för dem iklädd endast strumpbyxor. När han har efterfrågat denna tjänst på Heta Linjen har det hänt att män har svarat och erbjudit honom betalning i stället. Manen har ställt upp på detta. *"Det finns ju killar som vill suga av en, då får man det ju gratis och till och med betalt"*, berättar han.

Den andra mannen hade i sin ungdom hamnat på ett hotellrum med en homosexuell man efter att ha blivit jagad av en annan homosexuell man vid Humlegården. Mannen med hotellrummet såg detta och erbjöd ynglingen hjälp. *"Ur askan i elden skulle man kunna säga"*, kommenterar intervjupersonen, som ändå utförde sexuella tjänster åt mannen. Han påpekar att det var länge sedan detta hände och att han av ideologiska skäl har slutat med både det och med att köpa sex av kvinnor.

Vid en jämförelse mellan kvinnorna och de två männen i telefonintervjuerna visar det sig att dessa mäns motiv att sälja sex ser annorlunda ut än kvinnornas (som genomgående är behov av pengar). Männen har inte

heller uttryckt att det skulle vara särskilt negativt att sälja sexuella tjänster, tvärtom. Ingen av kvinnorna uppger sig få ut något annat än pengar av handeln. Motsatsen uttrycks av männen, de fick även ut något sexuellt av att sälja sex.

7.4 En kund, tidigare själv prostituerad

Kontakt

En av nyckelpersonerna från RFSL hjälpte till att ordna kontakt med en man som nu förekommer som köpare i den homosexuella prostitutionen. När han var ung sålde han själv sexuella tjänster till män. Intervjun genomfördes under ca tre timmar i november 1993 på min arbetsplats. För att mannen inte ska kunna identifieras återges här intervjun med vissa förändringar, bl a hans namn, som här är Richard.

Richards bakgrund

Richard är i 50-årsåldern och har växt upp i en mellanstor mellansvensk stad. Han förstod tidigt att han var homosexuell, men valde att vara dolt homosexuell med motiveringen att det är livsfarligt att vara bög på en bruksort. Han hade dock en homosexuell relation i födelsestaden, "men det var med Konsumföreståndarens pojk, så det sågs inte välvilligt".

Vid 15 års ålder flyttade familjen till en större stad i Sverige och där började Richard "hora". Skulle gubbarna "grisa" skulle de kunna betala, säger Richard. Debuten i prostitutionen beskriver Richard som litet slumpartad. En kille i 20-årsåldern tutade i sin bil "... och det var en stor överraskning att jag skulle få betalt". Han kommer ihåg att han någon gång hade annat utbyte än finansiellt av att sälja sex, någon gång, inte ofta.

Övergången från säljare till köpare

Övergången från att vara säljare till att bli köpare i den homosexuella prostitutionen blev ganska naturlig då Richard var borta från storstaden i tio år. När han kom tillbaka var han köpare. Vilket han ser som naturligt, "är man äldre får man betala".

Richard är sedan ca fyra år sambo med en annan man, med denne har han dock aldrig haft sex. Båda två har älskare som de betalar, fast i olika former. Richard betalar kontant och sambon genom att ge presenter och andra materiella ting. Detta är inte något de pratar om, ämnet är för känsligt, säger Richard. Vidare berättar han om några parförhållanden där parterna åldersmässigt är mycket olika. Där är det vanligt att den äldre betalar i en eller annan form, menar Richard. "Den äldre har ekonomiska och sociala övertaget, men den som säljer har ungdomen." Richard själv föredrar att köpa sex av yngre män, eftersom man då har "ett visst övertag".

Kontaktytor

När vi kommer in på frågan hur och var köpare och säljare får kontakt utbrister Richard med syftning på 071-numren och Heta Linjen: "Staten är den största kopplaren och den som tjänar mest". Han nämner även kontaktannonserna i Reporter och Kom Ut, men där förutsätts att man kan läsa mellan raderna.

Klara Norra Kyrkogata är enligt Richard tömd på kunder och säljare, liksom Centralen där det numera är för mycket vakthållning. Dock med undantag för en urinoar. Vissa videoklubbar nämns, men det är framför allt "linjerna" man får kontakt genom. En krog på Kungsgatan nämns, "man gick dit vid

kalsongkläda, men där är det mindre nu, sedan visumtvånget införts." Med detta menar Richard att antalet utomeuropeiska säljare i den manliga prostitutionen har minskat i Stockholm.

Några badhus nämns också som kontaktytor för homosexuell prostitution. Richard berättar om två bad där det förekommer mycket raggning, han har själv sett "*mottagning på löpande band mot betalning*" i omklädningsrummen på det ena badet och på det andra badet vet han också att det säljs sextjänster. I en centralt belägen park har könshandeln minskat. "*Det blev för mycket bögnackning*". Även en annan park beskrivs som ett ställe med stor risk för våld. Däremot har ett grönområde strax utanför tullarna fått ett uppsving.

Några inomhusträffställen för homosexuella nämns som mindre säkra ställen för sexköp. Det är enligt Richard svårare att ragga säljare på bögställen - "*man måste bjuda och sedan kanske de drar.... Det är en brist på säljare i Sverige nu, det blir fröken Höger och utlandet, t ex Thailand och Nordafrika.*" (Varmed avses onani respektive utlandsresor.)

Prostitution bland invandrare i Sverige

Utomeuropeiska säljare är oftast "påsättaren". Den andra "kvinnliga" rollen skulle vara kränkande för hans manlighet. "*Man måste behandla dem som män och gentlemän. Det blir inget våld om man visar respekt för dem.*" säger Richard. Vem av köparen eller säljaren som tar kontakt beror enligt Richard på situationen. Om säljaren är i behov av pengar är det han som tar initiativet. I Sverige tar oftast köparen kontakt. Utomlands, t ex i Marocko är det säljaren som tar kontakt.

"Det vi ser är toppen på ett isberg, det som syns är gatuprostitutionen". Richard förvänas över att det inte finns fler killar från öst i prostitutionen. Anledningen kan vara att de måste ha en person i Sverige som fungerar som finansiell garant. För egen del tycker Richard att det skulle bli för långtråkigt med en sådan lösning, han vill hellre ha omväxling. Under våren 1993 kom det enligt Richard en "*delegation*" av öststatskillar hit, en fem-sex stycken som sålde sig. De arbetade efter en annan modell än utomeuropeerna. De bodde i Södertälje, men verkade i Stockholm och letade framför allt efter sk Sugar Daddys, dvs ville ha en längre försörjning. "*Östkillarna är utan finess, de letar enbart efter materiella fördelar.*"

Sexurism

Richard berättar att han med viss regelbundenhet åker utomlands och då förekommer också prostitutionskontakter. En äldre ensam manlig turist i t ex Nordafrika ses alltid som bög eftersom det är suspekt att vara ensam, menar han. På Marockosemestrar "*leasar*" man ynglingar, dvs har dem en hel vecka. Då betraktas man av de andra prostituerade som fridlyst, de kommer inte med förslag.

Kostnad för sexuella tjänster

Kostnaden för tjänsterna beror på. Oftast rör det sig mellan 400 - 500 kronor för en sextakt i Sverige. När det blir för dyrt i Sverige söker man sig utomlands, då kostar det mellan 150- 200:- per dag. En summa säljarna tycker är bra betalt. Richard vill helst ha en ny yngling varje gång, både i Sverige och utomlands. Om kontakterna utom Sverige säger han: "*De ska inte känna mig så väl. De är nyfikna på vem man är men jag släpper inte dem in på mig. Då har man dem efter sig i Sverige, tiggandes...distans är viktigt.*" Richard tillägger att säljarna ofta är dåliga älskare, bl a på grund av att de själva inte är homosexuella.

Våld

När vi diskuterar våldet mot homosexuella män berättar Richard att svenska farbröder ofta är naiva. Man ska först och främst göra ett ordentligt avtal om summan. *"Säljarna försöker alltid få mer, men har man avtalat något, respekterar de det."*

Richard berättar att han på den tiden han själv sålde sex snabbt lärde sig vissa tekniker: t ex att ta betalt först, därpå posta pengarna i ett kuvert till sig själv och sedan utföra tjänsten. *"En del smygisar blir som förbytta när satsen har gått och vill ha tillbaka pengarna och inte känns vid att de har ingått avtalet eller gjort handlingen."*

Svenska gubbar som är snåla kan dock drabbas av våld, säger Richard och berättar att "lantisarna", familjefäder från landsorten, syns direkt, t ex på Centralen. De vet inte hur man ska uppföra sig och löper således större risk att råka ut för obehagligheter.

Tystnaden

Ett sätt att undvika obehagliga situationer är enligt Richard att företa vissa försiktighetsåtgärder, tex att aldrig gå med någon utan att ha pratat litet löst först. Detta är dock ett tema med variationer. Man pratar aldrig om det man gör, inte före, inte under och inte efter, säger han. Absolut inget sexprat, särskilt inte i vissa kulturer. *"Dubbelmoralen är utvecklad till totalitet. Pratar man om det tar det död på all erotik"*.

Skydd och kriminalisering

Intervjun avslutades med några frågeställningar om skydd och kriminalisering. Skyddsfrågan besvaras med *"Alltid kondom"*. Köparen ser till det, men de utomeuropeiska säljarna är inte alltid pigga på det, eftersom det ses som mindre manligt med skydd. *"Men utan blir det ingen affär."*

Richard bemöter frågan om kriminalisering av könshandeln: *"Fånigt, dumt. Utpressningsrisk. De som blir utsatta är kvinnorna på Malmskillnadsgatan. Det borde finnas bordeller, annars är det dubbelmoral. Även med tanke på hiv. Bättre än att smygja på urinoarer."*

8 Avslutning

8.1 Utländska respektive svenska studier

En huvudfråga är huruvida de prostitutionsmönster som beskrivs i utländska undersökningar kan ha relevans för svensk manlig prostitution. Förhållandena i olika länder och i olika kulturer är mycket olikartade, bl a vad avser prostitutionsformer, kriminalisering och omfattning av prostitution, socialt trygghetssystem, utbredning av narkotikamissbruk, arbetslöshet och andra socio-ekonomiska villkor. Detta är en indikation på att resultat från utomskandinaviska undersökningar endast med försiktighet bör läggas till grund för en undersökning och analys av svensk manlig prostitution. När det gäller danska och norska undersökningar finns det dock anledning att tro att förhållandena är så pass likartade att även prostitutionsmönstren kan vara jämförbara.

Särskild uppmärksamhet bör riktas mot så kallad sex-turism när det gäller homosexuell prostitution. Både av litteraturen och av undersökningen framgår att könshandeln i sex-turistländer som Filippinerna och Thailand blomstrar och ökar när det gäller homosexuell prostitution.

8.2 Skillnader mellan kvinnlig heterosexuell och manlig homosexuell prostitution

Vid en jämförelse mellan kvinnlig heterosexuell och manlig homosexuell prostitution framkommer flera skillnader. Hit hör t ex olikheter vad gäller synlighet, prissättning, platser, sociala sammanhang för de prostituerade och risker för våld. En övergripande skillnad är att det i den heterosexuella prostitutionen tenderar att vara säljaren som stigmatiseras och utsätts för våld, medan det i den homosexuella prostitutionen finns tecken på motsatsen, dvs att det är kunden som är den "svaga" parten. I den enkönade prostitutionen kan ju inte de givna könsrollerna skapa makt- eller vanmaktspositioner, utan det blir andra faktorer som avgör vem som är mest utsatt. Till dessa faktorer hör den utpräglade ungdomskulten i den manliga homosexvärlden. Den som är "gammal bög" har generellt sett inte en maktposition. Är han dessutom dolt homosexuell, och själv tycker att han har något att skämmas för, försvagas hans position och förstärks hans utsatthet ytterligare.

I den mån man är inne på att kriminalisera prostitutionen, och då endast den ena parten i könshandeln, kan skillnaderna mellan den kvinnliga och den manliga prostitutionen erbjuda betänkligheter.

8.3 Debut i prostitutionen

Både litteraturgenomgången och undersökningen, främst den förra, visar att det inte finns *en* typ av prostitution mellan män. Det finns ett flertal typer med varierande problemnivå. En av de starkaste faktorerna för att debutera i prostitutionen är, liksom när det gäller vissa andra avvikande beteenden, att man känner andra som utövar den avvikande verksamheten.

Den typ av homosexuell prostitution som oftast beskrivs, bl a på grund av sin (relativa) synlighet, är gatu/parkprostitutionen. En sammanfattning av (framför allt den utländska) litteraturen när det gäller förutsättningar för och orsaker till debut i denna prostitutionsform kan skissas.

1. En homosexuell yngling som har utsatts för starka negativa reaktioner mot sin sexuella läggning. Reaktionerna kan t ex bestå i att pojken stängs ute från hemmet och får klara sig själv i fortsättningen. Debuten i prostitution kan vara slumpmässig, han träffar t ex på en äldre homosexuell man som är "vänlig" mot honom när han driver omkring på gatorna. Detta scenario kan naturligtvis nyanseras, men vissa faktorer synes vara gemensamma för homosexuella ynglingar som hamnat i prostitutionen (i stället för i ett öppet socialt homosexuellt sammanhang).

2. En heterosexuell yngling som är medlem i ett gäng eller deltar i en kamratkrets med mindre kriminalitet och mer machokultur, vilket bl a kan ta sig uttryck av exploatering av äldre homosexuella män som letar efter yngre sexpartners mot betalning. Ynglingarna använder signaler om möjlig sexuell kontakt som lockbete för kunden. I vissa fall fullföljs dessa signaler till prostitutionshandlingar, men i andra fall utsätter gänget mannen för egendoms- och/eller våldsbrott.

3. En bisexuell yngling som kan ha en blandning av bakgrundsfaktorerna för kategorin homo- respektive heterosexuella ynglingar.

8.3.1 Olika typer av manlig homosexuell prostitution

Ynglingarna i de olika formerna av prostitution uppvisar olika problembilder och därmed olika behov av stöd och hjälp från samhället och andra.

En prostitutionshierarki med den gatuprostituerade längst ned och överst de ynglingar som är försörjda av en sugar-daddy, kan skönjas. Däremellan återfinns t ex prostituerade som tar kontakt på barer, genom annonser, eller som har massageverksamhet eller agerar som call-men. En reflektion är att hierarkin kan sägas spegla den heterosexuella normen: ju närmare äktenskaps-formen, desto högre position i samhället. Det har också påpekats att homosexualiteten tidigare varit en kopia av hordom, men nu närmar sig en kopia av äktenskapet (inte minst i och med den nya lagen om registrerat partnerskap för homosexuella, 1994).

Just detta att någon äktenskapsliknande form inte har funnits för homosexuella kanske kan vara en förklaring till varför homosexuell prostitution ofta anses ha flera "gråzoner" än den heterosexuella prostitutionen. Det har ju så att säga inte funnits något svart eller vitt för den homosexuelle. En frågeställning är t ex vad det är som gör att ett homosexuellt sk sugar-daddy arrangemang är mer "prostitutionsliknande" än motsvarande heterosexuella arrangemang mellan en äldre välstuderad herre och en ung utbildad flicka.

8.4 Sorti ur prostitutionen

Möjliga utvägar från prostitutionsscenen har skissats i litteraturen och i intervjuerna. De bygger framför allt på den lägsta nivån i hierarkin, ynglingen i gatuprostitutionen, och kan sammanfattas.

A. Gay-scen:

Ynglingen som är homosexuell inlemmas i gay-världen och får ett socialt och sexuellt sammanhang som onödiggör prostitution.

B. Konventionell scen:

Ynglingen får genom samhällets samlade stödåtgärder hjälp till självhjälp så att inkomst-, bostads- och andra behov löses på mer konventionella sätt än genom prostitution.

C. Kriminell scen:

Ynglingen väljer att byta scen till en som kan vara mer lukrativ och på vissa sätt mindre självdestruktiv

D. Prostitutionsscen:

Ynglingen söker sig till en form högre upp i hierarkin, t ex att bli "omhändertagen" av en sk sugar-daddy.

Vem som väljer vad eller vem som har möjlighet till vad är oklart, men klart är att det i Sverige inte finns något givet forum för den prostituerade yngling eller man som vill ha hjälp att lämna prostitutionen. I Stockholm (liksom på flera orter i landet) finns ett antal sk hiv-mottagningar, där man dels erbjuder hiv-tester och i vissa fall kurativ och psykologisk hjälp. Dessa mottagningar, t ex Klara hiv-mottagning och PH-center är, som namnen visar, primärt inrättade för stöd och hjälp till hiv-smittade män. Emellertid kan dessa mottagningar förmodas ha bred och djup kompetens när det gäller män med bi- och homosexuellt handlingsmönster.

I den mån man anser att det vore lämpligt att inrätta ett forum för ynglingar och män som vill sluta med prostitution (som säljare eller köpare), kan det vara fruktbart att samla kompetens från flera olika områden i en slags parraplyorganisation, t ex personal med erfarenhet från hiv-problematik, från frågeställningar i samband med bi- och homosexualitet, från socialkurativ verksamhet med inriktning på prostitution mm. Det har framkommit att sådana hjälpinsatser måste ske med största försiktighet, insikt och respekt.

8.5 Resultat av den svenska studien

Som framgått av litteraturstudien och av utredningens egen studie är det förenat med flera problem att kartlägga manlig prostitution. Detta beror framför allt på följande faktorer:

1. Prostitutionsformen kan förmodas vara *mindre omfattande* än den kvinnliga prostitutionen. Detta i sin tur kan förklaras dels av att majoriteten av befolkningen är heterosexuell, dels av att män som söker män för (enbart) sexuella kontakter kan ha större framgång än män som söker kvinnor för (enbart) sexuella kontakter, med andra ord att det finns mindre behov av prostitution män emellan.

2. Prostitutionsformen är, bl a på grund av det dubbla tabut, *mindre synlig* än den heterosexuella prostitutionen.

De metoder som har använts för att få kunskap om svensk manlig homosexuell prostitution har varit de gängse när avvikande beteende, som är litet känt, skall undersökas, nämligen djup- och nyckelpersonsintervjuer. Dessutom har enkätfrågor sänts ut till alla sociala myndigheter och till alla polismyndigheter i Sverige. Då prostitution inte är ett kriminellt beteende, kan det inte förväntas att *polisen* ska ha särskild kunskap om fenomenet, om det inte är förenat med brottslig verksamhet. Liknande resonemang kan anläggas när det gäller de *sociala myndigheterna*. I den mån man känner till prostitution män emellan är den oftast förenad med sociala problem. När det däremot gäller de *homosexuella organisationernas* kännedom om manlig prostitution behövs den inte vara förenad med samhällsengripanden i form av polisär eller socialtjänst-verksamhet. Om detta resonemang håller, borde uppgifterna om manlig prostitution vara minst frekventa hos polisen och vanligare hos de homosexuella organisationer. Så är också fallet i denna studie. När det gäller enkäten till RFSL har man även svarat på frågor om förekomst av "*prostitutionsliknande former*".

Det bör dock tilläggas att uppfattningarna om vad som är prostitution kan variera. Ett exempel på detta är att man i en del enkät svar, vad gäller kvinnlig heterosexuell prostitution, svarar nej på frågan om förekomst av prostitution. Man har dock i samma svar angivit att det förekommer att kvinnliga narkomaner säljer sex för att få droger.

Om man lägger ihop uppgifter om förekomst av manlig homosexuell prostitution från de tre enkätundersökningarna, polis, socialtjänst och RFSL, finns det bara en ort som anges i alla tre undersökningarna, nämligen Stockholm. Göteborg nämns i två av undersökningarna. De övriga angivelserna gäller orter där det finns eller har funnits enstaka fall av manlig prostitution.

Med utgångspunkt att prostitutionsformen har ett högt mörkertal (i den mån man kan tala om mörkertal när det gäller icke-kriminellt beteende) kan följande resonemang föras: där enkätundersökningarna unisont pekar på en ort, kan det med säkerhet sägas att prostitution män emellan förekommer. Och att den *kan* vara mer frekvent än vad enkätsvaren visar.

Ett svar som innehåller uppgift om prostitution på orten torde vara baserat på egen kunskap. Ett svar som *inte* innehåller uppgift om prostitution, är däremot osäkrare. Prostitution kan finnas på orten, men respondenten känner inte till den. Om detta resonemang håller, kan man utgå från att de uppgifter om prostitution som finns från en eller två av undersökningsgrupperna också beskriver faktiska förhållanden på orten. Detta resonemang stöds av uppgifter som framkommit av intervjuer med personer som har särskild kännedom om prostitution, så kallade nyckelpersoner. När det gäller en ort, Lund, har både polis och socialtjänst svarat nej på frågan om förekomst av manlig prostitution (RFSL avdelningen i Lund har, trots påminnelse, inte svarat på enkäten). Vid nyckelpersonsintervju med en anställd inom socialtjänsten har dock uppgifter framkommit som visar att flera ynglingar i Lund säljer sex till män.

Både litteraturstudien och den egna undersökningen visar att de som inte har frågor som rör homosexuell prostitution som speciellt arbetsområde, knappast har någon som helst vetskap om förekomst, former, omfattning, orsaker och eventuella lämpliga åtgärder. En första uppgift för dem som eventuellt ska vidta åtgärder, vilka är mer individuellt, strukturellt och långsiktigt inriktade än de hittillsvarande, är att lära sig att identifiera de

olika prostitutionsformerna och att kunna skilja dem från ordinärt sexuellt kontakttagande mellan män utan prostitutionskaraktär.

8.6 Uppgifter för framtiden

I och med denna studie har en första inventering av svenska myndigheters och organisationers kunskap om prostitution män emellan gjorts. Nästa naturliga steg är att genom intervjuer, observationer och andra kvalitativa metoder komma närmare parterna i prostitutionen. För en sådan studie behövs en metodutveckling, anpassad till just detta område, särskilt vad gäller urvalskriterier.

För forskning om både manlig och kvinnlig homosexuell prostitution i Sverige behöver ett antal olika områden belysas. Det gäller bland annat:

- eventuellt samband mellan förtyck mot homosexuella och prostitution,
- förekomst, omfattning och olika former av prostitution,
- kontaktsätt och arenor,
- säljare och köpare vad gäller ålder, nationalitet, sociala levnadsvillkor,
- debut i och sorti ur prostitutionen, och
- problem, skadeverkningar och kriminalitet.

Litteratur

- Allyn, Eric (1993): *1993 Guide to Gay Thailand. The Men of Thailand*. Bua Lang Publishing Company. San Fransisco, USA.
- al-Tifashi, Ahmad (1988): *The Delights of Hearts. Or What You Will Not Find in Any Book*. Gay Sunshine Press, San Fransisco, USA.
- Andersson, Lennart (1983): *Homofiljakten - ett skådespel i Cöteborg på 50-talet och dess intressenter*. Historiegruppens handlingar 2.
- Bechman Jensen, Torben (1990): *Prostitutionsforskning?* Udkast. Dansk tidskrift for kritisk samfundsvidenskab. Nr 1, 1990, 18 årg, s 39-80.
- Bolin, Anders (1993): *Bland män som har sex med män. Föreläsningar för ett samarbete kring hiv-prevention mellan gayvärlden och LAFA*. Landstinget förebygger AIDS. Landstinget, Stockholm.
- Borelius, Ulf & Nordin, Karin (1991): *Sex för pengar på mäns vis - om homosexuell mansprostitution i Göteborg*. Meddelanden från Göteborgs stads Centrum, Cityenheten 1991:1. Lägesrapport från projektgruppen homosexuell mansprostitution 1991.
- Borg, Arne, Elwien, Folke, Frühling, Michael m fl (1981): *Prostitution. Beskrivning Analys Förslag till åtgärder*. Liber förlag, Stockholm.
- Boyer, Debra (1986): *Male Prostitution. A Cultural Expression of Male Homosexuality*. University of Washington (diss).
- Boyer, Debra (1989): *Male Prostitution and Homosexual Identity*. Journal of Homosexuality, No 7, 1989, 1-2, s 151-184.
- Cates, Jim (1989): *Adolescent Male Prostitution by Choice*. Child and Adolescent Social Work. Vol 6, No 2 1989.
- Cates, Jim & Markley, Jeffrey (1992): *Demographic, Clinical and Personality Variables Associated with Male Prostitution by Choice*. Adolescence, Vol 27, No 107, 1992 s 695-706.
- Caukins, Siran & Coomhs, Neil (1976): *The Psychodynamics of Male Prostitution*. American Journal of Psychotherapy (30), 1976:3 s 441-451.
- Chauncey, George (1994) *Gay New York*. Basic Books. New York.
- Coleman, Eli (1989): *The Development of Male Prostitution Activity Among Gay and Bisexual Adolescents*. Journal of Homosexuality, 17, 1989 1-2, s 131-149.
- Mc Cubbin, Bob (1979) *Homosexförtryckets historiska rötter*. Förlaget Barrikaden. Stockholm.
- Dahl, Anders, Jensen, Henning & Höhncke, Steffen m fl (1990): *Træk af den mandlige prostitution*. Projektgruppen kommunehospitalet København.

Dannecker, Martin & Reiche, Reimat (1975): *Der gewöhnliche Homosexuelle*. Fischer Format, Frankfurt am Main.

Dansk Sygehus Institut (DSI) (1992): *Socialt arbejde med mandlige prostituerede. Evaluering af et et-årigt forsøg: PAF - Prostitution af Fyre*. (Jacobsen, Eva & Timm, Helle).

Delph, Edward W (1978): *The Silent Community. Public Homosexual Encounters*. SAGE, London.

Doll, Melissa, Pinto, Susan & Wilson, Paul (1991): *Homosexual Law Reform in Australia*. Trends and Issues No 29 1991, Australian Institute of Criminology.

Earls, Christopher & David, Helene (1989): *A Psychosocial Study of Male Prostitution*. Archives of Sexual Behavior, vol 18, no 5 1989, s 401-419.

Fontana, Andrea & Frey, James H (1994): *Interviewing. The Art of Science*. i Denzin, Norman K & Lincoln, Yvonna S (1994): *Handbook of Qualitative Research*. SAGE, USA, s 361-376.

Fruhling, Michael (1978): *Redovisning av enkät rörande prostitution och sexklubbar till landets 118 polisdistrikt i december 1977*: Arbetsmaterial, Prostitutionsutredningen.

Heger, Heinz (1984) *Fångarna med rosa triangel*. Författarförlaget, Malmö.

Hell, Tor (1981) *Pojkarna på Valhallavägen*. Artiklar ur Revolt under 70-talet samlade i volymen *Sån't som historieläraren glömde*. Revolt Press, Åsheda.

Henriksson, Benny (1992): *Fältarbete i studiet av sexuella beteenden*. Institutet för sociala studier, Stockholm.

Henriksson, Benny (1994): *Sammanfattning och kommentarer till avhandlingen iscensettelser av kjønn - transvestitter og machomenn i Mexico by (Annick Prieur)* Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

Henriksson, Benny (1994 a): *Sexual Negotiations, Symbolic Meaning of Sexuality and HIV Prevention*. Paper presented at the conference: "HIV in Europe - The Behavioural aspect," Berlin, September 26-29, 1994.

Henriksson, Benny (1994 b): *Homosexuellas familjer. Förhållandet till och skapandet av familj bland homo- och bisexuella män under 1900-talet*. Manus till artikel för Socialvetenskaplig forskning.

Herek, Gregory & Berrill, Kevin (eds) (1992): *Hate Crimes. Confronting Violence Against Lesbians and Gay Men*. SAGE, USA.

Høigård, Cecilie & Finstad, Liv (1986): *Bakgater. Om prostitusjon, penger og kjærlighet*. Pax Forlag, Oslo.

Jackson, Peter A (1989): *Male Homosexuality in Thailand*. Global Academic Publishers, Amsterdam.

- Jay, Karla & Young, Allen (1979): *The Gay Report. Lesbians and Gay Men Speak Out About Sexual Experiences and Lifestyles*. Summit Books, New York.
- Jersild, Jens (1953): *Den mandlige prostitution. Årsager, omfang, følger*. Dansk Videnskabs forlag. København.
- Kommittédirektiv 1993:31, Prostitutionsutredningen.
- Lautmann, Rüdiger, Möbius, T, Stallberg, F, Wagner, T (1990): *Strichjungen - Fakten zur männlichen Prostitution*. Hohneck Verlag, Hamm.
- Lautmann, Rüdiger (1990): *Mann-männliche Prostitution: Sexuelle Interaktion und sexuelle Identität*. I Lautmann, Möbius, Stallberg & Wagner (1990): *Strichjungen - Fakten zur männlichen Prostitution*. Hohneck Verlag, Hamm, s 7-16.
- Lennerhed, Lena (1994): *Frihet att njuta. Sexualdebatten i Sverige på 1960-talet*. Norstedts, Stockholm.
- Luckenbill, David F (1984): *Dynamics of the Deviant Sale*. *Deviant Behavior*, 1984:5, 1-4, s 337-353.
- Lützen, Karin (1989): *The Magic Moment*. Socialstyrelsen (1989): *Homosexuell forskning*. Seminarium arrangerat av socialstyrelsen 13/4 1989. Institutet för sociala studier/Socialstyrelsen.
- Mathews, Paul W (1987): *Some Preliminary Observations of Male Prostitution in Manila*. *Philippine Sociological Review*, 35, 3-4 1987, s 55-74.
- Merriam, Sharon B (1994): *Fallstudien som forskningsmetod*. Studentlitteratur, Lund.
- Miller, Neil (1992): *Out in the World. Gay and Lesbian Life from Buenos Aires to Bangkok*. First Vintage Departures, USA.
- Murray, Stephen O (1987): *Male Homosexuality in Central and South America*. Gai Saber Monograph 5.
- Möbius, Thomas (1990): *Streetwork in der Hamburger Stricherszene. die Arbeit des BASIS-Projektes der Intervention*. I Lautmann, Möbius, Stallberg & Wagner (1990): *Strichjungen - Fakten zur männlichen Prostitution*. Hohneck Verlag, Hamm, s 27-58.
- Nilsson, Arne (1993) *Utkast till skrift om den manliga homosexuella kulturen i Göteborg under decennierna kring andra världskriget*. Sociologiska institutionen Göteborgs universitet (opublicerad).
- Ostwald, Hans (1906, nytryck 1991): *Männliche Prostitution im Kaiserlichen Berlin*. Janssen Verlag, Berlin.
- Parikas, Dodo (1994): *Stockholms soldaters hemliga liv*. (Publiceras under 1995 i serien Stockholmsmonografier.)
- Pearsall, (1970): *Participant Observations As Role and Method in Behavioral Research*. I Filstead, WJ (ed.) *Qualitative Methodology. Firsthand Involvement with the Social World*. Markham, USA.

Persson, Leif GW (1991): *Prostitutionen i Sverige - en beskrivning av det aktuella läget* Justitiedepartementet, Promemoria 1991-11-28, Dnr 91-3561.

Pettersson, Stig Åke (1983): *Bara bögförtrycket blomstrade. Samhällets åtgärder mot den sk kriminella homosexualiteten i Stockholm under 50-talet.* Rosa Rummet, RFSL Stockholm.

Pieper, Richard (1979): *Identity Management in Adolescent Male Prostitution in West Germany.* International Review of Modern Sociology, 9, 1979:2, s 239-259.

van der Poel, Sari (1992): *Professional Male prostitution: A Neglected Phenomenon.* Crime Law and Social Change, 18, 1992, s 259-275.

Preston, John (1994): *Hustling. A Gentlemans Guide to the Fine Art of Homosexual Prostitution.* Masquerade Books, New York.

Prieur, Annick (1988): *Kjærlighet mellom menn i aidsens tid.* Pax Forlag, Oslo.

Prieur, Annick (1994): Föredrag på avhandlingsseminarium 940420. Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

Pro-senteret (1993): *Å nå gutter som prostituerer seg for å muliggjøre hivforebyggende arbeid.* Pro-senterets gutteprosjekt, Oslo kommun februari 1993.

Silverstolpe, Fredrik (1984): *Homosexualitet i tredje riket.* I Heger Heinz, *Fångarna med rosa triangel.* Författarförlaget, Malmö.

Social- og sundhedsforvaltningen (1992): *Socialt arbejde med mandlige prostituerede.* København.

Socialförvaltningen i Lund (1993a): *Missbruk och invandrarsituation i Lunds kommun. Slutrapport januari 1991 - december 1992.*

Socialförvaltningen i Lund (1993b): *Ansökan till Malmöhus läns landsting från Ungdomssektionen, Invandrarprojektet 930713.*

Socialpolitisk forlag (1992): *Mandlig prostitution - en usynlighed. Inlæg ved høringen om mandlig prostitution på Københavns rådhus den 7 april 1992.*

Socialstyrelsen (1989): *Homosexuell forskning.* Seminarium arrangerat av socialstyrelsen 13/4 1989. Institutet för sociala studier/Socialstyrelsen.

SOU 1981:71 *Prostitutionen i Sverige. Bakgrund och åtgärder.*

SOU 1993:98 *Homosexuella parrelationer.* Betänkande av Partnerskapskommittén, del B (Henriksson, Benny).

Stallberg, Friedrich (1990): *Das Strichjungenphänomen- Aktualität, Perspektiven, Befunde.* I Lautmann, Möbius, Stallberg & Wagner (1990): *Strichjungen - Fakten zur männlichen Prostitution.* Hohneck Verlag, Hamm, s 17-26.

Sundberg, Adam (1994): *Manlig prostitution och våld mot homosexuella.* Gay radion i Stockholm, 88 mHz, 940210 och 940310.

Svea Hovrätt (1994): dom i mål B 656/94.

Söderström, Göran (kommande): Manusutkast om homosexuell forskning.

Tirelli, U, Errante, D & Serraino, D (1988): *HIV-1 Seroprevalence in Male Prostitutes in Northeastern Italy*. Journal of Acquired Immune Deficiency Syndromes, 1:414-415.

Wagner, Thomas (1990): *Zwischen Nythos und Tabu. sozialetische Überlegungen zur männlichen Prostitution*. I Lautmann, Möbius, Stallberg & Wagner (1990): *Strichjungen - Fakten zur männlichen Prostitution*. Hohneck Verlag, Hamm, s 39-63.

Waldorf, Dan & Murphy, Sheigla (1993): *Intravenous Drug Use and Syringesharing practices of Call Men and Hustlers*. I Plant, Martin (1993): *Aids, Drugs and Prostitution*. Routledge, Great Britain, s 109-131.

Watanabe, Tsuneo & Iwata, Junichi (1989): *The Love of the Samurai. A Thousand Years of Japanese Homosexuality*. The Gay Mens Press, London.

Weeks, Jeffrey (1980/81): *Inverts, Perverts and Mary-Annes. Male Prostitution and the Regulation om Homosexuality in England in the Nineteenth and Early Twentieth Centuries*. Journal of Homosexuality 1980/81, vol 6, 1-2, s 113-134.

West, DJ (1992): *Male Prostitution*. Duckworth, London.

Wågberg, Erik (1993): *Tystnadens män*. PM, RFSL, Lund.

Wågberg, Erik (1994): *Köpt kärlek i Bangkok - rapport från förberedande fältstudie*. Etnologiska institutionen, Lunds universitet, Mars 1994.



Statens offentliga utredningar 1995

Kronologisk förteckning

1. Ett renodlat näringsförbud. N.
2. Arbetsföretag - En ny möjlighet för arbetslösa. A.
3. Grön diesel - miljö- och hälsorisker. Fi.
4. Långtidsutredningen 1995. Fi.
5. Vårdens svåra val.
Slutbetänkande av Prioriteringsutredningen. S.
6. Muskövarvets framtid. Fö.
7. Obligatoriska arbetsplatskontakter för arbetslösa. A.
8. Pensionsrättigheter och bodelning. Ju.
9. Fullt ekonomiskt arbetsgivaransvar. Fi.
10. Översyn av skattebrottslagen. Fi.
11. Nya konsumentregler. Ju.
12. Mervärdesskatt - Nya tidpunkter för redovisning och betalning. Fi.
13. Analys av Försvarsmaktens ekonomi. Fö.
14. Ny Elmarknad + Bilagedel. N.
15. Könshandeln. S.
16. Socialt arbete mot prostitutionen i Sverige. S.
17. Homosexuell prostitution. S.



Statens offentliga utredningar 1995

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Pensionsrättigheter och bodelning. [8]
Nya konsumentregler. [11]

Försvarsdepartementet

Muskövarvets framtid. [6]
Analys av Försvarsmaktens ekonomi. [13]

Socialdepartementet

Vårdens svåra val.
Slutbetänkande av Prioriteringsutredningen. [5]
Könshandeln. [15]
Socialt arbete mot prostitutionen i Sverige. [16]
Homosexuell prostitution. [17]

Finansdepartementet

Grön diesel – miljö- och hälsorisker. [3]
Långtidsutredningen 1995. [4]
Fullt ekonomiskt arbetsgivaransvar. [9]
Översyn av skattebrottslagen. [10]
Mervärdesskatt – Nya tidpunkter för redovisning och betalning. [12]

Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsföretag – En ny möjlighet för arbetslösa. [2]
Obligatoriska arbetsplatskontakter för arbetslösa. [7]

Näringsdepartementet

Ett renodlat näringsförbud. [1]
Ny Elmarknad + Bilagedel. [14]
